

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**ERKEKLİĞİN İNŞA EDİLDİĞİ BİR ALAN OLARAK MOTOSİKLET
KULÜPLERİ: TOPLUMSAL CİNSİYET KODLARINA VE KİMLİK
İNŞASINA İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylül ALTUNDAŞ

KOCAELİ 2015

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**ERKEKLİĞİN İNŞA EDİLDİĞİ BİR ALAN OLARAK MOTOSİKLET
KULÜPLERİ: TOPLUMSAL CİNSİYET KODLARINA VE KİMLİK
İNŞASINA İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eylül ALTUNDAŞ

Doç. Dr. Emel Baştürk AKCA

KOCAELİ 2015

T.C.KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

ERKEKLİĞİN İNŞA EDİLDİĞİ BİR ALAN OLARAK MOTOSİKLET
KULÜPLERİ: TOPLUMSAL CİNSİYET KODLARINA VE KİMLİK
İNŞASINA İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA

Tezi hazırlayan: Eylül ALTUNDAŞ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 02.07.2015 2015/13

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Emel Baştürk AKCA

(imza)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. İnci YAKUT

(imza)

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Gamze Yetkin CILIZOĞLU(imza)

Jüri Üyesi (Yedek): Yrd. Doç. Dr. Kerim KARAGÖZ(imza)

KOCAELİ 2015

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	IV
Özet.....	VII
Abstract.....	VIII
Kısaltmalar ve Tanımlamalar Listesi.....	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI VE ERKEKLİK ÇALIŞMALARI

1.1. Ataerki ve Toplumsal Cinsiyet.....	11
1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	13
1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	14
1.1.3. Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması ve Toplumsallaşma.....	15
1.1.4. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar.....	17
1.2. Erkeklik ve Erkeklik Çalışmaları.....	20
1.2.1. Erkeklik.....	20
1.2.2. Erkeklik Çalışmaları.....	25
1.2.2.1. Erkeklik Çalışmalarının Gelişimi.....	26
1.2.2.1.1. Feminizm Karşıtı Erkeklik Hareketi ve Çalışmaları.....	26
1.2.2.1.2. Eleştirel Erkeklik Hareketi ve Çalışmaları.....	27
1.2.2.2. Türkiye’de Erkeklik Hareketi ve Çalışmaları.....	29
1.2.3. Eril İktidar ve Habitus Kavramı.....	32
1.2.3.1. Hegemonik Erkeklik.....	35
1.2.3.2. Öteki Erkeklikler ve Erkeklik Sentezleri.....	38
1.2.4. Erkekliğin Kültürel Olarak Üretimi ve Yeniden Üretimi.....	41
1.2.4.1. Erkekliğin Sosyalleşmesi ve Homososyal Habitus.....	41
1.2.4.2. Erkeklik ve Militarizm.....	47
1.2.4.3. Erkeklik, Suç ve Mafya/Çete İlişkileri.....	53

İKİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE MOTOSİKLET KULÜPLERİ VE ERKEKLİK ALGISI

2.1. Motosiklet Kulüpleri.....	58
2.1.1. Kuraldışı Motosiklet Kulüpleri.....	60
2.1.2. Kuraldışı Kulüplerin Tarihsel Gelişimi.....	61
2.1.2.1. Oluşum Öncesi Dönem.....	62
2.1.2.2. Gelişim Dönemi.....	63
2.1.2.3. Gelişim Sonrası Dönem.....	64
2.1.3. Kuraldışı Kulüplerin Karakteristikleri.....	65
2.1.3.1. Toplumsal Cinsiyet Açısından Kuraldışı Kulüpler.....	66
2.1.3.2. Elitizm.....	67
2.1.3.3. Militarizm.....	67
2.1.3.4. Outlaw Kulüpler ve Suç Mafya/Çete İlişkileri.....	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MOTOSİKLET KULÜPLERİNDE ERKEKLİK ALGISINI OKUMAK: SAHA ÇALIŞMASI

3.1. Araştırmanın Varsayımları.....	71
3.2. Araştırma Problemi.....	72
3.3. Araştırmanın Amacı.....	72
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	72
3.5. Araştırma Evreni ve Örneklem.....	74
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	75
3.7. Bulgular.....	75
3.7.1. Toplumsal Cinsiyet Açısından Motosiklet Kulüpleri.....	76
3.7.1.1. Erkek olmak Ata Olmak Demek.....	76
3.7.1.2. Kadınlar Anlayamaz.....	79
3.7.1.3. Eşcinsellik Hastalıktır.....	85
3.7.1.4. Namus.....	89

3.7.2. Motosiklet Kulüpleri ve Militarizm.....	91
3.7.2.1. Savaş.....	92
3.7.2.2. Askerlik.....	94
3.7.2.3. Hiyerarşi.....	98
3.7.3. Kulüp Kültürü.....	99
3.7.3.1. Motosikletin Ötesinde Kardeşlik: Aile Olmak.....	99
3.7.3.2. İtaat Et Ama Sorgula: İdeal Üye Profili.....	104
3.7.3.3. Kimliği Giymek: Yelek Namustur.....	107
3.7.3.4. Herkesten Ayrı ve Ayrıcalıklı Olmak: %1 Felsefesi.....	109
3.7.3.5. ABD'deki Örneklerle Benzerlik ve Farklılıklar.....	113
3.7.4. Medya Metinlerinde Motosiklet Kulüpleri.....	116
3.7.5. Kulübün Hissettirdikleri.....	118
3.8. Değerlendirme.....	120
SONUÇ.....	123
KAYNAKÇA.....	127
EKLER.....	132
ÖZGEÇMİŞ.....	134

ÖZET

Toplumsal cinsiyet çalışmaları, uzun bir süredir kadının ezilmişliğini vurgulamış, erkekliği bölünmez bir bütün olarak ele almıştır. Son yirmi yıllık süreçte bu durumun değiştiği görülmüş, toplumsal cinsiyet çalışmalarının erkeklik kavramını sorgulamaya başladığı dikkat çekmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen erkeklik çalışmaları, toplumda farklı erkek kimliklerinin ve erkeklik biçimlerinin bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Erkeklik toplumsal düzeyde inşa edilen bir olgu olarak karşımıza çıkar ve erkeklik biçimleri toplumdaki baskın olan ve toplumdaki topluma değişen spesifik bir erkeklik imgesi üzerinden kurulmaktadır. Bu bağlamda aile, devlet, ordu gibi kurumlar, hegemonik erkeklik değerlerinin yüceltildiği homososyal ortamlardır, bir başka ifadeyle egemen olan erkeklik imgesini kurumlaştırmaktadırlar. Erkekliğin inşa edildiği bu yapılara motosiklet kulüpleri örnek gösterilebilmektedir. Zira kuraldışı (outlaw) olarak bilinen, üyelerinin tamamen erkeklerden oluştuğu, militarist ve cinsiyetçi düşüncelerle şekillenmiş motosiklet kulüpleri bulunmaktadır. Sayısız olarak nitelendirebileceğimiz kulüp çeşitliliğine rağmen hem belirli bir erkeklik biçiminin kurumlaştığı alanlar olmaları hem de militarizm gibi cinsiyetçi yaklaşımları benimsemeleri bakımından outlaw kulüpler toplumsal cinsiyet açısından önemli bir yere sahiptirler. Bu çalışmada da farklı bir erkeklik kimliğinin inşa edildiği outlaw kulüplerde yüceltilen erkeklik imgelerini ortaya koymak amacıyla, Türkiye’de faaliyet gösteren outlaw kulüpler derinlemesine görüşme tekniğiyle elde edilen veriler üzerinden incelenmiştir. Bu bağlamda ilk bölümde toplumsal cinsiyet ve erkeklik çalışmaları literatür taraması yoluyla ortaya konmuş, ikinci bölümde motosiklet kültürü ve kuraldışı motosiklet kulüpleri ABD’deki örnekleri üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise motosiklet kültürünün Türkiye’deki yansımalarını ortaya koyabilmek amacıyla 10 kulüp üyesiyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Üyelere erkeklik, eşcinsellik, namus gibi konular hakkında sorular yöneltilerek kulüp içindeki erkeklik imgesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra motosiklet kültürü ile ilgili sorular sorularak ABD’deki kulüp yaşantısının Türkiye’deki yansımaları, kulüp kültürünün Türkiye’ye uyarlanması ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erkeklik, Eril İktidar, Homososyal Ortamlar, Kuraldışı Motosiklet Kulüpleri, Motosiklet Kültürü

ABSTRACT

Gender studies lays emphasis on overwhelmed status of women for a long time and embraces masculinity holistically. In recent 20 years, it is seen that the situation has changed and it is remarked that gender studies has started to question the term, masculinity. In this context, men's studies reveals that different identities and forms of men appear in society. Masculinity appear as a phenomenon constructed by society and forms of masculinity are formed by a specific masculinity image that is dominant over society and changeable in different societies. In this context, institutions such as family, state, military are homosocial settings that exalt hegemonical masculinity values, to put it another way, they institutionalise the dominating masculinity image. Motorcycle clubs may be the examples for these artifacts in which masculinity is constructed. Yet there are motorcycle clubs shaped by militarist and sex-oriented ideas and in which members consist of only males known as outlaws. Although there is a variety of motorcycle clubs qualified as countless, outlaw clubs occupy an important position as they either exist as fields that institutionalise particular masculinity or adopt sex-oriented approaches like militarism. In the research, outlaw clubs that operate in Turkey are examined through the indications acquired by depth interview with the purpose of revealing the exalted masculinity images in outlaw clubs in which an another masculinity identity is constructed. In this context, in section one, gender studies and men's studies are revealed by literature search method and in section two, motorcycle culture and outlaw motorcycle clubs are examined by comparison with the examples in USA. As for last section of the research, the indications acquired by depth interview made with 10 club members are analyzed with the purpose of revealing the reflections of motorcycle culture in Turkey. The aim is to reveal the masculinity image within the club by asking questions about the subjects like masculinity, homosexuality and honor to the members. Besides, the aim is to reveal the reflection of the club lifestyle in USA to Turkey and the adaptation of motorcycling culture to Turkey.

Keywords: Masculinity, Masculine Power, Homosocial Settings, Outlaw Motorcycle Clubs, Motorcycle Culture

Kısaltmalar ve Tanımlamalar Listesi

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

A.M.A (A.M.D.): American Motorcyclist Association (Amerikan Motosiklet Federasyonu)

Badout: Kulüpten kötü bir şekilde atılma durumu. Böyle ayrılan kişiler ile nerede görülürse görülsün kavga edilir.

Charter: Motosiklet kulübünün birimi.

Chopper: Özel tasarlanmış motor.

Citizen (Vatandaş): Bir outlaw kulübe üye olmayan kişiler.

Colors (Renkler): Kulüp amblemi ve ceket.

Crash (Çarpışma): Sarhoş olarak kendinden geçmek; ayrıca kaza yapmış olmak.

GoodWay: Birisi kulüpten ayrıldı fakat sorun yok.

Hangaround: Prospect olmadan önceki safhadır, sadece kulüpte takılabilen, getir götür işlerini yapan kişi.

Hog: Harley-Davidson

Jacket (Yelek): Her üyenin taşıması gereken yelek. Üzerinde kulüp amblemi, lokasyon, kişi statüsü, kulüp adı gibi patch'ler bulunur.

Legal (Yasal): Kulüp kuralları ve adetleriyle uyum içerisinde olmak. Her üyenin bir legal ismi (kulüp ismi) olur, "Trash (Çöp)", "LittleJesus (Küçük İsa)" gibi. Bir outlaw legal olmak hakkında konuşuyor ise, kulüp kuralları hakkında konuşuyor demektir, eyaletin suç kodlarını değil.

MC: Tamamı erkek üyelerden oluşan, yüzde bir felsefesini benimseyen, chopper tipi motosiklet kullanılan sürücülerin üye olabildiği kulüp türü.

MK: İçinde kadın üyeler de bulunabilen, değişik türde motosiklet sürenlerin bulunabildiği kulüp türü.

No Contact: Kulüpten birinin bu durumda atılması ile dışarıda karşılaşılsa bile hiçbir şekilde iletişime geçilmemesi durumudur.

Outlaw: Bir outlaw kulübe üye olan kişi. Bu terim outlaw bir motosiklet kulübüne üye olan kişiler için kullanılır, üye değilse kullanılmaz.

Patch: Yeleğin üzerine dikili olan kumaşlardır. "%1", kulüp amblemi gibi.

Prospect: Üye olmadan önceki onay ve kendini kanıtlama safhasındaki kişi.

Righteous (Hakkaniyetli): Legal terimine benzer fakat daha zekicesidir. Sürücülerin onayladığı daha geniş bölümlere tekabül eder. Tahminen, bir sürücünün beğenisine göre olan şeydir.

Road Captain: Sürüş düzenini sağlayan kişi.

Rocker: Yeleğin üst ve alt kısımlarında olan, charter, lokasyon ve statü bilgilerini bulunduran patch'lerdir.

Run (Sürüş): Bir grup olarak çetenin bir gün ya da haftasonu boyunca yaptığı gezidir.

Sergeant (Çavuş): Başkan ve başkan yardımcısından sonra gelen güvenliği sağlayan ve yanlış gördüğü şeyleri düzelten kişi.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak, doğuştan getirilmiş özelliklere değil, erkek ve kadına ilişkin rollerin toplumsal süreçler boyunca kültürün etkisiyle inşa edilmiş olduğuna işaret eder. Toplumsal cinsiyet, kültürel bir olgudur ve bireyin cinsiyetini toplumsallaşarak ya da sosyalleşerek öğrendiğine işaret eder. Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından oluşturulmakta ve kültürden kültüre değişiklik göstermektedir.

Erkek ve kadın, toplumsal cinsiyet kurgusu içinde birbirinden farklı, hatta taban tabana zıt varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Kadın doğaya indirgenerek zayıf ve güçsüz olarak tanımlanırken erkek, akılcı, güçlü ve koruyucu gibi rollerle tanımlanır. Bu bağlamda ataerkillik, Larrain'in de ifade ettiği gibi "erkeklerin kadınlara egemen oldukları, onları bastırdıkları ve sömürdükleri toplumsal bir sistemdir"(2008: 55). Kadın ve erkeğe atfedilen farklılıklardan hareketle, erkek üstünlüğü temel alınarak kurgulanmış, tek bir tarafın egemen olduğu ve ötekilerin dışlanarak ikincil konuma itildikleri bu toplum düzeni, cinsler arası bir eşitsizliği ve çatışmayı ortaya çıkarmıştır. Erkek bakışı yüzyıllar boyunca doğayı şekillendirmiş, erkeği merkezde konumlandırarak kadını ötekileştirmiştir. Kadının ezilmişliği, tahakküm altında oluşu tarihin farklı dönemlerinde ve neredeyse bütün toplumsal alanlarda değişik biçimlerde var olagelmıştır.

"Ataerkil düzenin insan doğasına bağlı kaçınılmaz bir gerçeklik olduğu ileri sürülmektedir" (Millet, 2011; 51). Fakat ataerkil yapının evvel ezel bir olgu olmadığı, tarihin belirli bir döneminde ortaya çıktığı bilinmektedir. Ataerkil sistemin nasıl ortaya çıktığına ilişkin farklı görüşler mevcut olsa da pek çok düşünür, bu sistemin öncesinde anaerkil bir yapının var olduğu konusunda birleşir.

Toplumsal cinsiyet tarihine ilişkin kimi spekülasyonların, neolitik köy toplumunda anaerkil ya da eşitlikçi bir aşamanın varlığını saptadığı görülür (Connell, 1998: 204). Antropologlar, tarım öncesi avcı- toplayıcı dönemi, kadın- erkek eşitsizliğinin anlamlı düzeyde var olmadığı bir düzen olarak değerlendirmektedirler. Atay'ın belirttiği gibi (2004: 17) bu savı destekleyen çeşitli araştırmalar, ataerkil toplumlardan önce anaerkil bir toplumsal örgütlenmenin var olduğunu öngörür. Tarımın keşfi, yerleşik hayata geçiş ve tarım devrimini izleyen süreçteki gelişmeler

mülkiyet, eşitsizlik ve tahakkümü ortaya çıkarmıştır. Avcı toplayıcı topluluklar, yerleşik hayata geçerek tüketebileceklerinden fazlasını üretmiş, bu nedenle artı değer ortaya çıkmış, uygarlığın temeli atılmıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet özelinde, tarımsal etkinliğin yaygınlaştığı ve iyi bir biçimde örgütlenmiş olduğu saban tarımı döneminde erkek iktidarı ortaya çıkarak kadın erkeğe bağımlı ve mahkûm kılınır(Atay, 2004: 15-17).

Engels, Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni adlı eserinde (2015) ataerkil yapıyı kapitalist sistemle ilişkilendirir ve bu yapının ortaya çıkışını aile kurumu üzerinden açıklar (Engels, 2015: 51-69). Tarih öncesi komünist anaerkillik belirli bir anda ataerkillik tarafından tersine çevrilmiştir. Tarihteki ilk sınıf çatışması Engels'in deyimiyle erkek ve kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı- koca evliliği içinde gelişmesiyle örtüşür. Tek eşli evlilik ve aile kurumu, kadının baskı altına alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bu bağlamda ilk sınıf baskısının dışı cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla örtüştüğü göze çarpar (Engels, 2015: 53). Engels, ilkel komün yaşantısında bir ana soyluluk zincirinin ve analık miras hukukunun hakim varlığından söz eder. Söz konusu dönemde soy, kadınlar tarafından belirlenmektedir ve buna bağlı olarak miras da kadının hakimiyetindedir. Engels'e göre kadın tarafından belirlenen soy zinciri ve analığa dayalı miras hukukunun kaldırılması, erkek tarafından belirlenen soy zinciri ve babalık miras hukukunun kuruluşu ataerkinin başlangıcını teşkil etmektedir.

Engels “köklü devrim” olarak adlandırdığı bu değişimi, kadın cinsinin en büyük tarihsel yenilgisi olarak nitelendirir (Engels, 2015: 69). Analık hukukunun yıkılışı, ev içi yönetimin dahi erkeğin eline geçmesiyle sonuçlanmış ve kadının aşağılanmasını ve köleleştirilmesini beraberinde getirmiştir. Bu aşağılanma ve köleleştirme durumu, yunanlıların kahramanlık çağından başlar ve klasik dönem de dahil olmak üzere tarih boyunca sürmüştür. Değişik biçimlerde gizlenmiş, yumuşak biçimlere büründürülerek saklanmış olan bu durum sona ermemiş, ortadan kaldırılamamıştır (Engels, 2015: 62). Kadın değişim değerine sahip bir nesne haline gelerek kendi bedeni ve yaşamı üzerindeki denetimini yitirmiştir. Bu durum modern aile biçiminde de varlığını korumaktadır: “koca (erkek), hayatı kazanmak ve ailesine bakmakla yükümlüdür ve bu durum ona üstün bir konum sağlar” (akt. Donovan, 2014:148).

İkinci dalga feminizmin radikal düşünürlerinden Shulamith Firestone, yukarıda açıklanan “klasik Marksist kuramdan ayrılarak, kadının baskı altına alınmasının maddi temelinin ekonomide değil, biyolojide olduğunu ileri sürer”. Firestone’a göre ataerkilliğin ve ataerkil yönetme ideolojisinin, cinsiyet ayrımcılığının üzerine kurulduğu cinsiyete dayalı işbölümünün nedeni, kadının üreme işlevidir (akt. Donovan, 2014: 277). Berktaç’ın ifadesiyle, kadınların adet görme, gebe kalabilme, doğurma ve emzirme yetileri, bedenlerinin potansiyel olarak tehlikeli bir akışkanlık içinde, akıl gücünün denetimi dışında ve hatta ona karşı bir şey olarak görülmesine yol açmıştır. Kadın bedeni, erkek bedeninin denetimli haline karşıt olarak gizemli ve denetlenmesi gereken bir olgu olarak kabul edilmektedir. “Dolayısıyla kadınlar erkek imgeleminde sadece daha aşağı varlıklar olmakla kalmazlar, aynı zamanda korku ve iğrenmenin de nesnesidirler” (Berktaç, 2009: 58-59).

Marksist düşünceye göre kapitalizmin ideolojik üretmesi için şart olarak görülen aile, ikinci dalga feminizmde ataerkilliğin yeniden üretimi için gerekli olan bir kavram olarak karşımıza çıkar (Donovan, 2014: 274). Kate Millett, Cinsel Politika adlı eserinde ataerkil düzenin temel kurumunun aile olduğunu ifade etmiştir (Millett: 2011: 60). Çocukların cinsel rol, ruhsal yapı ve toplum içindeki yer hakkındaki tutumları aile içinde, ataerkil ideolojinin etkisiyle oluşur (Millett, 1969: 63). Dolayısıyla aile biçimlerinde meydana gelen değişiklikler kadının konumunu etkileyen çeşitli eğilimlere yol açmıştır (Giddens, 1998: 117). Tarihsel süreç ekseninde değerlendirildiğinde ise bu durumun, özellikle aydınlanma çağında ortaya konulan kamusal- özel ayrımı ve sanayi devrimi sonrasında gerçekleşen ev ile iş yerinin keskin ayrımıyla şekillendiği görülmektedir. Kadın, akıl dışı bir varlık olarak kamusal alanın dışına itilmiş (Donovan, 2000: 68), anne olarak ailenin içine, yani özel alana hapsedilmiştir (Giddens, 1998: 117). Erkeklerin kamusal alanı ellerinde tutarak kadını özel alana hapsedmeleri, kadınların karar alma süreçlerinden uzaklaştırılması anlamına gelir. Kadınların söz sahibi olamamaları erkek egemenliğinin pekişmesiyle sonuçlanmış, eril iktidar ve bakış açısı aileden diğer bir deyişle özel alandan başlayarak tüm topluma yayılmış, kurumlaşmış ve zamanla meşrulaşmıştır. Özetle ataerki, özel alandan kamusal alana uzanan bir denetim mekanizması olarak karşımıza çıkar.

Ataerkil sistemin öncesiz bir sistem olmadığı, tarihin bir bölümünde kadın üstünlüğü ya da cinsler arasında eşitliğin var olduğu süreçler yaşandığından hareketle günümüz toplumunda kadın ve erkeklere –doğal olarak- yüklenen rollerin bir kurgu olduğu söylenmelidir. Toplumsal cinsiyet kavramı da cinsiyet rollerinin kültürel inşasına vurgu yapmak, erkeklik ve kadınlığın kültürel olarak inşa edildiğini ifade etmek için kullanılır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet bir kurgudur; erkekliğin ve kadınlığın kültürel olarak inşa edilen olgular olduğu anlamına gelir.

Kültürel olarak kadın ve erkek olmanın en açık ifadesi, ikinci dalga feminizmin öncü düşünürü Simone De Beauvoir tarafından ortaya konulmuştur. Beauvoir, “kadın doğulmaz, kadın olunur” sözüyle toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel olarak inşa edilmişliğine vurgu yapar. Bireylerin doğuştan getirdiği cinsel organları, hormon dengeleri, zihinsel, duygusal eğilimleri, yetenekleri farklıdır; fakat bu özelliklerin, eğilimlerin ve yeteneklerin biçimlendirilmesi ve onlara değer biçilmesi toplumsal ve tarihsel koşulların ürünüdür (akt. Direk, 2009: 12).

İkinci Cins adlı eserinde Beauvoir, kadının toplumdaki yerini belirleyen şeyin, onun biyolojik, psikolojik veya ekonomik kaderi olmadığını, bir bütün olarak medeniyet olduğunu ifade eder (akt. Jenainati ve Groves, 2010: 82). “Ataerkil bir kültürde, erkek ya da eril olan olumlu ya da norm olarak kurulurken; kadın ya da dişilik, olumsuz, esas olmayan, normal dışı, yani kısaca öteki olarak kurulur” (Donovan, 2014: 232).

Connell erkekliği, erkekliğin kadınsılığa karşı tanımlandığı bir toplumsal cinsiyet düzeni içinde kurulan ve bu yolla kadınlar ve erkekler arasındaki iktidar ilişkilerini sürdüren toplumsal bir yapılanma olarak tarif etmektedir (akt. Demez, 2004: 23) Beauvoir’in “kadın olunmaz kadın doğulur” sözünün, erkekliğin de bir toplumsal cinsiyet kategorisi olduğu göz önüne alındığında, erkek için de geçerli ve tanımlayıcı bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Kayıran’ın da dediği gibi erkek, erkek doğmaz, erkek olur” (2004: 105). Bu bağlamda erkeklik de tıpkı kadınlık gibi bir kurgudur. Bu ifade erkekliğin doğal, diğer bir deyişle biyolojik bir olgu olmadığını, kendi içinde farklılaşan, toplumsal olarak inşa edilen ve kültür tarafından yeniden üretilen bir kavram olduğunun altını çizmektedir. Gutmann, (1997) erkeklik kavramının ne olduğu sorusunu farklı bakış açılarından hareketle dört ihtimal bağlamında özetlemektedir: erkeklerin yaptıkları veya düşündükleri, erkeklerin

“erkek olmak” için yaptıkları, erkeklerin hangi yönleriyle bazı diğer erkeklerden daha erkek oldukları, kadın erkek ilişkileri gözetilerek diğer kadınların yapmadıkları veya olmadıkları bir şey (akt. Özbay ve Baliç, 2004: 91-92). Bu açıdan bakıldığında erkekliğin basit bir toplumsal cinsiyet kategorisi olmanın dışında, kazanılması beklenen bir statüyü ifade ettiği görülmektedir. Bu nedenle erkeklik, kadınların baskı altına alınmasının yanı sıra, erkekler arasındaki iktidar mücadelelerine gönderme yapan bir kavramdır. Birbirleriyle mücadele içinde olan erkekleri içeren bir toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin varlığı, bizi ister istemez erkekliğin kendi içinde farklılaştığı sonucuna götürmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumda tek bir kadınlık biçiminden söz edilemeyeceği gibi tek bir erkeklik biçiminin var olduğu da söylenemez.

Ataerkil sistem her ne kadar erkeklik ve kadınlığı ikili bir karşıtlık olarak kurarken homojen bir erkeklik ve kadınlık kavramını örtük olarak ortaya koymuş olsa da toplumsal cinsiyet çalışmalarının gelişimiyle birlikte bu tekil cinsiyet anlayışının terk edilmeye başlandığı görülür. Cinsiyetler arasındaki eşitsizliği vurgulayan akademik çalışmalar kapsamında, uzun yıllar boyunca kadının ikincil konumu ve ezilmişliği vurgulanmış, cinsiyetler arası sömürü ilişkilerine odaklanılmıştır. Kadın ve erkek birbirini tamlayan varlıklardır ve birinin duruşunun öbürünün konumunu belirlemesi nedeniyle, sadece kadına odaklanarak gerçekleştirilen çalışmaların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini serilmemede yetersiz olduğu görülmektedir (Demez, 2004: 4). Bu nedenle toplumsal cinsiyet çalışmaları, eril tahakkümü ve iktidar ilişkilerini daha net bir biçimde anlayabilmek için ataerkilliği homojen ve bölünmez bir bütün olarak ele almaktan vazgeçerek, bakışını eril iktidarın sorumlusu olan erkeğe yöneltmiştir.

Yücel’in aktardığı üzere, toplumsal cinsiyet kavramını ve cinsiyeti birbirinden kuramsal olarak ayıran feminist yaklaşım, erkeklere ait olan, onların görüşlerini yansıtan araçları ve ifade biçimlerini ortaya çıkararak erkek çalışmalarının gelişimini tetiklemiştir (Yücel, 2014: 40-41). Bu bağlamda 1970’li ve 1980’li yıllarla birlikte erkeksi özellikler, roller ve davranışlar tek tip ideal bir erkeklik modeli bağlamında biyoloji, anatomi ve psikoloji temelli çalışmalarla ikili karşıtlıklar üzerinden listelenmiştir. Bu tür çalışmaların çoğu erkekliğin biyolojik temelli bir özellik olduğu

kabulüne karşı çıkmaksızın, doğuştan gelen bu özelliklerin sosyo-kültürel alandaki dışavurumunu ampirik araştırmalarla açıklamaya çabalamıştır (Sancar, 2009: 29).

İkinci dalga erkeklik çalışmalarıyla birlikte hiçbir zaman ve hiçbir yerde genel geçer, tek ve tutarlı bir erkeklik tanımının olmadığı ilan edilmiş, birbiriyle çatışan ve karşılıklı olarak birbirini reddeden erkeklik deneyimlerinin, yarışan ve birbirini etkisiz kılmaya çalışan erkeklik modellerinin varlığı saptanmıştır (Cornwall ve Lindisfarne'den akt. Sancar, 2009: 26). Bu bağlamda erkeklik ile iktidar ilişkileri arasında bir bağ kuran bir açıklama geliştirmek maksadıyla hegemonik erkeklik kavramı ortaya atılmıştır. Başka bir deyişle hegemonik erkeklik kavramı, erkeklik ve iktidar ilişkisini açıklamaktadır. Bu yapısal olgu hegemonik bir erkeklik biçimini tanımlayan erkekler arası ilişkilerin ana temelini oluşturmakta, ataerkil toplumsal düzenlerin işleyişinin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır (Connell, 1998: 245).

Connell, “kadınlık ve erkeklik biçimlerinin karşılıklı ilişkisinin, tek bir yapısal gerçeklik üzerine: erkeklerin kadınlar üzerindeki küresel egemenliği üzerine oturtulduğunu” belirtir. Hegemonik erkeklik de bu ilişkiler kapsamında ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak inşa edilir (1998: 245). Kavram bu yönüyle her ne kadar şiddetle bağdaştırılabilsede, erkeklerin diğer erkekleri fiziksel açıdan zorlayarak sağladıkları bir üstünlüğü değil, dinsel ve toplumsal pratiklere, öğretilere, aileye ve kitle iletişim araçlarına sızan, kurumlaşan bir üstünlüğü kastetmektedir. Diğer bir deyişle Connell, toplumda baskın konumda olan ve idealize edilen bir erkeklik biçimine ve bu bağlamda üretilen rızaya işaret eder (a.g.e: 246- 247). Pek az erkek bu ideal erkeklik özelliklerini taşımaktadır. Nitekim hegemonik erkekliğin erkeklerin büyük çoğunluğunun gerçek kişilikleriyle sıkı sıkıya örtüşmesi gerekmez. Önemli olan, çeşitli kurumlar aracılığıyla bu idealin yaratılması ve pratiklerle bu idealin sürdürülmesidir (akt. Kepekçi, 2012: 77). Toplumsal kurumlar erkekliği üretir, yeniden üretir, erkeklik değerlerinin devamını ve dolayısıyla ataerkil toplumun sürekliliğini sağlarlar. Bu bağlamda ailenin dışında okul, ordu, medya gibi kurumlar erkekliğin biçimlendirildiği, kurumsallaştırıldığı ve pekiştirildiği yerler olarak önem teşkil etmektedirler. Aynı zamanda erkeklik, homososyal ortamlarda, yani hemcins insanların bir arada buldukları toplumsal gruplarda da inşa edilip pekiştirilmekte ve yeniden üretilmektedir (Onur ve Koyuncu,

2004). Ordu, taraftar grupları, kahveler, erkeklere özel kulüpler, erkek okulları bu alanlardan bazılarıdır. Homososyal ortamların sadece erkeklere özgü alanlarda gerçekleşen ve rekabetin ciddi oyunlarıyla yapılandırılan ve şekillendirilen alanlar (Bourdieu'den akt. Onur ve Koyuncu, 2004: 32) olduğu göz önüne alındığında, bu ortamların toplum düzeyinde inşa edilen erkeklik biçimlerini anlamada önemli bir nokta oldukları görülmektedir. Başka bir ifadeyle homososyal ortamlar, toplumdaki farklı erkeklik biçimlerini ve bu erkeklik biçimlerinin nasıl inşa edildiğini açıklamada yol gösterici bir niteliğe sahiptir. Bu çalışmada da farklı bir erkekliğin inşa edildiği ve erkeklerin sosyalleşebildikleri özel bir alan olarak kuraldışı (outlaw) motosiklet kulüpleri incelenecektir.

Tarihsel süreç boyunca motosiklet, diğerlerine nazaran daha ucuz ve nispeten basit bir ulaşım aracı olmanın ötesine geçmiş, toplumla çatışan farklı bir yaşam tarzının kilit göstergesi haline gelmiştir. Kapitalist toplumun konformizmine karşı çıkış niteliği taşıyan motosiklet sürücülüğü etrafında örgütlenen bireyler, gerek dayanışma ihtiyacının bir getirisi olarak, gerekse statü sahibi olmak amacıyla söz konusu yaşam tarzını benimsemiş, içselleştirmişlerdir (Akca ve Altundaş, 2014: 617). Bu kültürel biçimin öznesi olan motosiklet sürücüleri, gözler önüne serdikleri sert, bağımsız ve çoğunlukla maskülen imajlarıyla toplumun geleneksel çizgisinden sapmış, suç, hegemonik erkeklik ve militarizm ekseninde geliştiği düşünülen farklı bir yaşam tarzıyla bütünleşmiş ve örgütlenmişlerdir (Dulaney, 2005; Hopper ve Moore, 1983; Barker ve Human, 2009).

Motosiklet kulüpleri, ilk olarak Amerika'da ortaya çıkmıştır. Buradaki motorsiklet dernekleri; A.M.A. (American Motorcycle Association) tarafından sponsor olunan gruplardan, “yüzde birciler” olarak bilinen ve kendi kuraldışı kulüpleri ile salon toplumu muhitleri tarafından desteklenip başka hiçbir çerçeveye sığmayan gruplara kadar geniş bir spektrum oluşturmuştur (Quinn, 2001, 379). Bu spektrum içinde toplumsal cinsiyet, hegemonik erkeklik ve ataerki açısından bakıldığında en çok dikkat çeken grupların “yüzde birci” diğer deyişle kuraldışı (outlaw) kulüpleri olduğu görülmektedir. Ürkütücü isimleri, deri kıyafetleri, gürültülü motosikletleriyle tanınan *kötü çocuklar* odak noktasını motosikletin ve erkekliğin teşkil ettiği, kardeşlik (brotherhood) mefhumu etrafında toplanıp A.M.A bünyesinden ayrılarak, kuraldışı kulüplerin temellerini atmışlardır (Quinn ve

Forsyth: 2009). Farklı kategoriler halinde varlık gösteren kuraldışı motosiklet kulüplerinin her biri özgün bir yapıya ve işleyişe sahip olmakla birlikte maskülen yapıya sahip olmaları noktasında birleşmektedirler. Hopper ve Moore, outlaw motosiklet kulüplerini inceledikleri çalışmalarında bu kulüplere katılabilmek için heteroseksüel bir erkek olmak gerektiğini belirtmiştir(1983: 58). Dolayısıyla söz konusu kulüpler, tamamı erkek üyelerden oluşan gruplar olarak toplumsal cinsiyet ve hegemonik erkeklik açısından özel bir yere sahiptirler.

Diğer kulüplerin aksine kuraldışı kulüp üyeleri, boş zaman aktiviteleri (örneğin hafta sonu bir araya gelip motosiklet kullanmak, çeşitli parkurlarda yarışlar ve sürüşler gerçekleştirmek gibi) için bir araya gelen sürücülerden fazlasıdır. Bu kulüplere üye olan sürücüler, haftanın yedi günü, günün yirmi dört saati; yaz, kış motosiklet kullanan kişiler olmakla birlikte, motosikleti hayatlarının merkezine konumlandırmaktadırlar (akt. Akca ve Altundaş, 2014: 617). Bu kulüplere üye olan erkeklerin, bir yaşam biçimi etrafında bir araya geldikleri, belirli tüketim alışkanlıklarına ve davranış kalıplarına sahip oldukları görülmektedir. Bu eğilimleri, onların kimlik kavramı çerçevesinde analiz edilmeye değer kültürel bir oluşum şeklinde ele alınmalarını mümkün kılmaktadır.

Kuraldışı kulüpler, farklı bir erkeklik kimliğinin inşa edildiği bir alan olmalarının dışında, birbirleriyle çatışan ve çete özellikleri gösteren kulüplerdir. Quinn'in ifadesiyle, çoğu kulüpte bir fraksiyon ya da diğeri tamamen bir hegemonya kurar ve bu perspektiflerini üyeliğin bir koşulu olarak kabul ettirirler. Bu gruplar sürekli olarak uzun dönemler boyunca radikal ya da tutucu olmuşlardır. Bir grubun gelişimindeki kritik dönüm noktalarında gösterdikleri hegemonik radikalizm, o grubun organize suçlara olan bağlılığını belirleyen önemli bir gösterge olmuştur (2001: 380).

Uzun bir süredir varlıklarını koruyan motosiklet kulüpleri hakkında akademik çalışmalar yok denecek kadar azdır. Türkiye'de ise bu konu hakkındaki yayınlara rastlamak neredeyse olanaksızdır. Akca ve Altundaş, "Erkekliğin Sosyalizasyonu Bağlamında Motosiklet Kulüpleri; Hells Angels On Wheels Filminde Erkeklik Temsilleri" adlı bildirimlerinde, motosiklet kulüplerinde inşa edilen erkeklik biçimine dikkat çekmiş olsalar da, Türkiye özelindeki motosiklet kulüpleri hakkında akademik bir çalışmaya rastlanamamaktadır. Kuraldışı kulüplerin Türkiye'deki örneklerinin

yurt dışındakilere nazaran daha geç örgütlendikleri görülmektedir. ABD’de ilk kulüpleşmeler 1900’lü yılların başına denk gelirken Türkiye’deki örgütlenmeler 2000’li yılların başına rastlamaktadır. Aynı zamanda bu durum Türkiye’de motosiklet kulüpleriyle ilgili çalışmaların yapılamamış olmasını açıklar niteliktedir.

Dulaney, kuraldışı motosiklet kulüplerinin gelişimini incelediği makalesinde motosikletin fordist üretiminin yaygınlaştığı 1900’lü yıllarla başlayan kulüpleşme sürecinin, 2. Dünya Savaşı ve Vietnam Savaşı gibi önemli tarihsel olayların etkisiyle yoğunluğunu ifade eder (2005). Kuraldışı kulüplerin en önemli üyelerinin 2. Dünya ve Vietnam savaşlarından dönen gaziler olduğu görülmektedir. Bu kişilerin evlerine döndükten sonra yaşadıkları uyum sorunları ve günlük yaşamın rutininden kopmak amacıyla kuraldışı kulüplere katıldıkları (Barger ve Pigot’tan akt. Dulaney, 2005) göz önüne alındığında militarizmin de kulüplerin şekillenmesinde kritik öneme sahip olduğu görülmektedir.

Bu olayların kulüplerin karakteristiklerini belirlemede önemli süreçler olduğu, hatta kulüp karakteristiklerinin bu tarihsel olaylardan bağımsız düşünülmemeyeceği söylenebilmektedir (Dulaney, 2005). Türkiye’de ise bambaşka bir tarihsel sürecin geliştiği görülmekte, 2000li yılların başına kadar bu tarzda bir örgütlenmeye rastlanamamakta, dolayısıyla kulüp karakteristiklerini oluşturmada farklı süreçlerin etkin olması gerektiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, Türkiye’de kurulan kuraldışı motosiklet kulüplerinin hangi etkilerle ortaya çıktığını, karakteristiklerinin ne şekilde meydana geldiğini ve hangi ideolojiler bağlamında pekiştiğini ortaya koymak amacıyla ABD’deki örnekleriyle farklılıkları karşılaştırılacaktır. Toplumsal cinsiyet özelinde ise, bu karakteristiklerin erkeklik kavramıyla ilişkisi ve kulüplerde inşa edilen erkeklik biçimi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmada, erkeklik ekseninde gelişen kuraldışı motosiklet kulüpleri hem farklı bir erkeklik biçiminin inşa edildiği bir alan olarak, hem de erkeklerin ve bilhassa toplumun çizgisinden sapmış ve dışlanmış erkeklerin sosyalleşme aracı olması yönüyle ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle motosiklet kültürü ve kuraldışı kulüpler toplumsal cinsiyet ve erkeklik açısından incelenecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde toplumsal cinsiyet ve erkekliğe ilişkin literatür taraması yapılacak, ikinci bölümde ise bir yaşam tarzı olarak motosiklet kültürü, motosiklet kulüpleri ve bilhassa ABD kökenli kuraldışı motosiklet kulüpleri

incelenecektir. Üçüncü bölümde ise ikinci bölümde ortaya konulan motosiklet kulüplerinin Türkiye'deki kuraldışı motosiklet kulüpleriyle ilişkisi incelenecek, katılımlı gözlem ve derinlemesine görüşme teknikleriyle elde edilen veriler üzerinden değerlendirilecektir.

1.BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET VE ERKEKLİK ÇALIŞMALARI

Motosiklet kulüpleri, özellikle de outlaw motosiklet kulüpleri özgün bir yaşam tarzını gözler önüne sermektedirler. Bu sebeple söz konusu oluşumların, toplumsal cinsiyetten ve kültürden bağımsız olarak ele alınabilmeleri mümkün görünmemektedir. Egemen kültür normlarına uymayan, kurallarını erkeklerin belirlediği homososyal ortamlarda kurulan ve daha çok bir yaşam biçimi örneği sergileyen bu tür oluşumların anlaşılabilmesi için, toplumsal cinsiyet ve daha önce ifade edildiği gibi bir iktidar pratiği olarak kurumlaşan erkeklik kavramları analiz edilmelidir. Bu sebeple ilk olarak, yararlanılacak kuramsal çerçeve literatür taraması yoluyla ortaya konulacaktır. Bu erkeklik pratiklerinin düzenlenişini açıklayabilmek için öncelikle erkekler etrafında kurulan, kuralları erkekler tarafından belirlenen ve içinde kadınların ve erkeklerin bir arada bulunabildiği ataeril sistemin ve ataeril toplum yapısının özelliklerinin irdelenmesi gerekmektedir.

1.1. Ataerki ve Toplumsal Cinsiyet:

Ataerkillik, kaynağını erkek egemenliğinden alan ve erkeklerin diğer bireylerden avantajlı konumda oldukları bir toplum düzenini ifade eder. Ataeril düzen, en geniş anlamıyla erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurdukları, onları bastırarak sömürdükleri bir toplumsal sistem anlamına gelmektedir (Larrain, 2003: 55). Kadının ikincil konumda bulunduğu ataeril toplum yapısında nüfusun yarısını oluşturan kadınlar, diğer yarısını oluşturan erkekler tarafından denetlenmektedir (Millett, 2011: 47). Soyun aktarılması, mirasın devredilmesi, ekonomik güce sahip olma, çocuklar ve kadınlar üzerinde tam yetkiye sahip olma gibi temel görevlerin erkeklere verildiği ataeril toplumlarda akrabalığın ata soylu olduğu kabul edilmekte, ortak bir erkek atanın soyundan gelindiğine inanılmaktadır.

Ataeril toplumlarda bilgi birikimine ve yaşam biçimine yön veren öznenin de erkek olduğu görülür (Demez, 2004: 53). Ataeril düşünceye göre erkeklerin doğuştan güçlü ve akılcı olduğu varsayılır. Roller ve toplumsal sistemler, yönetmek ve egemen olmak için var olduklarına inanılan erkeklerin kurallarıyla şekillenir. Buradan hareketle, otoriteyi temsil eden erkekler, gücü ellerinde tutarak kadınları ve diğer bireyleri tahakküm altına almaktadırlar (a.g.e.: 53). Erkeklere verilen merkezi ve öncelikli konum, kadınların ve diğer bireylerin karar alma süreçlerinden

uzaklaştırılmasına ve emeklerine erkeklerinkilere nazaran daha az değer verilmesine yol açmaktadır (Bozok, 2011: 27). Başka bir ifadeyle ataerkil toplumsal yapılar, cinsiyet eşitsizliğini ve cinsiyet temelli bir hiyerarşiyi ortaya koymaktadır. Bunun ötesinde, cinsiyet ayrımının toplumsal örgütlenişinde kadınsı olan basitçe dışlanmamakta, kadınsılığın niteliği ve içeriği bu dışlama yolu ve süreçleriyle oluşturulmaktadır (Selek, 2011: 47). Ataerki, kadının bağımlılığında anlam kazanır (Demez, 2004: 68). Diğer bir deyişle kadın ve erkek kimliği, bireylerin davranışları, erkeğin öncelikli ve avantajlı konumda bulunduğu ataerkil bir düzen içinde ve erkeği merkeze alan ayrımcı bir bakış açısı yoluyla kurulmaktadır. Bu bakış açısının ortaya çıkardığı toplumsal ve kültürel ilişkiler, erkek merkezci, erkek önyargılı, heteroseksist, homofobik ve transfobik olarak nitelendirilmektedir (Bozok, 2011: 27).

Selek (2011) ataerkil toplumun belirgin bir özelliğinin düalist bakış açısı olduğunu vurgulamaktadır. Kadın ile erkeği ayırıştırın kamusal alan - özel alan ayrımı gibi kültür ve doğa ayrımı da bu düalist bakış açısını örneklemektedir. Bu ayrıma göre kültür doğadan bağımsız ve sadece akla dayanan bir düzeyde ele alınırken doğa, kadın imgesini hatırlatır bir biçimde üzerinde egemenlik kurulabilen ve kültür tarafından dönüştürülebilen bir şey olarak karşımıza çıkmaktadır (Selek, 2011: 46). İkili karşıtlıklar yoluyla kurulan, zıtlıklar üzerinden ilerleyen ve dolayısıyla bir tarafın diğerinden üstün olduğunu ifade eden bu bakış açısı kadını doğa, erkeği ise kültür ile özdeşleştirmekte, erkeğin aktif, kadının ise pasif konumuna gönderme yapmaktadır. Erkekler bu sistemde avantajlı konumda iken kadınların bu sistemin pek çok alanında sürekli olarak dezavantajlı konumda yer aldıkları ve bu durumun cinsiyetler arası eşitsizliğe sebep olduğu açıkça görülmektedir.

Kandiyoti (2011: 186), erkek soyundan devam eden geniş aile içerisinde, otoriteyi elinde bulunduran kişinin yaşlı erkek olduğu klasik ataerkilliğin özelliklerini şu şekilde açıklar:

“Saygınlık kalıpları yaşa dayalıdır, kadınlar ve erkekler için farklı hiyerarşiler söz konusudur, cinslerin faaliyet alanları ayrılmıştır (ve hatta mekanda da ayırıştırılarak kurumsallaştırılabilir) nihayet,

kadınların emeğine ve üreme kapasitelerine, evlenerek dahil oldukları erkek soyu tarafından el konur.”

Ataerkillik, ideolojik alana ait bir tanımlamayı karşılamaktadır. Ataerki, söylem aracılığıyla bireylerin kimlik ve deneyimlerini kurar ve bireysel aktörler aracılığıyla sürekli yeniden inşa edilir (Bozok, 2012, 27). Bireylerin yaşayacakları deneyimler ve kimlikler ataerki söylem yoluyla belirlenmektedir. İktidardan pay alan bireyler de bu süreçte ataerkiyi sürekli olarak yeniden inşa etmektedirler. Hem erkek hem kadın hem de diğer bireyler, toplumdaki hakim söylemler tarafından düzenlenmekte ve yönetilmektedirler (Onur ve Koyuncu, 2004: 55). Eril iktidar yoluyla oluşturulan kimliklere ve normlara uymayan bireylerin dışlanması, kurulan hakim değerlerin pekişmesine yol açmaktadır.

Hem kamusal, hem de özel alanda kendisini gösteren ataerki, iş gücünün cinsiyete göre ayrımı başta olmak üzere toplumu her yönden düzenler ve şekillendirir. Üretim tarzları ve biçimleri, yaş ve cinsiyetler arası hiyerarşi bağlamındaki karşılıklı ilişkileri kapsayan bir sistem olarak ataerki, erkeklerin üstün kılındıkları bir toplumsal cinsiyet düzenini ortaya çıkarmaktadır. Ataerki, her toplumsal cinsiyete belirli bir cinsiyet statüsü, cinsiyet rolü ve cinsiyet mizacı atayan sosyal bir sistemi yapılandırmaktan sorumlu olduğu için toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin varlığını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda bir iktidar mücadelesinin varlığından söz etmek gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet, hem bireylerin kimliklerinin bir belirleyicisi hem de bireyler üzerinde kurulan, en çok da erkeklerin çıkarlarını gözettiği düşünülen bir denetim mekanizması işlevi görmektedir.

1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı:

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı, biyolojik cinsiyetten (sex) farklı olarak, doğuştan kazanılmayan, toplum tarafından inşa edilen cinsiyet farklılıklarını, biyolojik cinsiyetlerimize toplumsal olarak yüklenen anlamları ifade etmektedir. İlk kez 1972 yılında kullanılan toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların toplumsal ve kültürel olarak inşa edildiğini vurgulamaktadır (Kirman'dan Akt. Ökten, 2009). Connell toplumsal cinsiyeti “insanların eril ve dişil olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik” şeklinde tanımlamıştır (1998: 190). Buradan anlaşıldığı üzere

toplumsal cinsiyet sadece bireyin kendi kimliğinin temel bir belirleyicisi olmakla kalmamakta, toplum içindeki konumunu da belirlemekte, toplum tarafından nasıl ayırt edildiğini açıklamaktadır.

Kadınlar ve erkekler dünyaya geldikleri günden itibaren farklı varlıklar olarak tanımlanmışlardır. Diğer bir deyişle kadın olmak erkek olmamakla, erkek olmak kadın olmamakla ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla bireyin kimliğini oluşturan pek çok belirleyici unsur gibi kadın ve erkek kimlikleri de cinslerin ne olduklarını, biyolojik cinsiyetlerinden bağımsız olarak tanımlamakta, onların ait olup olamayacakları alanların sınırını çizmekte, toplum içindeki konumlarını ortaya koymaktadır. Kadınlık ve erkeklik toplumsal ortamlarda biçimlenmekte, toplumun tamamı tarafından düzenlenmektedir (Connell, 1998: 241-245). Toplumsal cinsiyet, kişinin içinde bulunduğu toplumsal normlar dizgesinin içinde yer alan sosyal bir olgu ve bireyin sonradan kazandığı bir kimlik parçasıdır. Toplumsal cinsiyetin edinilmesi süreci ise toplumsallaşma ve içselleştirme aracılığıyla gerçekleşmektedir.

1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller:

Connell rol teorisini, en genel anlamıyla temel sınırlandırmalarını kalıplaşmış olan kişilerarası beklentilere yerleştiren, toplumsal yapıya yönelik bir yaklaşım biçimi olarak tanımlar ve bu kavrama ilişkin toplumsal cinsiyet uyarlamalarının farklı tiplerde olduğunu belirtir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolleri en geniş anlamıyla, kadın ve erkeklerin cinsleri temelinde nasıl düşünüp davranacaklarını ve nasıl hissetmeleri gerektiğini belirlemekte, toplum düzeyinde inşa edilen davranış biçimlerini, yükümlülük ve sorumlulukları ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel olarak kadın ve erkek olmanın anlamıyla yakından ilişkilidir ve kadın ve erkeğin toplumdaki algılanışlarını, kültürel olarak kadın ve erkek olma süreçlerini vurgulamaktadır (Demez, 2004: 11).

Toplumsal cinsiyet rolü teorisinin inşacı veya toplumsal inşacı bakış açısıyla şekillendiği görülmektedir (Connell,1998; Uluocak ve Arslan, 2011). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rolü teorisi, bireylere atfedilen rollerin biyolojik temelli olmadığını, kültürel olarak ve özneler arası bir temelde inşa edildiğini vurgular; “Erkeksi özellikler, dominant sosyal rollere atfedilirken, kadınsı özellikler itaat ve bağımlılıkla ilişkilendirilmektedir” (Jenainati ve Groves, 2010: 118). Örneğin

erkekler kamusal alana ait bireyler olarak görülürken kadınlar özel alana ait kılınmışlardır.

Yukarıda değinilen ataerkil sistemin düalist yapısı, toplumsal cinsiyet rollerinde de karşımıza çıkar. Erkekliğe ilişkin olarak sıralanan özellikler genellikle toplumda olumlu biçimde algılanan rollerdir. Erkeklik; bedensel ve ruhsal güç, sertlik, rasyonellik gibi özelliklerle kurulurken, kadınlık ise duygusallık, narinlik, irrasyonellik gibi özellikler ile kurulur. Duygusallık, koruyucu ve fedakar olma gibi roller kadının doğurgan yapısına bağlanarak meşrulaştırılır. Kadınların adet görme, gebe kalabilme, doğurma yetileri bedenlerinin akıl denetimi dışında tehlikeli bir şey olarak görülmesine yol açmaktadır (Berktaş, 2009: 58). Bu bağlamda erkeklik kadının tam karşıtı bir biçimde olumlu roller ile bağdaştırılan bir toplumsal cinsiyet kimliğidir denilebilir.

Bireyin toplumsal cinsiyeti sadece onun kimliğini belirlemekle kalmaz, toplum içindeki konumunu ve rollerini de belirler. Bireylerin kimlikleri ve bu kimliklere atfedilen roller, içinde buldukları toplumsallaşma (sosyalizasyon) süreciyle bağlantılı olarak oluşur. Diğer bir deyişle toplum tarafından belirlenen ve kültürel olarak inşa edilen toplumsal cinsiyet rolleri kültürel farklılıklara dayalı olarak değışiklik gösteren sosyalizasyon süreçleri dolayısıyla bireyler tarafından içselleştirilir ve nesilden nesile aktarılır.

1.1.3. Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması ve Toplumsallaşma:

Toplumsal cinsiyetin kazanılmasına ilişkin, toplumsallaşma teorisi ve psikanaliz olmak üzere iki temel görüş bulunmaktadır. Toplumsallaşma teorisi, toplumsal cinsiyet oluşumunu toplumsal normların içselleştirilmesi olarak görürken psikanaliz bu oluşumu, iktidar ve gereksinimle karşı karşıya kalmanın etkisi olarak anlamlandırmaktadır (Connell, 1998: 254). “Yaşam öyküsü üzerinde odaklanmaya yönelik bir araştırma yöntemi” olarak tanımlanan psikanalizin, Sigmund Freud’un öncülüğünde geliştiği görülmektedir (Connell, 1998: 53). Freud’un deneysel çalışmaları kadın ve erkeğin aile içindeki rollerini belirlemeye yönelik olmakla birlikte, çocuğun yetişkinlik rolüne doğru gelişim sürecini betimlemesi bakımından önem taşımaktadır (Donovan, 2014: 177). Çağdaş feminist teorinin gelişimi açısından da önemli olan psikanaliz, kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini psikoseksüel

ve duygusal gelişimleriyle ilintilendirerek toplumsal cinsiyetin biyolojik belirlenmişliğine vurgu yapar. Bu yönü sebebiyle psikanaliz ve bilhassa Freudculuk ikinci dalga feminizmin düşünürleri tarafından ağır bir biçimde eleştirilmiştir (Donovan, 2014: 193- 197). Bunun yanı sıra psikanaliz toplumsal yapı ile kişilik arasında bir bağ kuramadığı gerekçesiyle eleştirilir (Connell, 1998: 254). Daha önce belirtildiği gibi toplumsal cinsiyet, toplumsal ve kültürel bir olgudur ve birey edindiği pek çok şey gibi cinsiyetini de toplumsallaşarak ya da sosyalleşerek kazanır. Bu bölümde toplumsal cinsiyetin kazanılması, toplumsallaşma teorisi üzerinden açıklanacaktır.

Toplumsallaşma, “insanların kendi toplumsal dünyalarının davranış standartlarını, normlarını, kurallarını ve değerlerini benimsemeye kendileri aracılığıyla ikna edildiği süreçler” şeklinde tanımlanmıştır (Jahada, 2008: 820). Toplumsallaşma kavramı bireyin içinde bulunduğu toplumun norm değer ve tutumlarını edinmesi yönündeki etkileşim süreçlerine gönderme yapmaktadır (Coştu, 2009: 119). Toplumsallaşma, pek çok disiplin tarafından başvurulan bir kavram olarak karşımıza çıkar. Toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında ise toplumsallaşma kavramı bireylerin toplumsal cinsiyetlerini edinme süreçlerini açıklamak ve bu sürecin toplumsal yapıyla ilişkisini ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır. Buna göre bireyler toplumsal cinsiyet rollerini toplumsallaşma süreçleri içinde öğrenir ve içselleştirirler.

Toplumsal cinsiyetin içselleştirilmesi süreci, kız bebeklerin pembe, erkek bebeklerin mavi battaniyeye sarılmasından itibaren başlar ve yaşam boyu devam eder. Pembe ve mavi renkleri, toplumun kadını erkekten ayırmak için kullandığı ilk göstergelerdir. Bireyler büyüdükçe diğer kültürel göstergelerle bu ayırım korunmakta ve pekiştirilmektedir (Lindsey, 1990: 36). Connell’a göre (1987: 255) birey, biyolojik bir cinsiyetle dünyaya gelir fakat bu aşamada henüz toplumsal bir cinsiyete sahip değildir. Çocuk büyürken toplum da çocuğun önüne cinsiyete uygun kurallar ve davranış modelleri dizisi koyar. Bu şablonlar belirli toplumsallaştırma etkenleri tarafından söz konusu beklentileri ya da modelleri somutlaştırarak çocuğun bunları sahipleneceği ortamları hazırlar. Bu süreç toplumsallaştırıcı etkenler (aile, medya, arkadaş grupları ve okul) tarafından gerçekleştirilir ve söz konusu süreç, etkenlerin sıralamalarındaki önem bakımından birincil ve ikincil toplumsallaşma süreçleri

şeklinde ikiye ayrılır. Toplumsallaşma sürecine şartlanma, model alma, özdeşleşme gibi öğrenme mekanizmaları da dahildir. Birey, öncelikle yaşamının ilk yıllarını kapsayan birincil süreçte ailesini de içeren kısıtlı sosyal çevrede toplumsallaşır, ebeveynlerinden topluma nasıl uyum sağlayacağını öğrenir, sosyal etkileşim için önemli olan temel kabiliyetleri ve kabul edilebilir davranış biçimlerini kazanır. İkincil toplumsallaşma süreci ise ilk sürecin aksine kişinin yaşamının sonuna kadar devam eden bir zaman dilimini kapsamaktadır. İkincil toplumsallaşma süreci aileden sonra gerçekleşen toplumsallaşma sürecine işaret etmektedir. Batı toplumlarında aileden sonra gelen temel toplumsallaşma unsurları “okul ve akran grupları, ekonomik yaşama atılma, kitle iletişim araçlarına maruz kalma, evlenme ve aile kurma örgütlü cemaat hayatına katılma ve emeklilik koşulları şeklinde sıralanmaktadır” (Jahada, 2008: 821). Diğer bir deyişle toplumsallaşma süreci bir insanın hayatının belirli bir kesitinde gerçekleştirdiği bir eylem değil, aksine hayatının her döneminde işlemeye devam eden bir süreçtir. Bireyin toplumsal cinsiyeti, yaşamının ilk aylarından itibaren toplumsallaşma süreçleri dahilinde ona işlenir ve bu süreçler içerisinde sürekli olarak sınanır ve pekiştirilir.

1.1.4. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar

Toplumsal cinsiyetlerin, erkeğin kadını baskıladığı ataerkil bir sistem içinde kurgulanmalarından hareketle, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin bir iktidar pratiği çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği söylenmelidir. Segal, bu konuda kaleme alınmış en iddialı çalışmanın Connell’a ait olduğunu belirtir. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar adlı kitabında Connell, psikanalize, sosyolojiye ve cinsel politikaya dayanarak, özel yaşam ile toplumsal yapıyı bir araya getirebilecek ve daha önce değindiğimiz rol kuramına nazaran daha karmaşık ve pratiğe dayalı bir yaklaşım geliştirmiştir (Segal, 1992: 130). Connell pratik kuram adını verdiği bu yaklaşım bağlamında, kadın ve erkek arasındaki ilişkilere temel teşkil eden üç ana yapıdan bahseder. Bunlar toplumsal cinsiyet rejiminin ana unsurları olan emek, iktidar ve kateksis yapılarıdır (Connell, 1998: 141). Bu yapıların işlemlerini sağlayan başlıca kurumlar ise aile, işyeri, devlet ve kamusal alanlar ile sokağın tüm ritüelleri şeklinde sıralanır. Bu açıdan bakıldığında Segal’ın de belirttiği gibi, erkeklerin kadınlar üzerindeki iktidarı ve bu iktidarın devamlılığı tek bir nedene indirgenememekte,

bunun yerine çok daha kapsayıcı, tarihsel kökenli bir sisteme atfedilmektedir (akt. Segal, 1992: 131).

Toplumsal cinsiyet sisteminin ilk yapısı olan emek kavramının, işbölümüyle alakalı olduğu görülmektedir. Cinsel işbölümünü “belirli iş tiplerinin belirli insan kategorilerine bölüştürülmesi” olarak tanımlayan Connell, bu bölüştürmenin daha sonraki bir pratiği kısıtladığının altını çizer. Önceden tasarlanmış olan iş bölümü, insanları işe bölüştüren toplumsal bir kurala dönüşür”(Connell, 1987: 141). Aynı yerde Connell, ev işlerini, çocuk bakımını, meslek ayrımını, eşitsiz eğitimi, terfi ve ücretleri, ücretli ve ücretsiz iş arasındaki ilişkiyi sıralamaktadır (akt. Segal, 1992: 131). İş piyasaları içindeki ayrımcı kurallar, pratik üzerinde yeni kısıtlama biçimlerine, ayrımsal ustalığa dönüşür. Kadın ve erkeklerin aldıkları ayrımsal eğitimler, ayrımcı istihdamın akılcı görünmesine yol açar ve böylelikle cinsiyete dayalı işbölümü, bu tür mekanizmalar aracılığıyla ayrımcılık karşıtı stratejilere karşı bir direncin oluşmasına sebep olur (Connell, 1987: 142). Dolayısıyla erkek egemenliği emek yapısı içinde kurumlar aracılığıyla üretilir ve yeniden üretilir.

Connell’ın toplumsal cinsiyet ilişkilerine temel oluşturduğunu düşündüğü ikinci yapı iktidardır. Segal’in ifadesiyle iktidar, tüm otorite, denetleme ve baskı kurumlarını içeren bir yapı olarak devlete, iş hiyerarşilerine, kurumsal ve kişiler arası şiddete, cinsel düzenleme ve denetlemelere, evdeki otorite ve beraberindeki çekişmelere işaret eder. Daha önce belirtildiği gibi, ataerkil toplumlarda devlet, erkek iktidarını kurumsallaştıran bir işleme biçimine sahiptir. Bu durum feminist teori kapsamındaki çalışmalarda sıkça tartışılmıştır. “Sanayinin kaptanları’nın ezici bir çoğunlukla erkekler olması gibi, bütün devlet bürokrasilerinin tepesinde erkeklerin, genelde sadece erkeklerin olduğu görülür” (Segal, 1992: 132). Connell da benzer biçimde bu durumu şu örneklerle özetlemektedir: “...Bay Barrett, kızının evlenmesini yasaklar, parlamento eşcinsel ilişkiyi suç sayar; bir banka müdürü bekar bir kadına kredi vermeyi reddeder, bir grup genç, tanıdıkları bir kıza tecavüz ederler...” (1998: 150). Connell, aynı çalışmasında bu türde eylemlerin iktidar yapısından bağımsız anlaşılamayacağını söyleyerek, toplumsal iktidar yapısının çoğul karakterini şiddet ve ideoloji arasındaki bağlantıyla açıklar. Buna göre güç, önemli bir bileşen olsa da burada kastedilen fiziksel şiddet, yani kaba kuvvet değil, kazanç dengesizliği, kaynak eşitsizliği gibi düzen tarafından dayatılan uygulamalardır:

“Bir bütün olarak düşünülürse, kurumları, bakanlıkları ve üniversiteleri yöneten kişiler, işleri kadınların üst düzeylere ulaşmasını aşırı derecede güçleştirecek biçimde düzenleyen erkeklerdir. Örgütsel denetim de kuvvetin genellikle olduğundan daha kaba değildir. Her ikisi de, hem ideolojileri gizlerler, hem de onlara bağlıdırlar. Bir durum tanımını dayatma, olayların anlaşılmasına ve meselelerin tartışılmasına esas olacak terimleri oluşturma, idealler formüle etme ve ahlaki tanımlama, yani kısaca hegemonya hakkı iddia etme yeteneği de toplumsal iktidarın temel bir parçasıdır.” (Connell, 1998: 151).

Yukarıdaki paragrafta da vurgulandığı gibi iktidar yapısı, ideoloji kavramı ile yakından ilişkilidir. Dil ve söylem gibi pratikler iktidarın sürekliliğini sağlamaktadır.

Önceki bölümlerde ifade edildiği gibi ataerkil iktidar, özel alandan başlayarak kamusal alana yayılmaktadır. Bu bağlamda “ailede hüküm süren erkek iktidarı, biçim açısından en fazla çeşitliliğe sahip olduğu ileri sürülen ve en çok karşı çıkılan iktidardır” ve “erkek ve kadınların eşleri ile çocukları arasındaki değişken iktidarı, Connell’in cinsiyet ilişkilerine temel oluşturduğunu düşündüğü üçüncü bir yapıyla iç içedir” (Segal, 1992: 134, 135).

Toplumsal cinsiyet ilişkilerine temel oluşturan üçüncü yapı olan kateksis, cinselliğe ilişkin bir kavramsallaştırma olarak karşımıza çıkar. Connell, cinselliğin toplumsal olarak görülmesi gerektiğini ifade ederek “cinsel toplumsal ilişkilere” yani “bir kişinin başka bir kişiye duygusal bağlanımı etrafında örgütlenen ilişkiler’e dikkat çeker ve kateksis yapısını “bu bağlanımları örgütleyen yapı” olarak tanımlar (1987: 156). Aynı yerde yazar, Freud’un zihinsel bir nesneye, yani bir görüş veya imgeye bağlanan psişik yük ya da içgüdüsel enerjiyi belirtmek için kullandığı kateksis terimini “gerçek dünyada ‘nesnelere’ ile (yani öteki insanlarla) bir duygusal yükü içeren toplumsal ilişkilerin kurulması”na genellediğini ifade etmiştir. Aynı zamanda duygusal bağlanmanın yalnızca sevecen değil, aynı anda düşmanca yani çift değerli olabileceğinin altını çizerek bu tür ilişkilerin karmaşıklık düzeyine dikkat çekmektedir (1987: 156).

Connell, arzunun toplumsal örüntülenmesinin bir yasaklar kümesi olarak en açık halini aldığını söyler. “Arzunun toplumsal örüntüsü, ortak bir yasaklama ve

tahrik etme sistemidir”. Buna göre “ensest tabusu ve tecavüz, reşit olma yaşı ve eşcinsellik hakkındaki yasalar... Belirli insanlar arasında cinsel ilişkiyi yasaklamaktadır”. Buradan kasıt yasaların belirli eylemleri yasaklamasının ötesinde ilişkileri yok etme amacı taşımalarıdır (1987: 157). Diğer tarafta, kateksis yapısını şekillendiren teşvikler arasında yani aile yaşamı ideolojileri, haz ve romantizm yer alır (Segal, 1992: 136). Toplumsal cinsiyet bağlamında dikatomik olarak kurulan cinsiyet kategorileri, cinsiyetler arasındaki eşitsizliği üretmekle kalmaz, iktidarın, dolayısıyla baskının sürdürülmesine hizmet ederler.

Emek, iktidar ve kateksis yapıları birbirinden bağımsız olarak ele alınamamaktadır (Connell, 1987: 161). Diğer bir deyişle bu yapılar birbirleriyle ilişkilidir. Bu nedenle ataerkinin oluşumu ve sürdürülmesini sağlayan dinamikleri daha kapsamlı bir biçimde açıklamaya yardımcı olmalarının ötesinde, toplumsal cinsiyetin ideolojik boyutunu ve pratikle olan ilişkisini anlaşılır kılmakta, bu düzenin bir toplumsal cinsiyet sistemi olarak ele alınmasını sağlamaktadırlar.

1.2. Erkeklik ve Erkeklik Çalışmaları:

Daha önce belirtildiği gibi toplumsal cinsiyet ile ilgili akademik araştırmalar kapsamında, erkek iktidarı merkeze alınarak kadının ezilmişliği ve ötekileştirilmesi irdelenmiş ve bu çalışmalar uzun yıllar boyunca kadın çalışmaları adlı interdisipliner bir alanla sınırlı kalmıştır. Toplumsal cinsiyet kategorilerinin birbirini tamamladığı göz önüne alındığında bu cinsiyet kategorilerinin bütüncül bir analizini gerçekleştirmek mümkün görünmemektedir. Bu sebeple tıpkı kadınlık gibi bir toplumsal cinsiyet kategorisi olan erkeklik kavramı bir alt başlıkta detaylıca incelenecektir.

1.2.1. Erkeklik

Erkeklik, biyoloji, toplumsal ve kültürel bakımdan kabul edilme ve statü elde etme, erkeklerin bedenine ilişkin algılar ve temsil gibi pek çok farklı olguya işaret eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozok, 2012: 15). Tıpkı kadınlık gibi erkeklik de cinsel yönelimler sınıfsal yatkınlıklar ve yaşam biçimleri ile üretilen ve icra edilen bir konumdur (Odabaş, 2012: 209). Özetle erkeklik, biyolojik anlamının dışında sosyal ve kültürel ve ideolojik anlamları da barındıran, anlamını hem biyolojiden hem de kültürden almış bir kavramdır (Kepekçi, 2012: 61). Erkeklik,

doğal bir hal olmanın ötesinde, bir kültürel pratikler bütünü ve “erkeklerin birey olarak sahip olduğu ve gösterdiği farklı hal, duruş ve özellikler seti” olarak da tanımlanmıştır (Clatterbaugh’dan akt. Türk, 2007: 5).

Erkeklik kavramının, farklı bakış açıları bağlamında değişik yönlerden tanımlandığı görölmektedir. Connell bu tanımlamaları özcü, pozitivist, normatif ve semiyotik yaklaşımlar olmak üzere dört başlık altında açıklamaktadır. İlk olarak özcü yaklaşımlar, erkeklığı genellikle eril bir özelliği merkeze alarak tanımlamışlardır. Pozitivist yaklaşımlar erkeklerin gerçekte ne oldukları sorusunun cevabına yönelik tanımlamalar ortaya koymuş, normatif yaklaşımlar erkeklığın ne olması gerektiğine ilişkin tanımlamalar yapmışlardır. Semiyotik yaklaşımlar da erkeklığı kadın ve erkeğin karşıt olduğu bir sembolik farklılık sistemi içinde yapılan tanımlamalara işaret etmektedir (Kepekçi, 2012: 63).

Connell erkeklığı, erkeklığın kadınsılığa karşı tanımlandığı bir toplumsal cinsiyet düzeni içinde kurulan ve bu yolla kadınlar ve erkekler arasındaki iktidar ilişkilerini sürdüren toplumsal bir yapılanma olarak tarif etmektedir (akt. Demez, 2004: 23). Erkeklik, kadınsı özellikleri içinde barındırmayan bir toplumsal cinsiyet kategorisidir. Bu bağlamda karşıtı yoluyla kurulan ve kendinin zıttı olan bir şeye gönderme yapan bir kimliktir denilebilir. Cinsiyet farklılığına ilişkin çalışmalar kapsamında da görüldüğü üzere, erkeklik ve kadınlık öznellikleri diatomik bir biçimde ele alınmaktadır. Bu bağlamda güç, akıl, aktiflik, şiddet uygulayabilmek, teknolojik bilgiye ve uzmanlığa sahip olmayı arzulamak, risk almak, kahramanlık istencine sahip olmak gibi özellikler erkeklik belirtisi olarak kabul edilir (Sancar, 2009: 29).

Connell, sosyal bilimler bağlamında gerçekleştirilen çalışmaların erkeklığın belirli bir çevre ve zamanda inşa edildiğini ortaya çıkarttığını açıklar. Bu bağlamda gerçekleştirilen farklı çalışmaların içinde bulunan ortak erkeklik temalarını çoklu erkeklikler, hiyerarşi ve hegemonya, kolektif erkeklikler, aktif inşa etme, içsel karmaşıklık ve dinamikler olmak üzere altı başlık altında özetler (Connell, 2002). Erkeklik kavramının etraflıca anlaşılabilmesi, bu ortak temaların incelenmesi yoluyla gerçekleşebilir. Bu nedenle Connell’ın dikkat çektiği temalar, bu bölümde detaylıca aktarılacaktır.

Öncelikle Connell, tarihçilerin ve antropologların, erkekliğin her yerde aynı bir kalıp halinde olmadıklarını gösterdiğini belirterek, farklı kültürler ve tarihin farklı periyodlarının, erkekliği farklı şekillerde inşa ettiğini ifade etmiştir. Örneğin, bazı kültürler askerlerden kahraman yaparak şiddeti erkekliğin nihai testi olarak ele alırken diğerleri askerliğe küçümseyerek bakar ve şiddeti alçaklık olarak ele alırlar. Bu, erkekliklerin çoklu bir tanımlama olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle tek ve evrensel bir erkeklik biçimi yoktur. Bilakis tarih, toplum ve kültür, birden fazla ve birbirinden farklı erkeklikler inşa etmektedir. Eşit derece de önemli olarak, belirli kültürel bir çevrede birden çok erkeklik çeşidi bulunabilir. Herhangi bir işyerinde, mahallede, ya da yaşıt gruplarda farklı erkeklik anlayışları olması muhtemeldir (2002: 16).

Erkeklik kavramı sosyokültürel ve tarihsel mahiyeti bağlamında kendi içinde farklılaştığından hareketle, erkekliğin anlamının ve tanımının tarihsel ve toplumsal değişimlerin etkisiyle dönüştüğü söylenebilir. Bu tanımları etkileyen faktörler arasında kültür, tarih, toplum, psikoloji ve bireysel yaşam gibi olgular sıralanabilmektedir (Kimmell'dan akt. Kepekçi, 2012: 62). Atay (2004: 20) erkekliğin kültürel göreliliğini açıklamak için, antropolog Margareth Mead'in gerçekleştirdiği bir çalışmayı örnek verir:

“1931-32'deki araştırmaları temelinde kaleme aldığı kitabında Mead (1950) kültürel çeşitliliğin nasıl farklı toplumsal cinsiyet inşalarına yol açabileceğini örnelemektedir. Kitapta Mead, Papua Yeni Gine'deki üç yerli topluluk üzerine cinsiyet kimlikleri bağlamında karşılaştırmalı bir değerlendirmeye gider. Bunlardan biri olan Arapesh toplumunda, hem kadınlar hem de erkekler modern Batı'da kadınlardan beklenen tutum ve davranışları sergilerler: Yumuşak, hassas, başkalarının istek ve taleplerine duyarlı, işbirliğine açık, saldırganlıktan uzak... İkinci topluluk Mundugumor'da ise kadınlar da erkekler de Batı dünyasında erkeklerden beklenen davranışları sergilerler: Şedit, saldırgan ve sert... Ama en ilginç üçüncü topluluk olan Tchambuli'de ortaya çıkan durumdur. Burada kadın ve erkek davranışları Batı'daki (ve tabii Türkiye'deki) beklentinin tam tersidir. Erkekler uysal ve yumuşak olup

alışveriş yaparlar, evin ihtiyaçlarıyla ve çocuk bakımıyla haşır-neşir olurlar. Kadınlar ise sert, dominant ve yönetici tavır sergilerler...”

Mead'in çalışması Atay'ın da belirttiği gibi günümüzde değişmez ve değiştirilemez bir erkeklik hali varsayımının temelini sarsmıştır. Evrensel ve değişmez bir erkeklik tanımı yapabilmek kavramın özneliği ve sosyokültürel bağlamı açısından bakıldığında mümkün gözükmemekle birlikte, ortak erkeksi özelliklerin varlığı da bilinmektedir (Kepekçi, 2012: 71). Sancar'ın ifadesiyle, genel olarak kabul gören erkeksi özellikler şöyle sıralanabilir:

“...Güçlü olmak, başarmak, sorunları şiddet kullanarak çözmek, duygularıyla değil aklıyla davranmak, rekabete ve hiyerarşiye dayalı ilişkileri ön plana çıkarmak, bağımsız davranmayı önemsemek, başkalarını yönetebilmeyi bilmek vb...” (Sancar, 2009: 28).

Connell, farklı erkekliklerin, bir açık büfedeki yemekler gibi yan yana durmadıklarını, aralarında kesin ilişkiler olduğunu ifade eder. Bu da bizi hiyerarşi ve hegemonya temasına götürmektedir. Tipik olarak, bazı erkeklikler diğerlerinden daha fazla onurlandırılmış, bazıları ise aktif olarak onursuzlaştırılmış olabilirler. Belirli bir çevrede kültürel olarak baskın erkeklik biçimleri ise “hegemonik erkeklik” olarak tanımlanmaktadır. “Hegemonik” kavramı, tam bir baskınlığı değil, kültürel otorite ve liderlikte bir pozisyonu işaret eder; diğer erkeklik biçimleri ise yanyana sürüp giderler. Hegemonik erkeklik sadece diğer cinsiyetlerle olan ilişkilerinde değil, bütün olarak cinsiyet düzeniyle olan ilişkilerinde de hegemoniktir. Bu, ayrıcalıklı erkeklerin kadınlar üzerinde kolektif olarak kullandığı bir söylemdir (Connell, 2002: 17). Çalışmada, hegemonik erkeklik kavramı, ilerleyen kısımlarda ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

Bir sonraki tema, kolektif erkekliklerdir. Buna göre toplumdaki cinsiyet yapıları, “erkeklik” ve ötekiler olarak “kadınlık” gibi belirli kalıplar yönetimi belirlemektedir. Bu kalıplar bireyleri bir seviyede karakterize etmektedir. Fakat bu kalıplar kolektif seviyede de var olmaktadır. Bunun anlamı, erkekliğin şirketler, ordular, devletler ve okullar gibi kurumlarda tanımlanıp muhafaza edilmesidir. Erkeklik, ayrıca kültürde gayrişahsî olarak bulunmaktadır. Bu duruma örnek olarak, video oyunları gösterilebilmektedir. Video oyunları sadece şiddet içeren basmakalıp

erkeklik imajını bünyesinde bulundurmamakla kalmamakta, oyuncunun oyunu oynayabilmek için bile bu erkekliği canlandırmasını gerektirmektedir (Connell, 2002: 18). Bu bağlamda erkeklik, bireylerin canlandığı bir kimlik olarak nitelendirilebilir. Bazı durumlarda bu kimliği canlandırmak için biyolojik olarak erkek olmak gerekmemektedir. Kadınlar da erkeklik kimliğini canlandırarak bu kimliği taşıyabilmektedirler.

Erkeklikler aynı zamanda aktif olarak inşa edilir, sosyal davranışlara göre değil, hem fiziksel duruma hem de belirlenmiş kişiliklere göre var olur. Başka bir ifadeyle, erkeklikler bir insan yapımı olarak var olurlar. Günlük yapı ve örgütsel hayatta, sosyal uygulamaların kalıpları olarak oluşurlar (Connell, 2002: 18). Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere erkeklik, tanımı ve anlamı sürekli olarak değişim halinde olan bir kurgudur.

Connell'ın belirttiği üzere, erkeklikler, görünüşe göre, yerleşik olarak kalmaktan çok uzaktırlar. “Spor salonlarındaki vücut geliştiricilerden yönetim kurullarındaki yöneticilere, ilkökul oyun alanlarındaki çocuklara kadar, geleneksel bir erkeklik kavramı yaratmak için büyük miktarda çaba sarf edilmiştir”(2002: 19). Burada erkeklik kavramının içsel karmaşıklığına işaret edildiği görülür. Erkeklikler basit ve homojen kalıplardan oluşmamaktadır. Diğer bir deyişle, erkeklik bir takım çelişkileri içinde barındırır. Yakın odaklı psikoanaliz ve etnografik cinsiyet çalışmalarında, sıklıkla arzu ve mantık arasında çatışmalar olduğu ortaya çıkmıştır. Bir erkeğin aktif heteroseksüelliği, daha derin homoseksüel bir arzunun ortaya çıktığı ince, duygusal bir katmana kadar var olabilir. Bir çocuğun bir erkekle olan kişilik tanımlaması, bir kadınla olan ile beraber var olabilir veya mücadele edebilir. Arzuların, duyguların ve olasılıkların karmaşıklığı ilk bakışta çok kesin olmayabilir. Fakat bu sorun önemlidir, çünkü bu karmaşıklıklar, cinsiyet geriliminin ve değişikliğinin kaynakları olabilirler.

Farklı erkekliklerin, farklı kültürlerde ve çağlarda değişiklik göstermesi gerçeğinden yola çıkarak, erkekliklerin değişebilme yetisine sahip olduğuna çıkarım yapabiliriz. Tarihçiler, erkeklikte değişimi bir hegemonya mücadelesi olarak izlemişlerdir. Connell, erkekliğin dinamiklerini konuşacak olursak, belirli erkekliklerin, tarihsel olarak oluşturulmuş olduğunu ve tekrar inşa edilebilir, itiraz edilebilir ve değiştirilebilir olduğunu onaylamak gerektiğini söyler (2002: 19). Başka

bir deyişle Bu bağlamda erkekliklerin değiştirilemez olmadığını yukarıda bahsedilen dinamiklik teması üzerinden açıklanabilmektedir. Erkeklik kişiler tarafından bir kere elde edilip ömür boyu elde tutulan bir şey değildir. Buna benzer bir biçimde erkekliğin tarihsel açıdan sürekli olarak değiştiği söylenebilmektedir.

Kadınlığa benzer bir şekilde erkeklik, toplum tarafından inşa edilen, anlamı sürekli müzakere edilen ve yeniden üretilen bir niteliktedir (Cengiz vd., 2004: 54). Bu anlamıyla erkekliğin sadece bir kimlik olmanın ötesine geçen bir kavram olduğu dikkat çekmektedir. Erkeklik, ekonomik yapılar ve sosyal ilişkiler içinde belirlenen bir tarihselliği içeren, iktidar ilişkileri ve günlük hayatın cinsiyet politikaları içerisinde algılanması ve araştırılması gereken bir olgu şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Zeybekoğlu, 2009: 52). Buradan hareketle, bir sonraki bölümde önce erkeklik çalışmalarına değinilecek, sonrasında erkeklik ve iktidar ilişkisi, hegemonik erkeklik ve öteki erkeklikler kavramları üzerinden açıklanacaktır.

1.2.2. Erkeklik Çalışmaları

Cinsiyete dayalı davranış farklılıklarını tanımlamak, 1970'li yıllar ve 1980'li yıllarla birlikte popüler araştırma konularının içine girmiş, erkeksi ve kadınsı davranışlar biyoloji, anatomi ve psikoloji temelli çalışmalarla ikili karşıtlıklar üzerinden listelenmeye başlamıştır. Bu tür çalışmaların çoğu erkekliğin biyolojik temelli bir özellik olduğu kabulüne karşı çıkmaksızın, doğuştan gelen bu özelliklerin sosyo-kültürel alandaki dışavurumunu ampirik araştırmalarla açıklamaya çabalamıştır. Bu araştırmalara yöneltilen eleştiriler, tektipleştirici erkeklik tanımlamalarına karşı eleştirel bir duruşa sebep olmuştur (Sancar, 2009: 29).

Erkeklik çalışmaları alanının, feminizme çok şey borçlu olduğu ifade edilmektedir (Akca ve Tönel, 2011: 18). Feminist düşünür ve aktivistler, ataerki kavramı etrafında yoğunlaşarak, erkekliği parçasız, topyekûn, çelişkisiz bir bütün olarak ele almış ve kadınların içinde buldukları baskı ve ayrımcılık hakkında bir farkındalık yaratılmasına ve eşitsizliğe karşı daha kolay mücadele stratejileri geliştirilebilmesine olanak sağlamışlardır (Sancar, 2009: 23-24). Öte yandan feminist teorinin geliştirdiği bölünmez ve çelişkisiz ataerki kavramı, erkeklik olgusunun sorgulanmasını imkânsız kılmasının yanı sıra cinsiyetler arası iktidar ilişkilerini serimlemede de yetersiz kalmaktadır. Erkeklik çalışmalarının ortaya çıkışındaki

belirleyici etmen ise buna bağlı olarak toplumun ayrıcalıklı kesiminde yer alan erkeklerin ve onların dñnyalarının incelenmesi zorunluluğundan ileri gelmektedir (Türk, 2007: 2). Bu doğrultuda gelişen erkeklik araştırmaları, erkeklik davranışlarının ve erkeklik değerlerinin kaynağını biyolojik bir zorunluluktan alan kñltürel oluşumlar değil, toplumsal alanda gerçekteşen iktidar örüntüleri içinde şekillenen farklı sosyal tarzlar, inşa edilen olgular olduğu kabulüne doğru uzanan bir yaklaşımın egemen olmasına yol açmıştır (Sancar, 2009: 29).

Kadın çalışmalarına benzer şekilde erkeklik çalışmaları, erkekliğin bir dizi karmaşık sosyo-kñltürel etkileşimin ürünü olduğuna işaret etmektedir. Macnamara, (2006: 7) feminist teorinin varsayımının kabul edildiği takdirde erkeklerin ve erkek çocuklarının bireysel ve kolektif kimliklerinin belirlenmesinde de toplumsal cinsiyetin önemli bir faktör olduğunu ifade eder ve bu yolla erkeklik çalışmalarının ortaya çıkardığı düşünceyi açıklar. Yazar, erkek ve erkek çocuklarına ilişkin çalışmaların onların kimliklerinin toplumsal cinsiyet tarafından nasıl biçimlendirildiğini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar olduğunu belirtir. Bunun yanı sıra erkeklik çalışmaları sadece yetişkin erkeklerin değil, genç erkeklerin ve erkek çocuklarının tüm sosyalleşme süreçlerini ve medyada temsil edilme biçimlerini de içine alan geniş bir alandır (Akt. Akca & Tönel, 2011: 18).

1.2.2.1. Erkeklik Çalışmalarının Gelişimi:

Erkeklik çalışmalarının, tıpkı feminist teori gibi toplumsal hareketlere paralel olarak geliştikleri görñlmektedir. Söz konusu çalışmaların feminist harekete bir tepki (anti-feminist) ve feminizm destekçisi (profeminist) erkeklik hareketleri üzerinden sınıflandırılabilen iki temel perspektif üzerinden geliştiği görñlmektedir. Araştırmanın seyri açısından bir sonraki başlıklarda bu hareketler ve bunlara paralel gelişen çalışmalar incelenecektir.

1.2.2.1.1. Feminizm Karşıtı Erkeklik Hareketi ve Çalışmaları:

Feminizm karşıtı (anti feminist) erkeklik hareketleri, en genel şekliyle feminist hareketin kazanımlarından dolayı erkeklerin mağdur konuma düştüğünü savunan hareketler olarak tanımlanabilmektedir. Erkekçilik akımı, feminizm karşıtı hareketlerin başında gelmektedir. Erkekçilik, bizatihi ataerkil ideolojiyi ve onu meşrulaştırma çabalarını yansıtan bir perspektif olarak karşımıza çıkar. Bu yaklaşım

köktendincilik, gelenekselcilik, yaratılışçılık, erkek hakları hareketi, mitos-inşacı erkek hareketi, biyolojik belirlenimcilik gibi anti feminist damarlardan beslenmektedir (Bozok, 2009: 271-272).

Anti feminist olarak nitelendirilemese de, erkeklerin faileri olduğu kadın ezilmişliği ve ikincilleştirilmesine değinmekten bilinçli bir biçimde kaçınarak feminizmle arasına mesafe koyan erkek kurtuluşçu yaklaşım da bu perspektif kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu hareketin savunucuları, erkeklerin de ataerkiden en az kadınlar kadar zarar gördüklerini savunmaktadırlar. Örneğin Atlas Sendromu savunucularına göre 21. yüzyılla birlikte kadınların kamusal alanda daha fazla yer alarak aile içi geleneksel rollerinden uzaklaşmaları, erkekleri dünyayı sırtında taşıyan mitolojik karakter Atlas durumuna düşürmüştür (akt. Akca ve Tönel, 2011: 13). Erkekler hem iş hayatında hem de aile içinde ağır sorumluluklar üstlenmek zorunda kalmışlardır.

Feminizme karşı olarak konumlanan erkekler, feministlerin aksine eril cinsiyet rolünün baskın konumda ya da ayrıcalıklı olmadığını ileri sürmektedir. Erkek olmanın yükümlülükleri ve koşulları, eril cinsiyet rolünün getirdiği ağır sorumluluk, feminizm cephesi tarafından iyi tanımlanamamıştır (Öztürk, 2011: 29). Erkeklikçi perspektifi benimseyen akademisyenlerin, anti feminist bir duruşla kadın çalışmalarının karşısında konumlandıkları erkek çalışmaları (men 's studies) alanını inşa etmeye çalıştıkları görülmektedir (Bozok, 2009: 272). Bu bağlamda gelişen erkeklik çalışmaları erkekliği eleştirel olarak sorgulanabilen bir kavram haline getirmişlerdir denilebilir.

1.2.2.1.2. Eleştirel Erkeklik Hareketi ve Çalışmaları

Eleştirel erkeklik hareketleri ve çalışmaları erkekliği sorgulayan ve erkekliğin erkekler üzerinde ezici bir etkiye sahip olduğuna dikkat çeken çalışma ve hareketler şeklinde tanımlanabilen hareketlerdir. Eleştirel erkeklik hareketi ve çalışmalarının tarihsel süreç bakımından üç dalga biçiminde geliştiği görülür. 1970'lerde ortaya çıkan 1. Dalga Erkek Hareketi, Joseph Pleck, Marc Fasteau ve Jack Sawyer gibi öncü araştırmacıların da katkısıyla pro-feminist bir eleştiri alanı yaratmıştır (Akca & Tönel, 2011: 27-29). Eleştirel erkeklik çalışmalarına öncülük eden profeminizm, yukarıda aktarılan anti feminist hareketlerin aksine, kendilerini feminizmle aynı

saflarda gören erkeklerin oluşturduğu bir hareket ve yaklaşım olarak karşımıza çıkar. Profeminist erkekler, feminizmle iktidar mücadelesine girmemiş, feminizmin müttefiki olarak homofobiyle, kadına karşı şiddetle ve kadının ikincilleştirilmesiyle mücadele ederek ataerkilliğe ve eril iktidarın somutlaşmış dışavurumlarına karşı tavırlarını ortaya koymuşlardır (Bozok, 2009: 273).

Edwards'a göre eleştirel erkeklik çalışmaları üç aşamada ele alınabilmektedir. İlk aşama, ikinci dalga feminizme tekabül etmekle birlikte, toplumsal cinsiyet rolü paradigmasının ve sosyalizasyon süreçlerinin ön plana çıktığı dönemi ifade eder. Bu dönemde erkekliğin toplumsal cinsiyet düzeni tarafından nasıl tanımlandığı, güçlendirildiği ve kısıtlandığı vurgulanmıştır. İkinci aşama ise 1980'li yılların ortalarına denk gelmekte, bununla birlikte hakim bir erkeklik modeli ve erkekliğin değişmez özü kavramsallaştırmaları terk edilerek farklı erkeklik biçimlerinin varlığı kabul edilmiştir. Eleştirel erkeklik çalışmalarının üçüncü aşaması ise araştırmacıların post yapısalcı teorilerden etkilenerek, çalışmalarını edebiyat, kültür ve medya çalışmaları gibi alanları içine alan disiplinler arası bir alana taşımalarını ifade eder. 1990'lı yıllardan itibaren araştırmacılar farklı erkeklik deneyimlerinin keşfine yönelmiş, erkekliklerin ve kimliklerin temsil ile ilişkileri çalışmalara konu olmuştur (Akca ve Tönel, 2011: 23-24).

İlk erkeklik çalışmalarının erkekliği tanımlamaya, erkeklerin hangi özelliklere sahip olduklarını açıklamaya yönelik olarak gerçekleştirildiği, 1970'li yılların sonu itibariyle erkeklik çalışmalarında hakim eğilimin genel bir erkeklik idealizasyonuna yönelik olduğu görülmektedir (Türk, 2007: 2). Tekil cinsiyet modeline uygun bir biçimde ideal bir erkeklik anlayışı oluşmuş, erkeklik tek bir rol modele indirgenmiştir (Akca ve Tönel, 2011: 24). Connell'in da ifade ettiği gibi, genel varsayım, erkekleri niteleyen tek bir kişilik özellikleri kümesinin varlığına dayanmaktadır. Aynı şey, kadınlar için de geçerlidir. Kadınlara ve erkeklere ilişkin genelleştirici varsayımlar bu birimsel modelden kaynaklanmaktadır (Connell, 1998: 226). Genel hatlarıyla birinci dalga erkeklik çalışmalarının bakış açısı, ezilen erkekler üzerinde baskı kurmaya çalışan erkekliklerin inşa ettiği bir düzeni vurgulayan bir cinsiyet rolü paradigmasını içerir (Akca ve Tönel, 2011: 24).

1980'li yılların ortalarından itibaren bu tekil cinsiyet anlayışının terk edilmeye başlandığı görülmektedir. Bu dönemdeki çalışmalar erkekliğin değişmez bir öze

sahip olduğu fikrinden vazgeçildiğini, erkekliğin toplumsal bir inşa olarak değerlendirilmeye başlanmış olduğunu göstermektedir (Türk, 2007: 3). Bu dönemde feminist araştırmaların tek bir kadınlık olmadığını söyleyerek yaşa, sınıfa, etnik kökene göre değişen farklı kadınlık deneyimlerinin önemine işaret etmeleriyle birlikte erkekler arasındaki farklılıkların araştırılması önem kazanmıştır.

İkinci dalga erkeklik çalışmalarıyla hiçbir zaman ve hiçbir yerde genel geçer, tek ve tutarlı bir erkeklik tanımının olmadığı ilan edilmiş, birbiriyle çatışan ve karşılıklı olarak birbirini reddeden erkeklik deneyimlerinin, yarışan ve birbirini etkisiz kılmaya çalışan erkeklik modellerinin varlığı saptanarak ilerlenmiştir (Cornwall ve Lindisfarne'den akt. Sancar, 2009: 26). İkinci dalga erkeklik çalışmaları, erkekliğin genel ve tarih aşırı bir kategori olmadığını, evrenselliğe ve kaba genellemelere uymayan, tikelliklerden ilerleyen ve belirli bağlamlar içinde şekillenen toplumsal bir kategori olarak ele alındığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Connell, hegemonik erkeklik kavramını geliştirmiştir. Hegemonik erkeklik en genel anlamıyla iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesine işaret etmektedir (Sancar, 2009: 30). Çalışmanın ilerleyen kısımlarında hegemonik erkeklik kavramı detaylıca ele alınacaktır. Kavramın erkeklik çalışmalarına sağladığı katkı şu şekilde açıklanabilmektedir: Hegemonik erkeklik ve farklı erkeklikler ayrımı üzerinden gerçekleştirilen tartışmalar, siyahların erkekliği, maço erkeklik, gey erkekliği gibi erkeklik hallerine dair çalışmaların artmasına, literatürün farklı erkeklik tiplerinin ayırt edilmesi ve kategorizasyonuna ilişkin çalışmalarla dolmasına sebep olmuştur. Bu çalışmaların erkekliği değerler, inançlar, imgeler, davranışlar ve tutumlar gibi değişik boyutlarından ele alarak tanımlamaya çabaladıkları görölmektedir.

1.2.2.2. Türkiye'de Erkeklik Çalışmaları:

Erkeklik hareketlerinin ve erkeklikle ilgili akademik çalışmaların Türkiye'de oldukça geç başladığı söylenmelidir. Erkeklik çalışmaları 1970'li yıllarda Amerika ve Avrupa'da başlamış olmasına rağmen, erkeklik çalışmaları alanı ve literatürünün Türkiye'ye gelişi, modernitenin ve Türk modernleşme projesinin kimlik ve temsiller üzerinden sorgulandığı 1990'lı yıllara tekabül etmektedir (Akca ve Tönel, 2011: 31). Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye'nin, erkeklik çalışmalarını üçüncü dalgasına girerken yakaladığı, görölmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de erkeklik ile ilgili yapılan

çalışmaların ve erkekliği eleştirel açıdan sorgulayan erkeklik hareketlerinin hatırı sayılır ölçüde az olduğu dikkat çekmektedir.

Öte yandan Sancar'ın ifadesiyle, Türkiye'de eril şiddeti yaşamlarından dışlamaya ve şiddet barındırmayan bir yaşam biçimi sürdürmeye çabalayan "sessiz" erkekler bulunmaktadır. Eril şiddetin değişik biçimlerine maruz kalan bu erkekler, devlet eliyle şiddet görmüş, etnik kimliklerinden ötürü aşağılanmış, cinsel eğilimleri sebebiyle dışlanmış ve susturulmuş vicdani retçiler, savaş karşıtları, eşcinseller, kürt erkekleri ve muhalif erkekler ve pasifistler olarak geleneksel erkeklik değerlerine karşı durmakta, yaşam deneyimleri bağlamında eril şiddeti ve kendi erkekliklerini sorgulamaktadırlar. Sancar'ın, bu erkeklerin ve eril şiddeti sorgulayan erkeklik dilinin sessiz olduğunu ifade etmesinin ardında, söz konusu erkeklerin ötekileştirilerek temsil imkanı bulamamaları ve dolayısıyla siyasal ve kültürel bağlamda görünür olmamaları yatmaktadır (Sancar, 2009: 266-267).

Akca ve Tönel (2011), erkeklik çalışmalarını konu alan ve bu alana teorik bir çerçeve çizmeye çabaladıkları makalelerinde, Türkiye'de erkeklik hakkında konuşmayı güçleştiren sebeplerden bahsetmektedirler. Bu sebeplerden ilki, erkeklik çalışmalarının feminist çalışmalarla ve feminist hareket ile ilişkisine bağlı olarak, Türkiye'de akademik alanda feminizmle ilgili geniş bir literatür bulunmasına rağmen, feminist hareketin sosyal ve siyasal alandaki kazanımlarının batıya nazaran oldukça sınırlı oluşudur. İkinci önemli sebep ise Türkiye'de feminizmin kazanımlarından rahatsız olan ve bu durumu açıkça ortaya koyan anti-feminist bir oluşumun var olmamasıdır. Feminist söylem eleştirilmemekte, kadını özel alanda yücelten ve kutsayan örtük söylemler yoluyla değersizleştirilmektedir. Yazarlara göre Türkiye'de ataerkil sistemi ve hegemonik erkekliği sorgulamanın bir başka zorluğu, ataerkil sistemin militarizmden beslenmesinden ileri gelmektedir. Bu durumu vicdani ret örneği üzerinden açıklayan Akca ve Tönel, sertlik, güç ve savaşçılık gibi rolleri sorgulamanın yalnızca toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bir sorgulama olmakla sınırlı kalmadığını, milliyetçilik ve yurttaşlık gibi kavramların sorgulanmasını da zorunlu kıldığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Pınar Selek, 1996 yılında gerçekleşen Ülker Sokak olayları ile ilgili çalışmasında (2011) meşrulaşan ve kabul gören sanatçıların eşcinselliklerini kabul ettirebilmek için erkek egemenliğin özellikle milliyetçilik, vatanseverlik ve Müslümanlık değerlerini

tümüyle kabul etmek durumunda kaldıklarını ifade etmektedir (Selek, 2011: 93-94). Bu bağlamda Türkiye'deki ataerkil sistemin militarizm, yurttaşlık ve milliyetçilikle olan güçlü ve karşılıklı bağı, erkekliğin ve eril şiddetin sorgulanmasını zorlaştırmaktadır.

Türkiye'de eleştirel erkeklik ilk olarak anti-militarist çerçevede ortaya çıkan vicdani ret hareketi ile gündeme gelmiş, erkeklik ve militarizm arasındaki bağın deşifre edilmesi yoluyla hegemonik erkeklik ilk kez sorgulanmıştır. Diğer yandan eşcinsel hareket, erkeklik kimliğinin yalnızca heteroseksizm üzerinden tanımlanamayacağı iddiasıyla farklı erkeklik biçimlerinin var olabileceğini ifade ederek bir kimlik mücadelesi içine girmiştir (Akca ve Tönel, 2011: 33).

Bu gelişmeler ışığında 1990'lı yıllarda batıdaki erkeklik çalışmalarına ilişkin önemli eserler Türkçeye çevrilmeye başlanmıştır.1998 yılında erkeklikle ilgili ilk niceliksel alan araştırması olan Eskişehir'de Erkek Rol ve Tutumlarına İlişkin Alan Araştırması isimli çalışma Oğuz Onaran, Seçil Bükler ve Ali Atıf bir tarafından gerçekleştirilir. Yine Türkçe literatürde erkeklikle ilgili kitaplara (Saraçgil, 2005; Demez, 2005; Kudat, 2006; 2007) ve erkekliğin farklı yönlerinden incelendiği yüksek lisans tezlerine de (Kılıçbay, 1999; Demren, 2001; Erol, 2003, Zeybekoğlu, 2009; Renkmen, 2012) rastlanmaktadır (Altunbay, 2009). Serpil Sancar'ın (2006) TÜBİTAK araştırma projesi ve Ankara Üniversitesi bilimsel araştırma projeleri çerçevesinde gerçekleştirdiği Demokrasi Kültürünün Cinsiyet Boyutu: Modern Erkeklik ve Cinsiyet Farkları (2006) adlı çalışma, yine Serpil Sancar'ın kitaplaştırdığı Erkeklik: İmkansız İktidar (Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler)(2009) adlı çalışması ve Pınar Selek'in erkeklerle gerçekleştirdiği söyleşilerden oluşan ve askerliği konu alan Sürüne Sürüne Erkek Olmak (2009) adlı eseri, hegemonik erkekliği tartışan önemli araştırmalar olarak literatürde yerini bulmuştur. Toplum ve Bilim Dergisi'nin 101. Sayısı (Güz 2004) erkekliği farklı yönlerden ele alan bir dizi çalışmayı barındırmakta ve literatür açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra son yıllarda erkeklikle ilgili akademik çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir. Erkek bedeni üzerinden ilerletilen tecimsel politikalar (Odabaş, 2013), erkeklik imajının kültürel olarak yeniden üretimi (Kurt, 2013), erkekliğin medyadaki temsili (Akca ve Ergül, 2014), gibi farklı konularda akademik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de erkeklığı sorgulamaya yönelik çeşitli oluşumlar bulunmakta, bu oluşumların önemli bir kısmı eşcinsel hareket ve vicdani ret hareketi içerisinde yer almaktadır. Bu hareketler esasında hegemonik erkeklığı ve eril şiddeti sorgulamaktadırlar fakat sadece erkek hareketi olarak örgütlenmemiş oluşumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan ülkemizdeki örtük anti-feminist söylemlere rağmen, anti-feminist bir erkeklik hareketinin varlığına rastlamak mümkün değildir. Bu noktada pro feminist bir oluşum teşkil eden Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi’nden (BEDİ) bahsetmek gerekmektedir. Türkiye’deki tek eleştirel erkeklik hareketi olarak nitelendirebileceğimiz BEDİ, 2008 yılında Pippa Bacca’nın barış gezisi sırasında tecavüze uğraması sebebiyle gerçekleştirdikleri ilk eylemlerinden itibaren eril şiddete karşı aktif bir mücadele vermişlerdir. İnisiyatif, kendi ifadeleriyle “toplumda hakim olan erkeklik biçimlerine, cinsiyetçiliğe, dayatılmış cins kimliklerine ve homofobiye karşı olan anti-otoriter” erkeklerin bir araya gelerek oluşturdukları bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluşum tarafından 2011 yılından sonra herhangi bir eylem gerçekleştirilmediği görülmektedir.

Akademik alandan destek alan ve egemen erkeklik değerlerini dönüştürme çabasında olan Erkek Muhabbeti yine profeminist erkek hareketleri içinde değerlendirilebilecek bir oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. 2010 yılında ayrımcılığa karşı mücadele eden Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi çatısı altında toplanan genç erkeklerin oluşturduğu grup, kendisini “erkeklerin, ataerkilliği ve kendi erkekliklerini feminist ve LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transeksüel) hareketin deneyimlerinden beslenen bir perspektifle sorgulamasına katkıda bulunacak bir platform olarak tanımlamaktadır. Oluşum ataerkilliğin ortadan kaldırılması için erkeklerin değişmesi gerektiğini savunmakta ve bunun mümkün olduğunu dile getirmektedir (Akca ve Tönel, 2011: 36).

1.2.3. Eril İktidar ve Habitus Kavramı

Erkeklik, karmaşık iktidar ilişkileri çerçevesinde ele alınması gereken bir iktidar biçimi olarak karşımıza çıkar. Bu karmaşık iktidar ilişkilerini açıklamak için başvurulan kavramlardan biri de habitus kavramıdır. Habitus, oyuncuların oyun sırasındaki stratejilerine işaret etmektedir. Erkek iktidarının yapısal olarak kimlikler

arasında icra edilen bir oyun olduğu, bu oyunun kurallarının ise habitusa denk düştüğu söylenebilmektedir.

Erkeklik en basit tanımıyla “temelde erkeklerin içine sokulduğu bir toplumsal cinsiyet kalıbı, bir ideal erkek kimliğidir; ancak bununla kalmaz, daha karmaşık yönleri de içerir”(Maral, 2004: 128). Erkeklik, “erkeklerin ideal olarak sahip oldukları farklı iktidar biçimleri içinde –kadınlar üzerinde, diğer erkekler üzerinde, kendi bedenleri üzerinde, makineler ve teknoloji üzerinde kurdukları iktidarlar içinde- varolur” (Segal, 1992: 161). Bu nedenle erkeklik karmaşık iktidar ilişkileri çerçevesinde ele alınması gereken bir iktidar biçimi olarak karşımıza çıkar. Daha önce aktarılan altı erkeklik teması göz önünde bulundurulduğunda da, erkekliğin iktidar ilişkileriyle sıkı sıkıya bağlı bir kavram olduğu, hatta erkeklik kavramının iktidar olgusundan bağımsız bir biçimde ele alınmasının mümkün olmadığı görölmektedir.

Connell, “kadınlık ve erkeklik biçimlerinin karşılıklı ilişkisinin, tek bir yapısal gerçeklik üzerine: erkeklerin kadınlar üzerindeki küresel egemenliği üzerine oturtulduğunu” belirtir. Bu yapısal olgu hegemonik bir erkeklik biçimini tanımlayan erkekler arası ilişkilerin ana temelini oluşturmakta, ataerkil toplumsal düzenlerin işleyişinin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır (1987: 245). Kültürel tanımlara, medya söylemlerine, kişiler arası ilişkilere yönelik çok basit analizler bile, iktidarın erkek otoritesi ekseninde kurulduğunu açığa çıkarmaktadır. Örgütlü şiddet araçlarının neredeyse tamamı, erkeklerin elindedir. Aynı şekilde kurum içi hiyerarşik ilişkiler, erkeklerin lehine düzenlenmiştir. “Bir bütün olarak düşünülürse, kurumları, bakanlıkları, ve üniversiteleri yöneten kişiler, işleri kadınların üst düzeylere ulaşmasını aşırı derecede güçleştirecek biçimde düzenleyen erkeklerdir”(Connell, 1987: 151). Daha önce belirtildiği gibi, ataerkil toplumların belirleyici öznesi erkektir. Başka bir ifadeyle toplum, erkek bakışıyla kurulmaktadır. Bu bağlamda iktidarı elinde tutan bir toplumsal cinsiyet kategorisi olarak erkeklik, diğer cinsiyet kategorilerini baskı altına alarak varlığını sürdürmektedir.

Sancar, günümüzde erkek egemen toplumsallığı sorgulayan bazı düşünürlerin ileri sürdükları önemli bir çözümleme çerçevesinin de toplumsal cinsiyet ilişkileri örüntüsü içindeki habitus olduğunu belirtmiştir (2009: 189). Bourdieu tarafından ortaya atılmış olan habitus kavramı, “tecrübeleri birleştirerek her an bir algı, takdir

ve eylem ağı olarak işleyen, dayanıklı ve yer değiştirebilir yatkinlikler sistemi” olarak tanımlanmaktadır (akt. Yücel, 2014: 42). Bir habitus olarak toplumsal cinsiyet, hem kendi arzularını ve isteklerini gerçekleştirme peşinde koşarken kendini toplumsal iktidar ilişkileri uzantısı olarak inşa eden “cinsiyetlenmiş beden”, hem de eylem ve fiil performansı biçiminde gerçekleşen toplumsal cinsiyet yaklaşımından beslenmiş bir tür sentez biçiminde karşımıza çıkar (Sancar, 2009: 189). Bu bağlamda Foucault ve Butler’ın kavramsallaştırmalarından yola çıkarak Bourdieu, toplumsal cinsiyeti bir habitus olarak ele alan bir düşünce geliştirmiştir denilebilir. Eril Tahakküm adlı eserinde Bourdieu, cinsiyet düzenini keyfi olmayan bir karşıtlıklar sistemi olarak ele alır. Bu karşıtlıklar mecaz oyunları içerisinde ve pratikler bağlamında farklılıkları meşrulaştıracak biçimde söz konusu düzenin sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunurlar (Bourdieu, 2014: 20). Sancar, Bourdieu’nün bu eserinde eril tahakkümü iktidar karşısında boyun eğmenin tipik bir örneği olarak ele aldığını belirtir ve onun düşüncelerini şu sözlerle özetler:

“Bourdieu, eril tahakkümün tarihsel kökenlerine ve farklı varoluş tarzlarına bakarak, eril tahakkümün bir cinsiyet düzeni olduğunu; cinsel atıflar ve eylemleri düzenleyen bir dizi karşıtlık yoluyla bütün toplumsal evreni, bir tür bilinçdışı kabuller ve istekler şeması olarak yarattığını söyler (a.g.e., 5). Bourdieu’ya göre eril düzenin yapısı, cinsel olanın ikili zıt karşıtlıklar şeklinde işleyişi ile anlamlandırılan cinsiyetlendirilmiş bir kozmoloji üretimiyle gerçekleşir.”(Sancar, 2009: 189-190).

Bourdieu, habitus kavramıyla iktidarın sembolik boyutlarını çözümlenmeye çalışır ve bu bağlamda eril tahakkümün işleyişi üzerinde durur. “Habitus, eril bir tahakkümle icra edilir; erkeklik öteki erkeklerin şahitliğinde (ilişkiselliğinde), dişilere ve dişiliğe karşı, dişil olma korkusuyla şiddet üstünden kurulur” (Bourdieu’dan akt. Yücel, 2014: 42).

Erkek iktidarı sadece kadınların ya da diğer cinsiyet kategorilerinin baskı altına alınmasıyla ilişkili bir olgu olmanın ötesine geçmektedir. Joseph Pleck, erkekler arasındaki iktidar mücadelesinin ve güç hiyerarşilerinin kadınların boyun eğdirilmesiyle ilişkili olduğunu söylemektedir. Buna göre erkekler arasındaki mücadelelerde kadınlar bir tür başarı sembolü olarak kullanılmaktadır (Akt. Sancar, 2009: 27).

Daha önce ifade edildiği gibi, toplumda tek bir erkeklik biçimi bulunmamaktadır. Çalışmanın ileriki kısımlarında aktarılacağı üzere erkeklik çalışmaları, toplumda tek bir erkeklik biçiminin var olduğundan söz etmemekte, bunun yerine Erkeklikler'i, yani çoğul bir bağlamı konu edinmektedir. Buradan hareketle, iktidar olgusunun, kadını bastırmanın ötesinde, erkekler arası ilişkilerde de var olduğu görülmektedir. Toplumun her düzeyinde var olan bu denetimin ve baskının sürdürülmesi ise, tek bir erkeklik idealizasyonu bağlamında gerçekleşmektedir. Başka bir deyişle erkek iktidarı, idealize edilen erkek kimliğinin toplum üzerinde kurduğu denetimine işaret etmektedir. İdealize edilen erkeklik kimliği, diğer erkekleri ve bir bütün olarak kadınları dışlayan, iktidarı elinde tutan bir erkekliktir. Diğer bir deyişle ideal olmayan erkeklikler, iktidar sahibi olamamakta ve başkaları üzerinde bir denetim uygulama hakkından yoksun bırakılmaktadırlar. Toplumun her düzeyine yayılmış olan bir iktidar pratik olarak erkek iktidarı, idealize edilen bir erkeklik biçiminin ayakta tutulmasıyla kurulmakta ve sürdürülmektedir. Bu ideal erkeklik biçimi ise, Connell'in kavramsallaştırdığı üzere hegemonik erkekliktir. Erkek iktidarının ve erkekler arası mücadelenin irdelenebilmesi, hegemonik erkekliğin ve hegemonik erkeklik bağlamında ötekileştirilen diğer erkeklerin tanımlanmasıyla mümkündür. Bu nedenle bir sonraki başlıkta iktidar ilişkisi hegemonik ve ötekileştirilen erkek tanımları üzerinden açıklanacaktır.

1.2.3.1. Hegemonik Erkeklik

Toplumda tek bir erkeklik biçiminin olmadığı, daha önceki bölümlerde ifade edilmiştir. Diğer bir deyişle toplumda birbirinden farklı erkeklik biçimleri bulunmaktadır. Bu erkeklik biçimleri arasında ideal olan ise, hegemonik erkeklik olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla hegemonik erkeklik kavramı, basitçe "toplumdaki farklı erkeklikler arasında üstün olan erkeklik modeli"ne referans vermektedir (Barutçu, 2013: 13). Sancar'ın (2009: 30) ifadesiyle hegemonik erkeklik "iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesi" anlamına gelmektedir (akt. Kepekçi, 2012: 75). "Çıkarları patriyarki tarafından sağlanan hegemonik erkeklik iktidarın tepesindedir ve şiddet gibi sosyal ilişki biçimlerini kullanarak kamusal 'uylaşım' için sözün ve eylemin sahibi olan heteroseksüel bir kurgu ve kültürel ifadeyle, tüm cinsiyetleri değişen yoğunluklarda ötekileştirir" (Yücel, 2014: 44)." Diğer bir deyişle hegemonik erkeklik, cinsiyet hiyerarşisinin en üst düzeyinde

yer alan ve diğer cinsiyet kategorilerini ötekileştirerek üstünlüğünü pekiştiren bir olgu olarak tarif edilebilir.

Hegemonik erkeklik, Gramsci'nin hegemonya terimi ödünç alınarak geliştirilmiş bir kavramdır. Gramsci'nin sözleriyle hegemonya “yasa koyucu sınıfın salt kendi baskısını haklılaştırdığı ve sürdürdüğü değil, aynı zamanda da yasa koyduğu kişilerin etkin rızasını kazanmayı da yönettiği bütün pratik ve teorik etkinlikler bileşiği” şeklinde tanımlanmaktadır (akt. Somersan, 2012: 223). Rıza üretimi olmaksızın hegemonyanın varlığından söz edilememektedir. Diğer bir deyişle hegemonik erkeklik, bir tür rıza üretimi yoluyla devamlılığını sağlamaktadır. “Gramsci'nin geliştirdiği hegemonya ve bütünsel devlet kavramı, sadece yeni Marksist devlet kuramlarına katkıda bulunmakla kalmamış, aynı zamanda farklı politik, ekonomik ve kültürel yaşam alanlarındaki erkek egemenliği biçimlerini ve erilik rejimlerini açığa çıkaracak teorik ve politik araçlar önermiştir” (Somersan, 2012: 221). Bu bağlamda Connell, hegemonya tanımlamasını toplumsal cinsiyet sistemine genişleterek, terimin “acımasız iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan bir toplumsal güçler oyununda kazanılan toplumsal üstünlük” olduğunu belirtir (1987: 247).

Hegemonik erkeklik, farklı sınıfsal bağlamlarda ve farklı aile modellerinde farklı biçimlerde işleyebilmektedir (Sancar, 2009: 33). Bu anlamda her toplum kendi ideal erkekliğini üretmektedir denilebilir. Hegemonik erkeklik, farklı toplumlarda farklı biçimlerde somutlaşmakta olsa da, hegemonik erkeklik biçiminin ortak özellikleri olduğu da yadsınmamaktadır. Bu bağlamda Sancar, genel hegemonik erkeklik haritasını şu şekilde çizmektedir:

“Genç, kentli, beyaz, heteroseksüel, tam zamanlı bir iş sahibi, makul ölçülerde dindar, spor dallarından en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde aktif bedensel performansa sahip erkeklerin temsil ettiği erkeklik”(Sancar, 2009: 30).

Hearn, hegemonik erkekliği “beyaz, orta-sınıf, orta yaş, heteroseksüel, homofobik, Anglosakson, Hıristiyan, Batılı, bedensel olarak aktif erkek” şeklinde tanımlamıştır (akt. Sancar, 2009: 37). Ancak, hegemonik erkeklik tanımları toplum bazında değişebilmektedir. Türkiye özelinde bir erkeğin hegemonya elde edebilmesi

için sünnet olmuş olması, heteroseksüel, aktif bir cinsel hayata sahip, askerliğini tamamlamış, tam zamanlı bir iş sahibi, evli, baba olmuş ve mümkünse ilk çocuğu erkek doğmuş bir erkek olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip erkekler, hegemonik erkekliği elde etmiş erkekler olarak algılanmaktadırlar (Barutçu, 2013: 15). Buradan yola çıkıldığında, hegemonik erkeklik özelliklerini taşımayan erkeklerin ötekileştirildiği, ikincil konuma itilerek erkek iktidarına maruz kaldıkları söylenebilmektedir.

Connell, hegemonik erkeklik ile ataerkil şiddet arasındaki bağlantının yakın olduğunu söyler (1998: 247). Fiziksel şiddet ve güç anlamına gelmesine de hegemonya, eril şiddetten tamamen bağımsız ele alınmamaktadır. Fiziksel şiddet, hegemonik erkekliğin bir parçası olarak karşımıza çıksa da, ideolojik baskı ve rıza üretimi hegemonik erkekliği anlamada kilit bir nokta niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle hegemonik erkekliğin, her ne kadar şiddetle bağdaştırılabilsede, erkeklerin diğer erkekleri fiziksel açıdan zorlayarak sağladıkları bir üstünlüğü değil, dinsel ve toplumsal pratiklere, öğretilere, aileye ve kitle iletişim araçlarına sızan, kurumlaşan üstünlüğü kastedilmektedir. Diğer bir deyişle hegemonik erkeklik ile anlatılmak istenen, toplumda baskın konumda olan ve idealize edilen bir erkeklik biçimi ve bu bağlamda üretilen rızadır (1998: 246- 247). Hegemonik erkeklik, kültürel olarak idealize edilmiş bir erkek tipine gönderme yapmaktadır fakat her ne kadar idealize edilmiş bir erkeklik biçimini vurgulasa da, tam olarak erkek cinsiyet rolü kavramını karşılamamaktadır:

“Öncelikle, kültürel erkeklik idealinin (ya da ideallerinin), sonuçta erkeklerin büyük çoğunluğunun gerçek kişilikleriyle sıkı sıkıya örtüşmesi gerekmez. Aslında hegemonyanın kazanılması genellikle, Humphrey Bogart, John Wayne ve Sylvester Stallone’un canlandığı film karakterleri gibi tamamen kendine özgü hayal ürünü kişilikler olan erkeklik modellerinin yaratılmasını içerir.”(Connell, 1998:248)

Yücel, hegemonik erkeklik modelinin egemenliğinin bütünlüklü ve bedenli biçimde –sinema, medya, roman, öykü ve mitos gibi kurgular hariç- tek bir bireyde görülebmesinin mümkün olmadığını söylemiştir (2014: 45). Pek az erkek bir Stallone’dur; büyük çoğunluk, bu imajların ayakta tutulması için işbirliği

yapmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere hegemonya görüşü büyük ölçüde rıza, toplumsal oydasma gerektirmektedir (Connell, 1998: 248).

Hegemonik erkeklik, erkeklerin önüne bir rol kalıbı koyar ve erkekler bu rol kalıbına uygunluklarına göre konumlandırılırlar. Hegemonik erkeklik kavramı, bu yönüyle her şeyden önce farklı erkeklikler arasındaki hiyerarşik ilişkiye işaret etmektedir (Akca ve Ergül, 2014: 17). Segal'in ifadesiyle erkeklik, erkeklerin "toplumsal kurum ve pratiklerde sürekli olarak iktidarının onaylanmasına bağlı olduğu gibi, aynı zamanda kendisine boyun eğmeyebilen 'ötekilerden' hiyerarşik farklılığını korumasına da bağlıdır" (Segal, 1992: 161).

1.2.3.2. "Öteki" Erkeklikler ve Erkeklik Sentezleri

Egemen erkeklik tarzları ile çevrenin erkeklik tarzları arasında çatışmalar oluşmakta, bu bağlamda yeni cinsiyet hiyerarşileri gelişmektedir (Sancar, 2009: 96). Hegemonya, mutlak kültürel egemenlik anlamına gelmemektedir (Connell, 1998: 247). Burada anlatılmak istenen egemen erkeklik değerlerine uymayan seçeneklerin ortadan kaldırılmayıp, ikincil konuma itildiğidir. Başka bir deyişle bir erkek grubunun diğerini kaba kuvvet yoluyla işsiz bırakması hegemonya değildir. Hegemonya, ötekileştirilenlerin tamamen ortadan kaldırılmasından çok, onlara karşı kazanılan üstünlüğü ifade eder. Bu bağlamda hegemonik erkeklik, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak inşa edilmektedir (Connell, 1998: 245). Bunun anlamı, toplumda hegemonik bir erkekliğin varlığının ötekileştirilmiş erkeklikler üzerinden pekiştirilmesidir.

Connell'a göre ataerkil iktidar ilişkilerini merkeze alan hegemonik erkeklik dışında, başlıca üç erkeklik kategorisi bulunmaktadır. Bunlar, suça iştirakçi, azınlıkçı ve itaatçi erkekliklerdir (akt. Yücel, 2014: 45). Bu üç tip, iştirakçi (complicit), tabi/bağımlı (subordinate), marjinalleştirilmiş (marginalized) erkeklikler olarak da isimlendirilmektedir. Hegemonik erkeklik, bu üç erkeklik biçimiyle birlikte inşa edilmektedir. Bahsedilen bu erkeklik biçimleri olmaksızın, iktidarı elinde tutan hegemonik erkeklik imgesi varlığını kuramamakta ve sürdürmemektedir. İştirakçi erkeklik, erkeklerin kadınlar üzerindeki genel avantajı konumundan kaynaklanır (Öztürk, 2011: 46). İştirakçi erillikler, hegemonik erkekliğin tahakkümünü sürdürmesine katkıda bulunan yardımcı erkeklik formları ve imgelerine atıfta

bulunmaktadır. Tabii- bağımlı erkeklikler hegemonik erkekliğin tam zıttı bir konuma karşılık gelmekte, eşcinsel, feminen erkekleri içermektedir. Marjinalleştirilmiş erkeklikler ise sosyo ekonomik statü ve etnik kültürel geçmiş gibi faktörlerle toplumsal cinsiyetin kesişmesinden oluşan karmaşık örüntülere işaret etmektedir (Türk, 2011: 167). Örneğin siyah, Asyalı ya da işçi sınıfı erkeklikleri gibi ırk ya da sınıf tabanlı değişkenler sunan erkeklikler bu kategoride yer almaktadır (Öztürk, 2011: 46). Bu bağlamda küresel düzeyde egemen erkeklik karşısında yerel düzeylerde ortaya çıkan erkekliklerden söz ederek madun (subaltern) erkeklik kategorisinin sınırlarını çizmiştir denilebilir (Sancar, 2009: 96).

Sınıf kavramının öteki erkeklerin oluşumu hususunda önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Sosyo ekonomik faktörler farklı erkekliklerin oluşumuna sebep olur denilebilir. Alt sınıf mensubu erkeklerin daha tehlikeli ve suça yatkın bir yaşam tarzı geliştirdikleri söylenmektedir. Örneğin Sancar, işçi sınıfının kaybeden kesimlerinin ve sınıfdışı erkeklerin düzensiz, tekinsiz, şiddete aşına ve tehlikeli yaşam tarzlarına eğilim duyan yeni tarz erkeklikler geliştirdiklerini belirtmiştir. Aynı eserinde yazar, “alt sınıf mensubu erkeklerin aile içinde tahakkümcü, dışarıda maço erkekler olduklarının genel kabul gören bir saptama” olduğunu, bununla birlikte toplumsal statülerini yitirme tehditiyle karşı karşıya kalan erkeklerin özellikle genç, eğitimsiz ve işsiz oldukları koşullarda egemen erkeklik değerlerinin yarattığı kısıktıcı koşullar nedeniyle saldırganlığa ve şiddete yatkın hale geldiklerini belirtir (2009: 97-101).

Hegemonik erkeklik, çelişkiler barındırmakta ve bu çelişkiler erkeklerin toplum içinde var olabilmesi için bir takım stratejiler geliştirmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda Tony Coles’un araştırması (2008) aydınlatıcı niteliktedir denilebilir. Coles, Connell’in hegemonik erkeklik kavramsallaştırmasının yanı sıra, hegemonik erkekliğin tanımlamaları alanında kendi erkeklik örüntüleriyle hegemonik erkekliği bağdaştırmaya çalışan mozaik bir erkeklik oluşturulduğunu ileri sürmektedir (akt. Kurt, 2013: 206). Buna göre erkekler kendi erkekliklerini yeniden oluşturabilmek için egemen erkeklik örüntülerinden kendilerine uygun olan parçaları alarak kendi erkeklik örüntüleriyle kaynaştırırlar. Bu anlamda birbiriyle uyumsuz görünen erkeklik örüntüleri ve bunların ön gördüğü yaşam tarzları bir arada bulunabilmektedir (akt. Kurt, 2013: 206).

Buna benzer şekilde Holt ve Thompson (2011), Amerikan ideolojisi bağlamında yapılandırılan bir erkeklik sentezine işaret ederler. Eylem adamı kahraman erkeklik modeli adını verdikleri bu erkeklik örüntüsü, birbiriyle çelişiyor gibi görünen evini geçindiren erkeklik ve asi erkeklik modellerinin harmanlanmasıyla oluşmaktadır. Bu iki model arasındaki diyalektik gerilim, eylem adamı kahraman erkeklik modeliyle, yani sentetik kültürün ideal erkeklik modeliyle çözülmektedir (Holt ve Thompson, 2011: 434).

Evini geçindiren erkeklik modeline göre bir erkek işine yapışarak sosyo-ekonomik pozisyonunu yükselten başarılı bir adam olabilmektedir. Hiyerarşik kurallar ve takım çalışması, kişisel başarının hırçın taraflarını yumuşatmak yerine bürokratik bir savaş alanı sunarak düzenin yeniden sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Bu kurumsal yapı içinde bağımsız olmak ve daha fazla çalışmak zorunda olan erkekler, kendilerini kariyerlerine adan, oyunu kuralına göre oynar ve içinde buldukları kurum veya toplulukta somut bir başarı ve daha yüksek bir konuma sahip olmayı arzularlar (Holt ve Thompson, 2011: 434). Aynı yerde yazarlar sosyal olarak saygı görmenin ve para kazanmanın bu modelin motivasyon gücünü oluşturan iki önemli unsur olduğunu söylerler.

Asi erkeklik modeli ise, içinde buldukları toplulukta saygın, evinde erdemli bir aile babasını temsil eden erkeklere işaret eden evini geçindiren erkeklik modelinin tam tersi bir konuma karşılık gelmektedir. Bu model, güçlü kurumların dışında yer alan ve Amerikan kitle kültüründe topluma yabancı, anarşik, fiziksel olarak beceri sahibi, cesurluğu sayesinde hayatta kalmayı başaran erkekler olarak temsil edilmektedir. Bağımsızlığın, gücün ve maceranın öncüleri olarak rağbet gören erkeklik biçimine gönderme yapan bu model, “eğlence seven kötü çocuklar, katı bir bireysellik, kurumsallaşmamış özgür ruh, risk alan maceracılar ve bir yere uymayı reddeden silahşörler, gangsterler, şehir çeteleri, kural dışı motorcular, bohem artistler, yıkıcı rock müzik sanatçıları gibi bir çok alt gruba bölünmüştür” (Holt ve Thompson, 2011: 435-436).

Holt ve Thompson, Amerikan kültüründe, en çok anılan erkeklik modelinin evini geçindiren erkeklik ya da asi erkeklik modeli olmadığını, bunun yerine her iki model arasındaki gerilimi giderecek bir çözüm olarak eylem adamı kahraman

erkeklik modelinin bulunduğunu belirtirler. Bu sentez her iki modelin olumsuz çağrışımını yıkar (2014: 437) ve bu bağlamda erkeklere yeni bir çıkış yolu sunar.

Akca ve Altundaş, (2014) farklı bir erkeklik kimliği olarak motorcu erkekliğini konu edindikleri makalelerinde de benzer bir senteze dikkat çekmişlerdir. Tezin ilerleyen kısımlarında da değinilecek olan bu çalışmada yazarlar, motorcu erkek kimliğinin medyadaki temsilini Hells Angels on Wheels filmi üzerinden incelemiş, motorcu erkek kimliğinin cinsiyetçi, küfürbaz, kadınları ezici tutumları bakımından hegemonik erkeklik değerleriyle örtüştüğünü, fakat toplumun diğer kesimleriyle ilişkileri bakımından bir öteki erkeklik biçimi olduğunu ortaya koymuşlardır (Akca ve Altundaş: 2013: 678). Bu açıdan bakıldığında, motorcu erkek kimliğinin Holt ve Thompson'un bahsettiği asi erkek modeliyle uyduğu, aynı zamanda Amerikan kitle kültüründe kurulan sentetik erkeklik kavramsallaştırmasının doğrulandığı söylenebilmektedir.

1.2.4. Erkekliğin Kültürel Olarak Üretimi ve Yeniden Üretimi

Erkeklik ve kadınlık uyarlamaları tüm toplum düzeyinde inşa edildiğinden hareketle, erkekliğin kültürel bir inşa olarak ele alınması gerektiği söylenebilir. “erkeklerin rollerini ve cinsiyetler arası ilişkilerini belirleyen, bireyin içinde bulunduğu toplumun değer ve özellikleridir, dolayısıyla bu konuda toplumdan topluma ya da aynı toplum içerisinde farklı dönemlerde erkekliğin ve buna bağlı sosyal ilişkilerin yapılanmasında farklılık gözlemlenmektedir” (Öztürk, 2011: 35). Bu sebeple erkeklik, kadınlık kimliğinden farklı biçimlerde üretilmektedir denilebilir.

İktidarı elinde tutan gruplar, Connell'in da belirttiği üzere kendilerine ayrıcalık sağlayan yapıları yeniden üretmeye çalışmaktadırlar (1987: 73). Daha önce belirtildiği üzere, erkek iktidarının üretimi ailede başlayarak, kamusal alana doğru uzanan bir süreklilik içinde gerçekleşmektedir. “Aile, devlet gibi toplumsal yapılar bireylere görmek istediği kadın ve erkek kimliklerini aşılır ve dayatır” (Demez, 2004: 17). Diğer taraftan, kadınlık ve erkeklik uyarlamalarının tüm toplum düzeyinde düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda, kadınlık ve erkeklik kimliklerinin üretiminin toplumsal kurumlardan bağımsız olarak ele alınamayacakları görülmektedir. Bir önceki bölümde incelenen hegemonik

erkekliğin ve genel olarak erkekliğin yeniden üretimi, bu bağlamda kurumlardan bağımsız bir biçimde ele alınamamaktadır. Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyet sistemi ve eril iktidar, ordu, devlet, okul gibi kurumlar içinde yeniden üretilmektedir. Buradan hareketle, erkekliği üreten ve yeniden üreten belirli başlı kurumlar ve pratikler, erkek iktidarının sürekliliğini sağlamaları bakımından önem taşıdıklarından ötürü, çalışmanın bu bölümünde detaylıca inceleneceklerdir.

1.2.4.1. Erkekliğin Sosyalleşme ve Homososyal Habitus

Connell ve Messerschmidt'in (2005: 836) de belirttiği gibi erkeklik, toplumsal eylem içinde edinilmiş olan pratiklerin düzenlenmesidir (akt. Kepekçi, 2012: 71). Bu nedenle kadın ve erkek davranışları toplumun kendine özgü özelliklerine göre biçimlendirilmekte ve toplumsallaşma yoluyla bireylere giydirilmektedir (Demez, 2004: 36). Bu açıdan bakıldığında Simone De Beauvoir'in "kadın doğulmaz, kadın olunur" sözleri, erkeklik kavramı için de geçerli ve özetleyici bir bakış açısı olma niteliğindedir. Bu bağlamda erkeklik, sosyalleşme süreçlerinde ortaya çıkan ve yaşandıkça kurumsallaşan bir olgudur (Ok, 2011: 17). Erkek biyolojisine sahip kişiler, erkeklik kimliğini yaşadıkları toplumsallaşma süreçleri içerisinde kazanmak ve sürdürmek mecburiyetindedirler. Toplumun beklentilerine göre şekillenmiş olan erkeklik normlarına uygun hareket eden erkekler, erkek olma statüsünü elde eder ve içinde buldukları toplum tarafından kabul görmektedirler. Bireyler ancak toplum ve kültür tarafından belirlenmiş olan bu özellikleri içselleştirilerek erkek olabilmektedirler.

Sosyalleşme süreçleri, daha önce ifade edildiği üzere toplum tarafından belirlenen özellik ve davranış kalıplarının içselleştirilmesi hususunda önemli bir noktada yer almaktadır. Sosyalleşme, temel nitelikleri itibariyle evrensellik taşımaktadır. Bir başka ifadeyle erkekliğin oluşumunda sosyalleşmenin temel karakteristikleri Türkiye'de ya da başka bir ülkede farklılık göstermemektedir (Onur ve Koyuncu, 2004: 38). Erkekliğin oluşumunda sosyalleşmenin önemi yadsınamamaktadır. Bu bağlamda sosyalleşmenin önemini vurgulayan çalışmalarda sosyalleşme modeli sekiz farklı noktada ele alınmaktadır (Helinger ve Engelfried'den akt Onur ve Koyuncu, 2004: 38). Bunlar dış dünya, emek, suskunluk, yalnızlık, rasyonellik, sürekli denetim pozisyonu, şiddet ve fizyolojik uzaklık olarak sıralanmaktadır.

Dış dünya, erkekler dünyası olarak toplumsal açıdan yapılandırılan ve kadınların dünyası olan iç dünyaya nazaran daha olumlu sıfatlarla tanımlanan bir dünyaya işaret eder ve bu alanın yarattığı model güçlü, acı çekmeyen ağlamayan ve daima rasyonel olan erkekleri içerir. İkinci nokta kullanma kavramıyla açıklanır ve bu, emeğin toplumsal dağılımında kadına yeniden üretim alanında görev verilmesi ve erkeğin bundan faydalanması anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle erkek kadının emeğinden ve üretiminden katkı sağlar. Zira kadınlar ev içi işlere hapsedilmişlerdir ve toplumsal işbölümü bu durumu pekiştirerek erkeklere ayrıcalık sağlamaktadır.

Suskunluk kavramı, erkek sosyalizasyonunda erkeğin kendisi ve duyguları hakkında konuşmamasını ifade etmektedir. Yalnızlık da bu kavrama bağlı olarak kadınsılıktan arınmış pozitif bir değer olarak algılanmaktadır. Buna göre sorunları tek başına çözmek erkekler için erdemli bir davranıştır denilebilir. Rasyonellik, duyguların dışı vurumunun negatif davranışlar olarak tanımlandığı bir alandır ve erkek sosyalizasyonunda önemli bir noktayı vurgulayan bir kavram olarak karşımıza çıkar. Rasyonellik özelliğinin bir sonucu olarak erkeklerde bir sürekli denetim pozisyonu açığa çıkmaktadır. Sürekli denetim pozisyonu, erkekliğin toplumsal alanda belirleyici olan her noktada egemenlik kurma gereksinimine işaret etmektedir. Bu egemenlik kurma dürtüsü, toplumsal sorunların çözümünde tercih edilen bir davranış biçimine bağlı olarak şiddeti ortaya çıkartmaktadır. Fizyolojik uzaklık ise, erkeğin vücudunu işlevselleştirmesi anlamına gelmektedir (Heiliger ve Engelfried, 1995: 75- 78 akt. Onur ve Koyuncu, 2004: 38).

Cinsler arasındaki ilişkinin temeli, özel alanda yer almakta, bireylerin cinsel kimliklerini öğrenme süreçleri ailede başlamaktadır. Kadınların ve erkeklerin sosyalizasyon süreçlerinin, içinde buldukları toplumsal cinsiyet kategorileri çerçevesinde birbirinden farklı bir biçimde gerçekleştiği görülmektedir. Chodorow'a (1978) göre "Cinsiyete dayalı kişilik, ailenin psikodinamiği içinde biçimlenmekte, bu özellikle çocuğun anne ile kurduğu nesne ilişkileri içinde ortaya çıkmaktadır" (akt. Donovan, 2014: 208). Chodorow, "annelerin oğullarına ve kızlarına farklı davrandıklarını ve oğullarını yuvadan daha erken attıklarını, farklı bir cinsiyete sahip olan oğulların kimliklerini annelerine ve dişil olana karşıt bir biçimde oluşturduklarını" söylemektedir (akt. Donovan, 2014: 210). Diğer bir deyişle Chodorow, erkek çocuklarının cinsel kimliğini edinmeleri aşamasında anneden

kopmak zorunda oluşlarını ve dolayısıyla kadınsılık içeren her şeyi reddetmek zorunda olmalarının altını çizer (akt. Donovan, 2014: 209). Diğer taraftan, kadın yani anne, çocuğun ilk sosyalizasyonunda belirleyici bir role sahipken, baba bu sürecin dışında yer alır (Onur ve Koyuncu, 2012: 42, 43). Öte yandan erken sosyalizasyon sürecinin kadın işi olarak görülmesi, babasız toplumun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu da erkeklerin kimliklerini esas olarak ikincil sosyalleşme süreçleri içinde yani özel alanın dışında edindikleri anlamına gelmektedir.

Özel alanın dışında gerçekleşen sosyalizasyon sürecindeki belirleyici faktörlerden birinin sokak olduğu söylenebilmektedir. Connell'a göre sokak, çoğu zaman bir kurum olarak görülmese bile toplumsal bir çevredir ve aile ve devletin gösterdiği toplumsal cinsiyet ilişkileri yapılarının aynısını gösterir:

“Sokak, ıslık alıp laf atma gibi görece hafif tacizlerden fiziksel sarkıntılık ve tecavüze kadar, kadınlara yönelik pek çok sindirme eyleminin gerçekleştiği ortamdır. Eylemin yükselişinin nerede duracağı her zaman önceden kestirilemediğinden, şehrin büyük bir bölümünde kadınlar, özellikle hava karardıktan sonra nadiren sokakta yürürler. Öyleyse sokak, erkeklerin işgali altında olan bir bölgedir. Genç yetişkin erkeklerin yoğunlaştığı yerler ise en korkutucu ve tehlikeli olanlarıdır. Bu tür yoğunlaşmalar, Londra'da Brixton, Sydney'de Redfern ve Chicago'da Güney Yakası gibi yüksek işsizlik ve etnik dışlanmanın birlikte yaşandığı bölgelerde çok yaygındır. Cesaret çekişmeleri, spordan ve arabalardan bahsetmek, uyuşturucu, alkol ve cinsiyetçilik, umutsuz bir ortamda eğlence sağlar.”(Connell, 1987: 181-182)

Yukarıda bahsedilen durumun Türkiye zeline de pek farklı olmadığı açıktır. Varoş tabir edilen bölgelerde, erkekliğin çok daha sert biçimlerde var olduğu gerçeği yadsınamamaktadır. Örneğin Sancar, güvenlik ve asayişin sağlanamadığı sokakların dünyasında sosyalleşen delikanlılardan bahseder:

“Zamanlarının önemli bir bölümünü kahve- bar ortamlarında geçiren, düzenli bir iş sahibi olmayan ya da sadece bulduğu düşük ücretli, geçici işlerde çalışan, genç, bekar, görelili olarak az eğitimi ve mesleksiz erkeklerin yaşamlarına baktığımızda, bir fabrikada işçi olma umudu

olmayan enformel işgücü piyasasının sunduğu geçici ya da yasadışı işlerden kazanılacak paralarla geçinen, güvenlik ve asayişin tesis edilmediği sokakların dünyasında sosyalleşen delikanlılar...”(Sancar, 2009: 101-102).

Demren’in Ankara’daki gecekondu kahvelerinde gerçekleştirdiği araştırma (2006), erkeklerin kahveleri erkeklik gerilimlerinden kurtulup rahatlamak ve erkekliklerini terapi etmek amacıyla kullandıkları mekanlar olduğunu göstermiştir (akt. Sancar, 2009: 101). İçinde sadece erkeklerin bulunduğu ve kadınların dışlandığı bu ortamlar, homososyal ortamlar olarak adlandırılmaktadır. Homososyal ortamlar, daha önce incelenen habitus kavramıyla ilişkili bir biçimde ele alınabilmektedir. Homososyal ortamlar, erkekliğin kurulduğu ortamlar olmalarının yanı sıra, erkeklerin sosyalleştikleri alanlar olarak nitelendirilmektedirler.

Onur ve Koyuncu, daha önce aktarılan ve erkeklik oluşumunda belirleyici olan sosyalizasyonun sekiz aşamasının sadece erkeklerin yer aldığı homososyal birlikteliklerde meşrulaştırıldığını ifade ederler. Yaşanan toplumsal değişimlerle birlikte cinsiyet düzeni de dönüşmekte ve erkek egemenliği sorgulanmaktadır. Buna rağmen erkekliğin genel anlamda bir krize girmemesi ve erkek egemenliğinin hala belirgin olması, homososyal erkek birlikteliklerinin varlığıyla açıklanmaktadır (Onur ve Koyuncu, 2004: 39).

Homososyallik kavramı, cinsiyet araştırmalarına Lipman-Blumen (1976) tarafından getirilmiştir. Lipman-Blumen’a göre homososyallik, aynı cinsiyetin beraberliğini araması, tercih etmesi şeklinde ve bir cinsiyete ait olanların birbirlerini örnek alan karşılıklı yönelimleri anlamında kullanılmalıdır (akt. Onur ve Koyuncu, 2004: 39). Onur ve Koyuncu, homososyalliğin simgesel ve fiziki olmak üzere iki boyutundan bahsederler. Buna göre homososyalliğin fiziki boyutu, kadınların girmesinin istenmediği bu alanların klasik erkek alanları olarak ayrılmasıyla mekansal bir ayrılığı ifade etmektedir. Bu açıdan homososyal ortamlar fiziki açıdan geleneksel olan kadınlardan çok, erkekler tarafından pratikte yaşanan bir ilişki ve ortak yaşam biçimiyle ilintilidirler. Homososyalliğin sembolik boyutu ise “ahlaki yönelimlerin, siyasal görüşlerin ve değer sistemlerinin içeriklerine dair tartışmaların öncelikle aynı cinsiyete dahil kişiler tarafından yapılması” anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında homososyal birliktelikler, erkek ve kadın dünyaları arasında bir

dengesizlik yaratarak bir taraftan erkek egemenliğini vurgulamakta diğer yandan da erkekler arası ilişkilerin önem kazandığı egemenlik ortamının yeniden üretilmesini sağlamaktadırlar (Onur ve Koyuncu, 2004: 39).

Bu ortamlardan kadınların dışlanmasının sebebi ise basitçe erkeklerin kendi cinsleri arasında kendilerini daha rahat ifade edip daha rahat hissetmeleridir. Öz denetimlerinin asgari düzeyde tutulduğu ve kadınlarla ilişkilerinde zorunlu olarak düşündükleri etik ve erotik davranışları göstermekle yükümlü olmadıkları bu özgür alanların gerçekleşebilmesinin tek yolunun, kadınların dışarıda tutulmasından geçtiği görülmektedir (Meuser, 2000: 330 akt. Onur ve Koyuncu, 2004: 39). Aynı yerde Onur ve Koyuncu, “erkeklerin bu topluluklar içinde karşılıklı olarak kendilerinin dünyaya ve topluma bakışlarının normalliğini ve doğruluğunu tekrar tekrar ortaya koydukları ve meşrulaştırdıkları alanlar” olduklarını söyleyerek, homososyal erkek birlikteliklerinin ikinci işlevine işaret ederler. Buna göre homososyal topluluklar sayesinde, erkekler giderek zayıflama eğilimi gösteren hegemonik pozisyonlarını hala varmışçasına algılamaya çalışmaktadırlar (Onur ve Koyuncu, 2004: 39- 40). Başka bir ifadeyle homososyal ortamlar, erkeklerin kendine özgü davranış biçimlerini meşrulaştırıp normalleştirdikleri alanlar olarak, erkek egemenliğini pekiştirir ve dolayısıyla erkeklerin kendilerini tatmin ettikleri alanlar olarak karşımıza çıkar.

Erkekliğin kendini ispat etme mekanizmalarının da özellikle kolektif bir biçimde homososyal erkek toplulukları içinde gerçekleştiği görülmektedir (Onur ve Koyuncu, 2004: 40). Aynı cinsiyetten kişilerin bulunduğu bu ortamlara kahveler, taraftar grupları, erkek kulüpleri örnek gösterilebilmektedir. Bu ortamlarda rekabetin ve mücadelenin sürekli olarak var olduğu ve çatışmanın şiddetinin daha da arttığı söylenebilmektedir. Mücadele, çatışma ve savaş, bir erkek ritüeli olarak karşımıza çıkar ve sonuna kadar dayanma mantığı, hem erkeğin kendi erkekliğini ispat etmesine hem de erkekliğin başkalarının gözünde ifade edilmesine hizmet etmektedir (Onur ve Koyuncu, 2004: 40).

Biddulph (2002) başarılı bir erkek sosyalizasyonunun sonucunda ortaya çıkan erkeklik kimliğini, “başarılı, erkek gibi erkek, kendini beğenmiş, etkileme hevesli, cesaretli, güçlü, çatışma istekli bir karaktere ve fiziki şiddete karşı koyabilecek bir kuvvete sahip olan, yumuşak olmayı, duyarlılığı ve empatiyi reddeden bir erkek”

şeklinde tanımlamıştır (akt. Onur ve Koyuncu, 2004: 43). Cinsiyet ve cinsel rol kimlikleri, her zaman cinsiyet temelinde gelişen sosyal hareketlerle elde edilmekte, yaşamın yapılanma sürecinin tüm alanlarında bir süreklilik içerisinde aktif olarak yeniden üretilmekte ve sosyal pratiklerde sınanmaktadır (Onur ve Koyuncu, 2004: 42). Selek, farklı toplumsal ve kültürel bağlamlar içinde kabul edilen ve hakim normlara bağlı olarak toplumsal cinsiyeti kuran ve bu bağlamda bireyleri şekillendiren çeşitli mekanizmalardan bahsetmektedir (Selek, 2013: 9). Rol farklılıklarının ve cinsiyet ayrımlarının süreklilik göstermesi de ordu, erkek kulüpleri, belirli kavga sporları gibi homososyal ortamlar ya da kurumlar sayesinde gerçekleşmektedir (Onur ve Koyuncu, 2004: 42- 47). “Çocuk oyunları, okul takımları, spor oluşumları, arkadaş grupları, aile ortamı, iş alanları, askerlik hizmeti gibi mekanizmalar, kadınları ve erkekleri cinsiyet kalıpları üzerinden ayırarak onların sosyal varoluş koşullarını belirler ve dolayısıyla bireylerin varlığı, cinsiyetlendirilmiş cemaatler içinde kabul edilir (Selek, 2013: 9-10). Bu açıklamalardan hareketle bir sonraki başlıkta, homososyal topluluklara örnek teşkil etme hususunda önemli bir yere sahip olan ordu, militarist düşünce üzerinden bir habitus olarak ele alınacak, bu kurumun erkekliği nasıl ürettiği ve yeniden ürettiği sorusuna yanıt aranmaya çalışılacaktır.

1.2.4.2. Erkeklik ve Militarizm

Militarizm basitçe, “askeri değerlerin ve pratiklerin yüceltilmesi ve toplumsal hayatın örgütlenmesinde önemli bir rol oynaması” olarak tanımlanmaktadır (Sünbuloğlu, 2013: 11). Sjoberg ve Via (2010), militarizmin askeri değer ve pratiklerin sivil hayattaki uzantısı olmanın da ötesinde, savaş ve barış, askeri ve sivil arasındaki sınırların silinmesi ya da bulanıklaşması anlamına geldiğini söylemişlerdir (akt. Sünbuloğlu, 2013: 11). Militarizm, toplumsal alanda iktidar, şiddet, rekabet ve yarış düşüncesini körükleyerek var olan iktidar ilişkilerini korumayı hedefleyen ve aynı zamanda hegemonik erkeklik kültürünü destekleyen homososyal topluluklar ve yapılara (Onur ve Koyuncu, 2004: 47) örnek teşkil eden ordu kurumunu biçimlendiren bir düşünce biçimi olarak karşımıza çıkar. Sancar, modern toplumlarda sadece tek cinsi barındıran aynı zamanda kitlesel bir nitelik taşıyan ve bütün erkeklerin katılmaya zorlandıkları başka bir kurumun bulunduğunu söylemenin zor olduğunu ifade ederek, ordu kurumu ve erkeklik arasındaki bağın

öneminin altını çizmektedir (2009: 153). Avrupa ülkelerinde ve ABD’de zamanla profesyonel ordu sistemine geçilmiş olsa da, günümüzde Türkiye’de benimsenen ordu sistemi, yetişkin kabul edilecek yaştaki erkeklerin zorunlu olarak gerçekleştirdikleri askerlik hizmeti doğrultusunda ilerlemektedir. Dolayısıyla askerlik tüm erkeklerin yaşadıkları eğitsel bir süreç ve onların yetişkinliğe geçişte attıkları önemli bir adım olarak ele alınabilmektedir. Bu bağlamda askerliğin ve hegemonik erkekliğin sıkı sıkıya bağlı olduğu söylenebilmektedir.

Askerlik, Sancar’ın ifadesiyle “modern toplumların tek cinsiyete dayalı en önemli kurumu olan ulusal ordularda, genç yaşta bütün erkeklerin zorunlu olarak güvenlik hizmeti yaptığı en temel erkeklik pratiklerinden biri” olarak tanımlanmaktadır (Sancar, 2009: 154). Ordu askerlerin yetiştirildiği, bir başka ifadeyle erkeklerin eğitildikleri ve bu bağlamda disipline edildikleri bir yerdir. Erkekler bu kurumlarda emir almak üzere eğitilir, fiziksel ve ruhsal olarak şartlandırılırlar. Bröckling, (2008) askeri disiplinin erkekleri etkili bir şiddet uygulamayı gerçekleştirebilecek yeteneklerle donattığını ve askerlerin eğitimleri sırasında itaat ritüellerine maruz kaldıklarını belirtir. Saçların kesilmesinden başlayan bu ritüeller, kışlaya girerken sivil kıyafetlerin dışarıda bırakılması, selamlamalar, temizlik düzen ve tertip kurallarının çıkartılmasına kadar uzanmaktadır. Aynı yerde Bröckling, fabrikasyon asker üretiminin sadece askerlerin bedenlerinin şartlandırılıp yönlendirilmesiyle gerçekleştirilmeyip aktif askeri hizmete alınmadan önce ve bu hizmeti bitirdikten sonra süre gelen manevi ve zihinsel bir seferberlikten bahsetmektedir.

“Bu ikinci olgu, günümüzde modern orduların olağan ve genel geçer karakteristiklerinden birini temsil etmektedir. Kendini askeri eğitim ve yetiştirmenin zorlayıcı, karşılanması imkansız taleplerine teslim etmeye ve bir savaşta kullanılmanın tehlikelerini göze almaya hazır ve istekli olma hali, askeri hizmeti eziyet verici, can sıkıcı bir zorlama olarak değil de kahramanca bir fedakarlık, bir yurtseverlik erdemi ve erkekliğin ispatı olarak gösterme başarısıyla doğru orantılı olarak artacaktır. Bu bağlamda ideolojik düzlemde homojen bir ‘biz’in üretilmesi kilit rol oynar. Savaşmak, savaşı sevk ve idare etmek isteyenler ister ulusun, ister

bir dinin isterse de etnik köken mitlerinin simgeselliğinde hayali bir cemaat kurmadan bu işin altından kalkamazlar.”(Brockling, 2008: 10)

Sancar, insanların kendi yaşamlarını savunmaları için koruyucu kişi ve kurumlar geliştirmelerinin doğal olduğunu, fakat bu güvenlik gereksinmelerinin yalnızca erkekler tarafından karşılanmasının ve militer mekanizmalara dönüştürülmüş olan kapalı kurumsal yapılar içerisinde gerçekleştirilmesinin modern ataerkil düzenin en büyük icadı olduğunu söyler. “Toplumun güvenlik ve savunmasından kadınların ve her yaştan diğer insanların dışlandığı, sadece genç erkeklerin zorunlu olarak katıldıkları, bir tür savaş eğitimi eşliğinde öğrenilen bir ölme-öldürme sanatı haline dönüşmesidir söz konusu olan”(Sancar, 2009: 154). Aynı yerde Sancar, “Militarizmin savunma ve güvenlik gereksinmelerinin var olduğu her yerde egemen yapılara hükmeder hale gelmesi, güvenlik görevinin askerlik adı altında bir tür ‘erkeklik ispatı’ haline dönüşmesi sayesinde hegemonik erkeklik değerlerinin genç erkeklere benimsetilmesi kolaylıkla gerçekleşebilmektedir”(2009: 154) diyerek, ordu kurumunun hegemonik erkekliği topluma entegre edişini ve hegemonik erkeklik değerlerinin ordu kurumu tarafından nasıl yeniden üretildiğini açıklamaktadır. Bu bağlamda ordular, savaşçı erkeklerin yetiştirildiği önemli kurumlar olarak karşımıza çıkar.

“Modern ulus-devletler söz konusu olduğunda esas olarak erkeklerin katıldığı bir meslek olarak askerlik, erkeklerin topyekün eğitimden geçirilerek ‘savaşçı’ yapıldığı; bu eğitimler aracılığıyla her türlü kadınsılığın egemen erkeklik değerlerinden dışlandığı; katı bir cinsiyet farkları/hiyerarşileri ile inşa edilen ‘kahraman erkekler’ miti üzerine kurulu bir yapı olarak karşımıza çıkıyor.” (Sancar, 2009: 154)

Bröckling, orduların kolektif şiddetin etkili bir tehdit oluşturmasını sağlayan ve bu şiddeti uygulayan organizasyonlar olmanın ötesine geçerek ulusun büyüklüğünün ve devletin bağımsızlığının sembolik temsili haline geldiğini belirtir. “Örneğin birliklerin resmi geçit törenlerinde olduğu gibi askeri gücün kamunun gözü önünde sahnelenmesi, bizzat askerleri de etkilemeyi hedef alan bir gösteri” biçiminde karşımıza çıkar (Bröckling, 2008: 10-11). Bu bağlamda askerliğin kültürel olarak kodlandığı ve kamusal alanda görünür olduğu söylenebilmektedir. Barutçu, askeri kışlaların şehir merkezinde yer aldığını askeri lojmanların varlığını ve askerlerin

çarşı iznine çıkmaları gibi örneklerle askerliğin gündelik yaşamın tam ortasında konumlandığını açıklamaktadır (Barutçu, 2011: 71). Askerlik hizmeti sınırları belirli bir eğitim alanı içerisinde gerçekleşmekte bu askerliğin sosyal hayattan bağımsız bir şekilde yapılıyor gibi görünmesine yol açmaktadır. Fakat yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı üzere bu hizmetin toplumdan tamamen ayrı tutulduğunu söylemek mümkün değildir. Türkiye’de erkeklik ve askerlik arasındaki bağlantı, Bröckling’in şu sözleriyle özetlenebilmektedir:

“Birçok ülkede olduğu gibi askerlik görevine başlamak Türkiye’de de bir rite de passage, hayatın yepyeni bir safhasına adım atma özelliği taşır; dolayısıyla da buna uygun uğurlama seremonileri düzenlenir. Askere gitme günü, popüler Yeşilçam sineması ve melodramlarında da vazgeçilmez ve sevilen konulardan biridir. Askeri görev, özellikle kırsal kesimden gelen genç erkeklere sosyal düzlemde kabul ve saygı görenek en azından sınırlı bir süre için de olsa ailenin ve köyün dar sosyal çemberini kırma, başka bölgelerden ve değişik sosyal ortamlardan gelen aynı yaştaki kimselerle bir araya gelme fırsatı tanır. Bir yandan onlara kazandırılan bu serbest hareket alanı, öte yandan, gündelik askeri hayatın bütün o düzenleme ve talimatlarıyla, katı kurallarıyla sınırlanır.”
(Bröckling, 2008: 20-21)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere askerlik hizmeti bir erkeğin hayatında önemli bir geçiş aşaması olarak hem erkeğin sosyal statüsünü arttırmakta hem de onun vizyonunu genişletmektedir. Bunun yanı sıra erkekler kahraman erkek miti üzerine inşa edilmiş olan asker kimliğini taşıyarak iktidardan önemli bir pay almakta, bir üstün statülü bir birliğe ait hissetmelerini sağlamaktadır.

“Kışla hayatının çifte değerli duyguları askerlik hizmeti karşısında duyulan karmaşık duygulara tekabül eder. Mehmetçikler ordunun şan ve şöhretinden yararlanırlar. Onlar ulusal devletin bağımsızlığının en belirgin ifadesini bulduğu kurumun üyeleridir. Üniforma onlara saygınlık ve diğer bütün sivil kişilerin üstünde bir konum kazandırır. Her gün silahlarla meşgul olmak, erkek iktidarının fantezisini körükleyip durur. Öte yandan özellikle bu öldürücü gücün bu kadar yakınında

bulunma duygusu, tedirginlik ve korkuyu da beraberinde getirir.”(Bröckling, 2008: 20-21)

Altınay ve Bora, Türkiye’de ordu, militarizm ve milliyetçiliği inceledikleri makalelerinde (2002), 2000 yılında Kültür Bakanlığı ve Ankara Ticaret Odası tarafından hazırlanan Türk Ordusu adlı kitaptan bahsederler. Yazarlar, kitabın Genel Kurmay Başkanlığı ya da Milli Savunma bakanlığı tarafından değil, Kültür Bakanlığı tarafından basıldığının altını çizerek, askerliğin 2000’li yıllara gelinmesine rağmen kültürel bir özellik olarak kurgulandığını ifade ederler. Askeri ve sivil hayat iç içe geçmiş, askeri ve sivil alanlar arasındaki sınırlar, Türkiye özelinde bulanıklaşmış ve normalleşmiştir (Altınay ve Bora, 2002: 144). Yazarlar, Türkiye’de önemli bir yere sahip olan zorunlu askerlik uygulamasından hareketle, hakim toplumsal cinsiyet kurgularının devlet eliyle yaratıldığını söyleyerek, erkeklik devlet ve askerlik arasındaki güçlü bağın altını çizerler:

“Bu kültürelleşmiş askerlik kurgusu yalnızca vatandaş ordularının ve zorunlu askerliğin ulus- devlet örgütlenmesine ve yakın döneme has pratikler olduğunun üstünü örtmekle kalmaz, aynı zamanda kadın ve erkek vatandaşlar arasında devlet eliyle yaratılan bir farkı da gizler. Zorunlu askerlik yalnızca yurdun müdafaasına yönelik bir uygulama değil, aynı zamanda erkeklerin ve kadınların devletle aralarındaki vatandaşlık ilişkisini belirleyen (ve kadınlar asker olmadığı için farklılaştırılan) bir uygulamadır. Bu farklılaşma, devlet eliyle yapılmış olması ve devlet kavramını toplumsal cinsiyet bazında biçimlendirmesi açısından toplumda yaşanan kadın- erkek farklılaşmasından ayrılır. Bu yolla erkeklik-devlet-askerlik arasında güçlü bir bağ kurulmuş, ‘en kutsal vazife’ olan askerlik yoluyla birinci sınıf vatandaşlık erkeklerle bahşedilmiştir” (Altınay ve Bora, 2002: 144-145).

Askerlik yapmak hem vatandaş olmanın bir koşulu, hem de siyasal cemaatin yetkin bir üyesi olmaya hak kazanmayı gösteren sembolik bir öneme sahiptir. Asker olmak ve dolayısıyla vatandaş olabilmek, sadece erkeklerin elde edebilecekleri bir üstünlük olarak kodlanmaktadır. Bu statüye erişebilmeleri için bir tür sınav olarak nitelendirilen askerlik hizmetini yapmaları gerekmektedir.

“Militarist pratiklerin içselleştirilmesi ile erkeklerin ölme ve öldürmeye razı savaşçılar haline gelebilmeleri, askerliğin bir tür ‘erkeklik sınavı’ olarak var olmasına bağlıdır ve bu sınavı başarı ile geçenlerin ‘sağlam erkek’ olarak topluma katılmaya hak kazanacağına dair ‘ritüelistik sözleşme’ söz konusudur.”(Sancar, 2009: 154)

Erkekler, ordu içinde ortaya çıkan ritüellerle adam edilmekte, erkeklik, militarist düşünceyle kurulmakta ve pekiştirilmektedir (Selek, 2013: 10). Türkiye özelinde değerlendirildiğinde ise bu durumun zorunlu askerlik hizmeti dolayısıyla gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye’de erkek olabilme şartlarından biri, askerliğini yapmış olmaktır. Diğer taraftan zorunlu askerlik, bir vatandaşlık görevi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla sadece erkekler tarafından gerçekleştirilen bu hizmet, erkeklerin devlete yakın, “yurdu savunan eyleyici özneler” olarak konumlandırılmasına, kadınların ise vatanla özdeşleşmiş, savunulması gereken pasif nesnelere şeklinde kurgulanmasına sebep olmuştur (Altınay ve Bora, 2002: 145). Altınay ve Bora, zorunlu askerliğin yalnızca birinci sınıf vatandaşlığı erkilleştirmekle kalmadığını, aynı zamanda erkekliğin kendisini tanımladığını belirtirler (2002: 146). Buna göre kadınlar askerlik hizmetinden dışlanırlar. Dolayısıyla kadınsı olan her şey, askerlik normundan dışlanmaktadır (Sancar, 2009: 154). Askerlerin bir vatana ve bir düşmana ihtiyaçları olduğunu söyleyen Bröckling, daha önce belirttiğimiz “zihinsel ve manevi seferberliğin bir tehdit ediliyor olma duygusu yaratma ve kin ve nefreti dış ya da iç düşman olarak teşhis edilenlerin üzerine yönlendirme” anlamına da geldiğini söyler (2008: 11). Buradan hareketle kadın düşmanlığının ordu içinde körüklendiği anlaşılabilir.

Diğer taraftan kadınlar militarist düşüncede erkeklerin destekçisi olarak konumlandırılmaktadırlar. “Oğlunu askerliğe yüreklendiren asker annesi, yaralı askeri iyileştiren hastabakıcı, askerleri eğlendiren fahişe, ordunun cephe gerisi hizmetlerine yardım eden askeri görevli kadınlar” bir diğer deyişle yardımcıları olarak savaşa katılmaktadırlar (Sancar, 2009: 154- 155). Askeri eğitim sırasında gerçekleşen adam olma süreci sadece kadınların değil, farklı cinsel eğilimlere sahip olan erkeklerin de dışlanmasını gerektirmektedir. Buradan hareketle hegemonik erkek değerlerine uymayan erkeklerin yani öteki erkekliklerin erkeklikten dışlanması olgusunun orduda da var olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ordunun da

cinsiyetlendirilmiş kurumsal bir yapı olarak diğer homososyal ortamlara benzer bir şekilde kadın ve erkek arasında bir uçurum yarattığı ve erkekliği içerme-dışlama ilkesi bağlamında kurduğu anlaşılmaktadır. Militarist değerlerin yüceltildiği bu kurumlarda erkekler savaşçı ve milliyetçi kahramanlar olarak yetiştirilmektedir. Bu uçurumun militarist politikalarla derinleştirildiğini söylemek mümkündür.

1.2.4.3. Erkeklik, Suç ve Mafya/Çete İlişkileri

Suç, en kısa tanımıyla, “ceza hukukunun ihlali” anlamına gelmektedir. Suçun klasik tanımı 1778 yılında uzman hukukçu William Blackstone tarafından “umumi hatalar, suçlar veya kabahatler, toplam sosyal görev bağlamında, tüm toplumdan kaynaklanan kamusal hak ve ödevlerin yerine getirilmemesi ve ihlalidir... vatana ihanet, cinayet ve hırsızlık gibi eylemler bireye verilen zararın yanı sıra toplum varlığına da zarar verdiklerinden suç kategorisi şeklinde sınıflandırılmıştır” şeklinde yapılmıştır(akt. Rock, 2008: 737). Suçun iktidar ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, erkek iktidarını yücelten bir olgu olarak suçun, hegemonik erkeklik değerlerinin kurulmasında ve pekiştirilmesinde önemli bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Connell ve Messerschmidt, (2005) hegemonik erkeklik konseptinin kriminoloji dalı üzerinde de bir etkiye sahip olduğunu söylemektedirler. Bu dalda elde edilen verilerin tamamı, erkeklerin ve erkek çocukların kadınlardan daha fazla alışılabilir ya da ciddi olan suçlar işlediğini göstermektedir (2005: 833). Örneğin Rock, Londra’da yapılan bir anket çalışmasının sonuçlarına göre erkeklerin yüzde 96’sının 32 yaşına kadar en az bir kabahat işlediğini belirtir(2008: 737). Erkeklik ve suç arasındaki bağlantı pek çok örnekle çoğaltılabilmektedir.

En büyük suç örgütlerinin mafyalar olduğu görülür. Diğer taraftan erkeklik ve suçun bir arada kurumlaştığı en önemli örgütlerin de mafyalar olduğu dikkat çekmektedir. Homososyal ortamlar olarak nitelendirebileceğimiz mafyaların temelinde, güç ve onur istenci yer almaktadır. Bu bağlamda mafyaların ataerkil değerler dizisinin günümüz koşullarına taşındığı yerler olduğu söylenebilmektedir (Akar, 2008: 13).

Mafya kelimesinin etimolojik açıklamalarına bakıldığında bu kelimenin Arapçada fiyakacı, kimseden korkmayan adam anlamına gelen mahias, ve yine

Arapça bir kelime olan suç işleyenlerin saklandığı yer ve suç işleyen kişilerin içinde buldukları fiili durumu anlatan maha kelimelerinden türediği belirtilmiştir (Çaykara'dan akt. Akar, 2008: 21). Yine kelimenin kanun ve düzen aleyhine çalışan bir yapı anlamına geldiği bilinmektedir. Arlacchi, Mafya Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu adlı eserinde mafyanın “biçimsel bir örgütlenme değil, bir davranış tarzı, bir iktidar biçimi” olduğunu söylemektedir (Arlacchi, 2000: 22). Bu bağlamda büyük ölçekli organize suç örgütü olarak tanımlanan mafya kavramı, iktidarın kurumlaştığı bir pratik ve belirli davranış kalıplarını içeren bir kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Hess, (1973) bu kimliği mafioso olarak adlandırır ve bunun belirli bir biçimde davranan kişi anlamına geldiğini belirtir (akt. Arlacchi, 2008: 21). Arlacchi, mafiosunun saygı duyulan, onurlu, “kişi olarak varlığına ya da bunun uzantılarına yönelik her türlü hakaretin öcünü alacak ve düşmanlarına dahi hakaret edebilecek kadar güçlü” biri olmak anlamına geldiğini ve mafiosunun saygınlığının bürokratik resmi kuralları ve hukuk sistemini hiçe saymasıyla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda mafioso olmak, temelinde bireysel şiddet yoluyla onur kazanmanın yattığı bir kültürün parçası olmak anlamına gelmektedir (2008: 22). Bu kültürel değerlerin erkeklikle ilişkisi, Pitre'nin şu sözlerinde ifadesini bulmaktadır:

“Mafya ne bir hizip ne de bir birliktir, ne kuralları ne de statüleri vardır. Mafioso, bir haydut ya da eşkıya değildir (...) mafioso, yalnızca, tahrike gelemeyen yürekli bir adamdır; bu anlamda her erkek bir mafioso olmak ister, aslında buna zorunludur da. Mafya, bireyin kendi varlığı hakkında herhangi bir çıkar ya da düşünce uyumsuzluğunu, herhangi bir çatışmayı çözümlenmenin bir ve tek yolu olarak” üstünlüğe (daha da kötüsü) başkalarının hakimiyetine anlayış göstermesinin olanaksız olması anlamında, bireysel güç ve kudret inancı taşıyan belli bir bilinç durumudur”(akt. Arlacchi, 2008: 24)

Mafioso davranışı bağlamında onur kavramının önemli olduğunu daha önce söylemiştik. Bu bağlamda onur, erkeklerde erkekçe olma kadınlarda ise bekaret ve cinsel namus olmak üzere iki ideal tutuma dayanmaktadır (Arlacchi, 2008: 24). Buna göre erkek olmak gururlu ve özgüvenli olmak, kişinin hayatı boyunca kendisine ve ailesinin onuruna karşı sürekli yöneltilen tehditler karşısında hazırlıklı olduğunu ve

bunlara karşılık verme gücüne sahip bulunduğunu göstermesi anlamına gelmektedir (Arlacchi, 2008: 25).

Mafya daha önce belirtildiği üzere ataerkil değerler üzerine kurulmuş bir mantığı içermektedir. Bu açıdan bakıldığında cinsler arasındaki kesin karşıtlığın mafyanın geneline hakim olduğu ve mafya ortamında da kurumlaştığı göze çarpmaktadır. Mafya bölgelerinde kadınlar, Türkiye’deki militarist düşünceye benzer bir biçimde bozulmamış aile onurunu simgelemektedirler. Diğer bir deyişle savunulması gereken nesnelere olarak konumlandırılan kadınların onuru, güçlü ve saygın erkekler tarafından korunmaktadır. Erkeklerin saygınlığı ise, onların suçla karışmalarıyla doğru orantılıdır. Örneğin “Sicilya ve Calabria mafyası arasında cinayet eylemi –hele her ne türden olursa olsun bir üstünlük mücadelesi sırasında işlenmişse- bir cesaret ve erkeklik nişanı” anlamına gelmekte ve “cinayeti işleyenin kredisini derhal arttırmaktaydı”:

“Mafioso’nun suç dünyasına girişi iyi bilinen bir dizi basamaktan geçerek olur. Bu basamaklar hep aynıdır. Adli kayıtlarda her zaman rastlanan sıkıcı yaşam öyküleri. Çok genç bir yaşta (15 ya da 16) yasadışı ateşli silah taşımakla suçlanırlar. Ardından fiziksel zarara sebebiyet vermekle suçlanma ya da mahkum olma gelir. Mesele önemsiz bir şey olsa da adam yaralamakla suçlanmış olması onur sahibi genç erkek için bir kavgada ya da kan davasında kendisini diğerlerinden ayırmasını sağlayan bir gurur ve övünç işaretiydi. Bu dönemde henüz mafyaya girişi kesin değildir. (...) Daha sonra genç erkeğin egemenlik arzusu, kendini diğerlerinden ayırma isteği ve istenmeyen kişilerle arkadaşlığı onu bir adım daha ileri götürür. Kendini soygun ya da haraç almakla suçlanmış bir durumda bulur. Suçun ciddiyeti arttıkça, genç onur sahibi erkeğin yer altı dünyasındaki ünü de o kadar artar. Böylelikle bir cinayete teşebbüs eder, daha sonra cinayet işler ya da –savaşma onuru kazanmasını sağlayan ve kendisine onur sahibi insanlar arasında ‘yer alma’ hakkı veren- bir toplu katliama katılır”(Arlacchi, 2008: 35).

Arlacchi, mafya bölgelerinde rekabetin, kavgaların ve meydan okumaların insanların toplumsallaşmasındaki en temel araçlar olduğunu belirtir. Aynı zamanda saldırganlık

ve şiddet de bu bölgelerde olumlu davranışlar olarak görülmektedir. Diğer yanda mafya, “toplumsal saygınlığın kaynağı olan üstünlük için mücadeleye girişenler arasındaki düşmanca rekabet koşullarında kendini açığa vuran bireysel şiddet” biçimi olmasının yanı sıra, onuru kurumsallaştıran ve meşru olarak kabul edilmiş bir iktidara dönüştüren oluşum şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Arlacchi, 2008: 40). Mafyanın bulunduğu toplumlarda yerleşik çıkarları korumaları, onların resmi adli makamların yerine geçen oluşumlar olarak kurumlaşmalarına sebep olmuş, düzeni ve adaleti yasadışı yollardan sağlayan bu kurumlar, önemli bir güç haline gelmişlerdir (Arlacchi, 2008: 46-54). Bu bağlamda mafyatik oluşumlar, güç, cesaret, mücadelecilik, korumacılık gibi kalıplaşmış hegemonik erkeklik değerlerinin yüceltiildiği bir ortam olarak ele alınabilmektedirler. Bu nedenle bu tarz oluşumlarda yer alan erkeklerin toplumsallaşma süreçleri, hegemonik erkeklik değerlerine ve ataerkil toplum yapısına paralel bir şekilde gerçekleşmektedir denilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM: TARİHSEL SÜREÇTE MOTOSİKLET KULÜPLERİ VE ERKEKLİK ALGISI

Tarihsel süreç boyunca motosiklet, diğerlerine nazaran daha ucuz ve nispeten basit bir ulaşım aracı olmanın ötesine geçmiş, toplumla çatıştığı düşünülen farklı bir yaşam tarzının kilit göstergesi haline gelmiştir. 100 yılı aşkın bir tarihe sahip olan motosiklet, yaşanan tarihsel gelişmeler sonucunda bir sembol haline gelmiş, motosiklet sürme eylemi de bu tarihsel süreçle birlikte modern dünyanın konformizmine karşı bir duruş sergilemek anlamına bürünmüştür (Thompson, 2008; Dulaney, 2005; Akca ve Altundaş, 2014). Bu duruş iki teker üzerinde gidebilme cesaretini, zorlu hava şartlarına karşı dayanabilme gücünü, makinelerden anlayabilme becerisini, bağımsızlığı ve asiliği sembolize etmektedir. Motosiklet sürücülüğünün romantik ve tutkulu yönü, motosikletin bir alt kültür ya da karşı kültür haline gelmesine sebep olmuştur denilebilir. Nitekim pek çok kaynakta motosiklet yaşantısı bir alt kültür olarak tanımlanmıştır (Quinn ve Forsyth, 2009; Dulaney, 2005; Hopper ve Moore, 1990).

Motosiklet yapısı bakımından diğer araçlara nazaran daha tehlikeli bir ulaşım aracı niteliği taşımaktadır. Sürüş güvenliği ek ekipmanlarla sağlanabilse de motosiklet sürmek, kazaların taşıdığı ölümcül nitelikten ötürü, çoğunlukla sürücünün hayatını tehlikeye atmasıyla özdeş kabul edilmektedir. Bu yönüyle motosiklet sürebilmek için sürücü olma arzusu şarttır (Quinn ve Forsyth, 2009: 242). Diğer bir deyişle motosikletin tehlikeli bir araç olma özelliği, sürücülerin ruhsal açıdan dayanıklı olmalarını gerektirmektedir. Diğer taraftan motosiklet sürücülerini hava koşullarından araba sürücülerine nazaran çok daha fazla etkilenmektedirler. Bu bağlamda motosiklet sürme eyleminin ruhsal dayanıklılığın yanı sıra fiziksel bir dayanıklılık da gerektiği söylenmelidir. Özellikle hayatını motosiklet üstünde geçiren kişiler, zorlu hava koşullarından daha çok etkilenmektedir. Zira haftanın yedi günü motosiklet kullanmak yağmura çamura, kara veya çok yüksek sıcaklıklara maruz kalmak anlamına gelmektedir. Her iki açıdan bakıldığında da motosikletin, sürücünün yaşam tarzı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Motosikletler, arabalara nazaran daha çok bakıma ve ilgiye ihtiyaç duyan ulaşım araçlarıdır. Bu bağlamda mekanik yetkinlik motosiklet sürücülüğü açısından önem taşımaktadır.

“Motosikletler mekanik olarak arabalardan daha az güvenilir araçlardır çünkü daha hafif malzemelerden yapılmışlardır ve daha çok titrerler. Özellikle uzun yolculuklar yapılıyorsa...”(Quinn ve Forsyth 2009: 243)

Quinn ve Forsyth’in ifadesinden de anlaşıldığı gibi dayanışma olgusu motosiklet yaşantısı içinde önemli bir yere sahiptir. Diğer yandan ortak bir ilgi olarak motosiklet, dayanışma ihtiyacının bir getirisi olarak odak noktasını motosikletin teşkil ettiği kulüpleri ortaya çıkarmıştır.

2.1. Motosiklet Kulüpleri

Birbirini asiste eden sürücüler, motosiklet tutkunları motosiklet ekseninde etrafında bir araya gelerek motosiklet kulüplerini kurmuşlardır. Diğer bir deyişle motosiklet kulüpleri, motosiklet ile ilgilenen kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları gruplar olarak tanımlanabilir.

Motosiklet kulüplerinin tarihine bakıldığında, söz konusu kulüplerin motosikletin kendisi kadar eskiye dayandığı görülür (Dulaney, 2005). Pek çok çeşitte karşımıza çıkan bu oluşumların her biri, özgün bir yapıya ve işleyişe sahiptir. Motosiklet kulüplerinin ilksel örneklerinin ABD’de ortaya çıktığı görülmektedir. Buradan hareketle kulüplerin sınıflandırılması hususunda ve çalışmanın gelişimi açısından kulüpler A.M.A (American Motorcyclist Association) bünyesinde yer alan (yasal) ve A.M.A.’dan bağımsız faaliyet gösteren kulüpler (kuraldışı/outlaw) olarak kategorize edilebilir (Dulaney, 2005).

Motosiklet kulüplerinin sayısız çeşitlilikte olduğu görülmektedir. Sadece birlikte sürmek için bir araya gelen motosiklet sürücülerinin yanı sıra, ortak noktalarını motosiklet yaşantısıyla birleştiren kulüplerin varlığı da bilinmektedir. Örneğin spesifik bir marka motosiklete sahip olan kişilerin oluşturdukları (örneğin BMW Motorcycle Owners, Harley Davidson Owners, Honda Riders Association), kulüplere rastlanabildiği gibi sadece LGBT sürücülerin katılabildiği (örneğin Dykes on Bikes, Sirens, Gay Bikers, Satyrs Motorcycle Club) din ekseninde kurulmuş olan (örneğin Christian Motorcycle Association) sadece kadın sürücülerin üye olabildiği motosiklet kulüpleri (örneğin Motor Maids, Chrome Divas, Lady Lucifers, Women On Wheels) bünyesinde ordu kökenli sürücüleri barındıran (Vietnam Veterans MC) de bulunmaktadır. Bu bağlamda motosiklet etrafındaki örgütlenmelerin, yaş, etnik

köken, ilgi alanı, inanç, cinsiyet gibi faktörler bağlamında çeşitlendiği söylenebilir. Motosiklet kulübü spektrumunun ortaya koyduğu çeşitlilikten ötürü genel bir sınıflandırma yapmak mümkün görünmese de yasal olarak nitelendirilen kulüplerin çoğu, ortak bir noktaya sahip olan ve motosiklet süren insanların oluşturduğu kulüplerdir denilebilir. Bu kulüplere üye olan sürücüler boş zamanlarında bir araya gelerek kulüp bünyelerinde çeşitli aktiviteler düzenlemekte, toplu sürüşler gerçekleştirmektedirler. Motosiklet kulüpleri, ilk olarak Amerika’da ortaya çıkmıştır. Buradaki motorsiklet dernekleri; daha önce de ifade ettiğimiz gibi A.M.A. (American Motorcycle Association) tarafından sponsor olunan gruplardan, “yüzde birciler” olarak bilinen ve kendi kuraldışı kulüpleri ile salon toplumu muhitleri tarafından desteklenip başka hiçbir çerçeveye sığmayan gruplara kadar geniş bir spektrum oluşturmuştur (Quinn, 2001, 379).

Yasal kulüplerin aksine kuraldışı kulüp üyeleri, boş zaman aktiviteleri (örneğin hafta sonu bir araya gelip motosiklet kullanmak, çeşitli parkurlarda yarışlar ve sürüşler gerçekleştirmek gibi) için bir araya gelen sürücülerden fazlasıdır (Quinn ve Forsyth, 2009: 238). Kuraldışı kulüplere üye olan sürücüler, haftanın yedi günü, günün yirmi dört saati; yaz, kış motosiklet kullanan kişiler olmakla birlikte, motosikleti hayatlarının merkezine konumlandırmaktadırlar. Bu bağlamda kuraldışı sürücüler sadece motosiklet etrafında bir araya gelmekle kalmaz, tam anlamıyla motosiklet odaklı bir yaşam sürerler. Belirli tüketim alışkanlıklarına ve davranış kalıplarına sahip olan bireyler (Dulaney, 2005) bu eğilimleri sebebiyle kimlik kavramı çerçevesinde analiz edilmeye değer görülmüşlerdir.

Toplumsal cinsiyet özelinde değerlendirildiğinde ise kuraldışı kulüplerin çok daha önemli oluşumlar olduğu görülür. Hopper ve Moore, kuraldışı motosiklet kulüplerini inceledikleri çalışmalarında bu kulüplere katılabilmek için heteroseksüel bir erkek olmak gerektiğini belirtmiştir (1983: 58). Dolayısıyla söz konusu kulüpler, tamamı erkek üyelerden oluşan gruplar olarak toplumsal cinsiyet ve hegemonik erkeklik açısından özel bir yere sahiptirler. Bu bağlamda kuraldışı kulüpler kurallarını erkeklerin koyduğu, erkekler tarafından şekillendirilen, kontrolünü erkeklerin elinde tuttukları bir dünya olarak karşımıza çıkmaktadır (Thompson, 2008: 95). Diğer bir deyişle kuraldışı kulüpler homososyal ortamlardır.

Erkekleğin biçimlenmesinde homososyal ortamların önemli bir yer tutmasından ve ataerkil topluma ilişkin cinsiyet algılarının bu ortamlarda somutlaşp pekişmesinden hareketle kuraldışı motosiklet kulüplerin içerisinde farklı bir erkeklik kimliğinin yaratıldığı söylenebilir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde kuraldışı motosiklet kulüpleri içinde kurulan erkeklik kimliğini ve bu ortamlarda yüceltilen erkeklik değerlerini ortaya koymak amacıyla ilk olarak kuraldışı motosiklet kulüplerinin karakteristikleri ABD’deki örnekleri üzerinden incelenecektir.

2.1.1. Kuraldışı Motosiklet Kulüpleri

Yukarıda bahsedilen yasal kulüpler, kulüpten ziyade topluluk olarak tarif edilmektedirler. Kural dışı motosiklet kulüpleri ise belirli bazı karakteristik özelliklerinden ve katı denilebilecek kurallardan ötürü bu kulüplerden ayrılmaktadırlar. Bu ayrım, 4 Temmuz 1947’de Chicago’nun Hollister kasabasında gerçekleştiği iddia edilen bir yağmalama olayından ileri gelmektedir. Hells Angels, Outlaws, Bandidos gibi önemli kuraldışı kulüplerin resmi sitelerinde iddia edildiği üzere Hollister Olayı’ndan sonra A.M.A. bünyesinde yer alan motosiklet sürücülerinin yüzde doksanının iyi, kurallara uyan, toplumla uyumlu kimseler olduğunu belirtmiş, içlerindeki yüzde birlik bir kesimin ise bunun tam tersi biçimde kötü, toplumla uyumsuz kişiler olduklarını belirtmiştir. Bunun üzerine bazı kulüpler A.M.A bünyesinden ayrılarak kendilerini %1’ci, kulüpler olarak ilan etmişlerdir. Fakat bu, kanunları yıkmak anlamına gelmemektedir. Outlaws Motosiklet Kulübü’nün (Outlaws MC) resmi sitesinde ifade edildiği üzere “Bunlar, basitçe motosikletlerini haftanın yedi günü her hava koşulunda süren, içmeyi ve biraz karmaşa yaratmayı seven adamlardır”. A.M.A’ya karşı duran kulüpler, kendi kurallarıyla işleyen, özgün yapılar haline gelmiş ve bir alt kültür yaratmışlardır.

“Kuraldışı motosiklet çeteleri genel motosiklet sürücülerinden ayrı tutmak çok önemlidir Genel sürücüler.... Amerikan Motosiklet Derneği (A.M.A.) üyesi olan, haftasonu tipleridir. Bireysel olarak ya da gruplar halinde güvenli motosikletçiliği desteklerler ve nezaket, olgunluk sorumluluk gibi imajları devam ettirmek için yoğun çaba sarfederler. Onlar için motosiklet hayatlarında önemli fakat ufak bir alanı işgal eder. Ve dinlenme ile ilgili gerekli bir amaç olarak kullanılır. Kuraldışı için motosiklet, hayatındaki odaksal bir noktadır ve oluşunun genel bir

amacıdır. Sosyolojik bağlamda kuraldışı, hayatı motosiklet etrafında dönen ve yollarda bela saçan kardeşlik alt kültürünü içeren üstün kuraldışı sürücü statüsünü kabul edendir” (Thompson ve Moore, 1983: 58).

Quinn ve Koch, bu alt kültürü belirten terimlerin sorunlu doğasına işaret etmişlerdir. Öncelikle Outlaw terimi, ABD kanun güçleri tarafından motosiklet çetelerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Aynı zamanda Outlaws MC isimli bir motosiklet kulübü de bulunmaktadır. Outlaw teriminin Türkçe anlamı da başka bir handikapı gözler önüne sermektedir. Outlaw sözcüğünün Türkçe karşılığı yasa dışı anlamına gelir. Diğer bir deyişle bu tanım, kulüplerin kanun aleyhinde eylemler yaptıklarını vurgular. Outlaw kulüpler hakkında çalışmış olan pek çok yazar, bu tanımlamadan kaçınmanın gerekliliğini vurgulamıştır (Dulaney, 2005; Quinn, 2001: Thompson ve Moore, 1963). Terim söz konusu kulüplerin yasadışı olmadığını, sadece motosiklet federasyonu içerisinde yer almadıklarını belirtmek için kullanılmaktadır.

Kulüplerin tarihine bakıldığında kuraldışı kulüplerin suç örgütleri olmadığı, yasadışı tanımının en azından başlangıç evrelerinde gerçek olmadığı görülebilmektedir. Bu sebeple outlaw teriminin tam olarak ne ifade ettiğini ortaya koyabilmek ve kulüplerin tarihsel süreçte hangi olaylarla biçimlendiklerini açığa çıkarabilmek için, onların tarihsel gelişimini incelemek gerekmektedir. Dolayısıyla bir sonraki kısımda kuraldışı kulüplerin tarihsel gelişimi ortaya konulacaktır.

2.1.2. Kuraldışı Kulüplerin Tarihsel Gelişimi

Dulaney (2005) motosiklet kulüpleriyle ilgili yaptığı çalışmasında kulüp üyeleriyle görüşmeler yaparak ve katılımlı gözlemlerde bulunarak, motosiklet kulüplerinin nereden geldiği, nasıl başladığı, nasıl veya neden uluslararası suçlamaların olduğu kulüpler haline geldikleri gibi konulara ışık tutmuştur ve çağdaş motosiklet kültürünü ve kuraldışı kulüpleri daha iyi bir şekilde anlamamızı sağlayan sosyal ve tarihsel faktörlere göre bir tarihçe oluşturmuştur.

Bu yüzden çalışma, motosiklet ve motosiklet kulüpleri hakkında bir tarihçe bilgisi edinmek açısından oldukça kapsamlıdır. Dulaney, bu tarihçeyi oluşum öncesi dönem (1901-1944) , gelişim dönemi (1945-1957) ve gelişim sonrası dönem

(1957'den günümüze kadar) olarak sınıflandırmıştır. Çalışmasının kapsayıcılığı açısından yazarın sınıflandırması bu çalışmada da tarihsel süreç bağlamında birincil kaynak olarak kabul edilmiştir.

2.1.2.1. Oluşum Öncesi Dönem

Dulaney, oluşum öncesi dönemde ilk motosikletlerin, bisikletlerin evrilmiş bir versiyonu olduğunu anlatır ve yirminci yüzyılın başlarında halkla tanıştırılan ilk motorlu bisikletlerden ve bu araçlar ile yapılan şampiyonalardan bahseder. Motosikletin daha kullanılabilir bir versiyonu, bu motosiklet türünden çok daha sonra icat edilmiştir. Motosiklet üreten firmaların yaşadığı sorunları anlatan Dulaney, 1920'lerde ortaya çıkan Büyük Buhran'dan sonra sadece iki firmanın, Harley-Davidson ve Indian motosiklet firmalarının ayakta kalabildiğini söyler. Bilindiği üzere Harley-Davidson, günümüzdeki en büyük ve en popüler motosiklet firmasıdır. Tüm dünyada motosiklet kullanıcıları ve kuraldışı kulüp üyeleri tarafından da genellikle tercih edilen prestiji oldukça yüksek bir firmadır. Bazı büyük kulüplerde sadece Harley-Davidson motosikletleri tercih edilir. Örneğin dünyanın en ünlü ve kalabalık motosiklet kulübü olarak kabul edilen Hell's Angels MC, sadece Harley-Davidson marka motosikletler süren ve bu şirketin yan ürünlerini, diğer bir deyişle aksesuarlarını kullanan üyelerden oluşmaktadır.

İlk motosiklet kulübünün temellerinin 1938'de atıldığı ve günümüzde hala Outlaws MC adı altında faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Her ne kadar Outlaws MC, kendilerinin ilk motosiklet kulübü olduklarını iddia etse de, o dönemde kurulduğu bilinen en az iki kulüp daha vardır. Bunlardan birincisi sadece kadın üyelerden oluşan The Motormaid, ikincisi ise şu an dünyada oldukça geniş bir yayılıma sahip olan Hell's Angels motosiklet kulübüdür.

Özetle oluşum öncesi dönemde motosiklet etrafındaki ilk örgütlenmelerin temelini atıldığı söylenebilmektedir. Bu dönemde faaliyet gösteren kulüpler çeşitli parkurlarda yarışlar düzenleyerek birlikte süren üyelerden oluşmaktadır(Dulaney, 2005). Amerikan kültürünü ve milliyetçiliğini bir pazarlama stratejisi olarak kullanan Harley-Davidson şirketinin en önemli motosiklet üreticisi olarak tek başına ayakta kalabilmesi ve dönemin ekonomik konjonktürü sebebiyle motosikletlerin piyasada

daha tercih edilebilir araçlar haline gelmeleri göz önüne alındığında, bu dönemde kulüpleri etkileyen en önemli tarihsel olayın Büyük Buhran olduğu görülmektedir.

2.1.2.2. Gelişim Dönemi

Gelişim dönemine damgasını vuran gelişmenin İkinci Dünya Savaşı olduğu görülmektedir (akt. Akca ve Altundaş, 2014: 615). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bazı askerlerin orduda motosiklet kullanmayı öğrenmiş olduklarını ve orada kardeşlik kavramını benimsediklerini söyler. Yazarın aktardığına göre bu askerlerde görülen Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) kulüplerin gelişiminde önemli bir yere sahip olmakla birlikte şu şekilde tanımlanır:

“TSSB askeri muharebeler, doğal afetler, terör olayları, ciddi kazalar gibi yaşam tehdit unsuru oluşturan olaylar veya tecavüz gibi kişisel saldırı içerikli olaylar deneyimlendiğinde veya şahit olunduğunda ortaya çıkan psikiyatrik bir bozukluktur. TSSB görülen insanlar genellikle bu olayları kabuslar, geriye dönüşlerle tekrar yaşarlar ve uyuma problemleri çekerler, yabancılaştırmış ve kopmuş hissederler, bu semptomlar insanın hayatını harap edecek kadar yeterli şiddette olurlar.” (akt. Dulaney, 2005)

Yazar, bu yüzden bu insanların günlük yaşamlarında tutunmakta güçlük çektiklerini ve kan akışlarını yeniden sağlamak amacıyla motosiklet kulüplerinde bu tehlikeli yaşamı geri kazandıklarını söyler. Akca ve Altundaş'ın da belirttiği gibi, gaziler savaştan döndükten sonra iş bulmakta zorlanmış, geride bıraktıkları aileleri, sevgilileri ve diğer yakınları yeni bir yaşam kurdukları için onlarla olan eski ilişkilerini sürdürmekte sorunlar yaşamışlardır. Aynı zamanda savaş dönüşü kahramanca karşılanmayı bekleyen gazilerin büyük bir bölümü hayal kırıklığına uğramıştır. Bunun yanı sıra savaştan sonra gündelik hayatın monotonluğula baş etmekte zorlanan gaziler, adrenalin içeren bir aktivite olarak motosiklet sürücülüğünü tercih etmişlerdir (akt. Akca ve Altundas, 2014: 615).

Bununla birlikte Büyük Buhran'dan sonra oluşan ekonomik sorunlar da olunca 4 Haziran, 1947, Hollister, California olayının yaşanılması kaçınılmaz olmuştur. Yazar, Hollister olayını görgü şahidi olan fotoğrafçı Barney Peterson'ın gözünden anlatır. Her sene A.M.A. tarafından düzenlenen Gypsy Tour yarışı esnasında çok

fazla bira tüketen birkaç kişi ortalığı karıştırmıştır. Bu olay aslında küçük bir olaydır fakat daha sonra kuraldışı motosiklet kulüpleri tarafından önemli bir hale getirilmiş, şehrin kuşatılması, terör gibi ifadeler kullanılarak abartılmıştır. Bira içen sarhoş motosiklet sürücüleri gazetelere manşet olmuş, yağmalama olayları ve taşkınlıklar sonucunda A.M.A. bünyesinde barındırdığı sürücülerin %99'unun iyi ve toplumun kurallarına uyan kişiler olduğunu, bu olayları gerçekleştiren sürücülerin %1'lik bir kesimi oluşturduğunu söylemiştir. Federasyonun resmi sitesinde böyle bir deklarasyona rastlanmamasına rağmen, Outlaws MC ve Hells Angels MC'nin resmi sitelerinde bu ifadelere yer verildiği görülmekte ve dolayısıyla bu iddianın kulüp kültürünün şekillenmesinde kilit rol oynadığı söylenebilmektedir. Gerçekliği tartışılır olsa da kulüplerin kökenlerini ve bir bütün olarak varoluşlarını bu iddiaya dayandırdıkları görülmektedir.

2.1.2.3. Gelişim Sonrası Dönem

Bu dönemde Amerika-Vietnam savaşının motosiklet kulüplerinin üzerindeki etkisi Dulaney tarafından ortaya konulur. İkinci Dünya Savaşı'ndan dönen askerler gibi Vietnam'dan dönen askerler de toplumdan yabancılaşmış kişiler haline gelmiştir ve bu olaylar yüzde birinci kuraldışı kulüplerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Vietnam'dan dönen gazilerin yaş ortalamasının 18- 20 olduğu göz önünde bulundurulduğunda savaşın travmatik etkileriyle baş etmelerinin çok daha zor olduğu söylenebilmektedir. Savaştan dönen gaziler, bebek katili olarak etiketlenmiş, savaş karşıtı göstericiler tarafından darp edilmiş, iş bulmakta güçlük çekmişlerdir (akt. Akca ve Altundaş, 2014: 616).

Yine bu dönemde Hollister Olayı'nda adı geçen Pissed of Bastards of Bloomington (Bloomington'lı Kızgın Piçler) adlı kulüpten ayrılan belli üyeler dünyanın en kalabalık ve en güçlü kulübü olarak nitelendirilen Hells Angels'ın ilk şubesini açmışlardır. A.M.A., yüzde bir oranda motosiklet kulüplerinin topluma kötü örnek teşkil edecek davranışlarda olduklarını söyler ve bazı büyük motosiklet kulüpleri, A.M.A'nin onlar için kullandığı olumsuz ifadeleri bir adım daha ileriye götürerek, bu açıklamaları onurla taşıdıklarını ve gerçek motosiklet kulüplerinin kendileri olduklarını söylerler.

Yazar daha sonra yüzde bircilerin evrimsel tarihinde önemli olan bir noktaya değinir; 1964'te Oakland Hell's Angels üyelerinden ikisi, iki kadına tecavüz suçundan tutuklanır fakat yetersiz delilden salınırlar, fakat bu olay California eyalet yetkilileri tarafından önemli bir hale gelir ve kulüp hakkında soruşturmalar başlatılır, medya ise kulüpler ile ilgili negatif bir portre çizer. Yazar daha sonra Hollywood film yapımcılarının da rahatsız edici motosiklet kulübü portresinden para kazanmak için hemen harekete geçtiğini belirtir. 1967'de yayınlanan Wild Angels and Hells Angels on Wheels adlı filmde motosiklet altkültürünün gerçekdışı bir imajla betimlendiğini söyler. Tabi ki bu imajın sadece devlet görevlileri ve medya tarafından oluşturulduğunu söylemek de zordur. Üyelerin karıştıkları çeşitli suç eylemleri kulüpler hakkında oluşturulan kötü imajları pekiştirmiştir denilebilir. 1969'da Rolling Stones'un Gimme Shelter konserinde bir Hell's Angels üyesi, 18 yaşında bir gencin bıçaklanarak öldürülmesinden suçlanmıştır. 1960 ve 1970'lerde elit pozisyonda gösterilen kulüpler arasında; Bandidos MC, Pagans MC, Sons of Silence MC, Mongols MC, Vagos MC ve Warriors MC vardır, fakat devlet yetkilileri tarafından üç büyük kulüp olarak Hell's Angels MC, Bandidos MC ve Pagans MC gösterilir. Bu kulüplere üye olan kişilerin büyük bir kısmının ciddi suçlara karıştıkları ve motosiklet kulüpleri hakkındaki kötü imajı pekiştirdikleri bilinmektedir.

2.1.3. Kuraldışı Kulüplerin Karakteristikleri

Günümüzde faaliyet gösteren pek çok motosiklet kulübünün bulunduğu daha önceki kısımlarda belirtilmiştir. Bu kulüpler içinde yer alan en dikkat çekici oluşumların ise kuraldışı kulüpler oldukları görülmektedir. Kendi içlerinde ve geneline bakıldığında bu kulüplerin diğerlerine nazaran çok daha katı kurallar barındırdıkları görülür. Toplumsal cinsiyet ve erkeklik açısından değerlendirildiğinde ise bu kulüplerin daha özel bir yere sahip oldukları iddia edilebilir. Yukarıdaki ifadeden anlaşıldığı üzere Kuraldışı kulüpler belirli karakteristiklere sahip kendilerine özgü bir yapıya sahip olan gruplardır. Buradan hareketle bir sonraki başlıkta bu kulüplerin karakteristik özellikleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2.1.3.1. Toplumsal Cinsiyet Açısından Kuraldışı Kulüpler

Kuraldışı motosiklet sürücülüğünün maço tavrı içinde bulunduğuşöylenebilmektedir. Quinn ve Forsyth'in ifadelerine göre %1'ci sürücüler geleneksel olarak mekanik yetenekler, hiper erkeksilik, ve dışadönük uyumsuzluk kavramları çerçevesinde tanımlanmaktadır (Watson 1982; Wolf 1991: 82'den akt Quinn ve Forsyth, 2009: 250).

“Onlar, kuraldışı anlamına gelen kuraldışı statüsü içinde yücelebilecek kadar yabancılaşmış, ve bu statü sembolünü her türlü meydan okumaya karşı savunabilecek kadar korkusuz, kitle toplumuna adapte olamayan veya olmayacak olan adamlardır. Hatta alt kültürün erken dönemlerinde (1955- 1975) bazıları, kendi hiper erkeksiliklerini ve kitlesel inceliklere öfkelerini göstermek için toplum içinde Fransız öpücüğüyle birbirlerini öpecek kadar ileri gitmişlerdi”(Quinn ve Forsyth, 2009: 250).

Kuraldışı sürücüler genellikle 21-45 yaş aralığında olan erkeklerdir (Thompson ve Moore, 1983: 58). Bu kulüplerin en önemli özellikleri bünyelerine kadın sürücüleri katmamalarıdır. Hopper ve Moore, kuraldışı motosiklet kulüplerine katılabilmek için heteroseksüel bir erkek olma şartının yanı sıra belirli tipte motosiklet (Chopper Cruiser) kullanmak gerektiğini belirtirler. Bunun anlamı, scooter, yarış motoru, tur motoru gibi araçları kullanan kişilerin kuraldışı kulüplere üye olamamalarıdır. Chopper'lar sürücülerin kolaylıkla kişiselleştirebilecekleri motosikletlerdir. Gidon, benzin deposu gibi bütün parçalar kişinin kendisi tarafından boyanabilir, değiştirilebilir. Bu açıdan bakıldığında Chopper'ların tercih sebebinin rahatça modifiye edilebilme özelliklerinden ileri geldiği söylenebilir. Bu durum aynı zamanda üyelerin mekanik bir yetkinliğe sahip olmalarının gerekliliğinin altını çizmektedir. Hopper ve Moore, bir motosiklet çetesine üye olabilmenin motor mekaniği hakkında deneyimli olmaktan geçtiğini söylemiş, motor problemlerini saptayan kişilerin kulüp içinde daha prestijli olduğunu ve ona kulüp içinde bir guru gibi bakıldığını ifade etmişlerdir (1983: 60).

Akca ve Altundaş, kuraldışı motosiklet kulübü içerisindeki erkeklik kodlarını cesaret, güç, kardeşlik, şiddet, homofobi, mekanik yetkinlik, toplumsal uyumsuzluk ve elitizm şeklinde sıralamışlardır. Buna göre kulüp üyesi erkeklerin davranış kodları

ve kulüp içi ilişkiler açısından değerlendirildiğinde burada kurulan erkeklik biçiminin hegemonik olduğu söylenebilmektedir. Kulüp içinde hegemonik olarak değerlendirebileceğimiz erkeklik biçimi toplumun geneline bakıldığında öteki/madun erkek tipine daha yakındır (2013: 688). Bu bağlamda bir sentez söz konusudur denilebilir.

Maçoluk, kuraldışı kulüplerin değerler sistemi bağlamında en göze çarpan unsurdur denilebilir. Bünyelerinde kadın üye barındırmayan kulüpler, kadınları alınıp satılan bir mal olarak kodlamaktadırlar (Hopper ve Moore, 1990: 249). Üyelerin eşleri veya uzun süredir birlikte oldukları sevgilileri dışındaki kadınlar kulüp üyeleri tarafından cinsel ilişki bakımından paylaşılmaktadır.

2.1.3.2. Elitizm

Kuraldışı kulüpler söz konusu olduğunda en önemli vurgunun %1'ci (1%'er) sıfatı olduğu görülmektedir. Çalışmanın önceki kısımlarında aktarıldığı üzere A.M.A'nın Hollister olayından ötürü gerçekleştirdiği iddia edilen açıklamadan sonra, bazı kulüpler kendilerini %1 ilan etmişlerdir. Bu bağlamda %1'er etiketi toplumla uyumsuzluğu ve kötü şöhreti ifade eden bir sembol olmasının yanı sıra sürücülerin kendilerini toplumdaki ayırmak için kullandıkları bir gösterge olarak nitelendirilebilir. Sürücülerin karo şeklindeki %1'er patchini gururla taşımaları, onların kendilerini toplumun geri kalanından ayrı bir sınıfsal bağlamda değerlendirdikleri anlamına gelmektedir.

2.1.3.3. Militarizm

Etnografik çalışmalar, spor, boş zaman aktiviteleri, gençlik ve sapkın altkültürlerinin, temeli bireylerin birbirleriyle ilişkili olan sosyal statülerine dayanan hiyerarşik sosyal yapılanmalar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Başka bir ifadeyle altkültür niteliği taşıyan örgütlenmeler her biri kendine özgü bireylerin hiyerarşik bir biçimde bir araya gelerek oluşturdukları sosyal yapılardır (Schouten ve McAlexander, 1995: 48). Örneğin punk kültürünü incelediği çalışmasında Fox (1987) eş merkezli sosyal bir yapılanmaya işaret etmektedir. Buna göre merkezde punk tarzına ve ideolojisine tam zamanlı ve süreklilik arz eden bir bağlılık gösteren üyeler bulunmaktadır. Bu merkezin etrafında kuralları yine merkez tarafından belirlenen daha yumuşak bir çember bulunur. Bu çemberi oluşturan üyelerin

kendilerini punk tarzına ve değerlerine daha az adadıkları görülür. Bununla birlikte kurallar ve roller iç merkez üyeleri tarafından belirlenir ve dış çemberdeki üyelere dayatılır. Schouten ve McAlexander Fox'un bu tanımlamasından hareketle kuraldışı kulüplerin punk altkültürüne benzer bir yapılanmayı gözler önüne serdiğini ifade etmişlerdir. Buna göre kendilerini kuraldışı kültürünün değerlerine, normlarına ve ideolojisine mutlak surette adayan tam üyeler, bir iç merkez oluştururlar. Olası ve deneme sürecindeki üyeler ise dış çemberi oluştururlar ve iç merkezin yaptırımlarına tabiidirler(akt. Schouter ve McAlexander, 1995: 48).

Kuraldışı kulüpler, ordulara benzer özellikler taşıyan yapılar olarak karşımıza çıkar denilebilir. Nitekim kulüp üyelerinin aynı tip kıyafetler giydiği, aynı tip motosikletler kullandığı pek çok kaynakta belirtilen bir olgudur (Hopper ve Moore, 1983; Dulaney, 2005; Thompson, 1963, Wolf, 1991).

Kuraldışı kulüplerin ordu kurumundan ve militarist düşünceden büyük ölçüde beslendiği görülmektedir. Söz konusu kulüpler, iç yapılanmaları bakımından ordulara benzer özellikler taşımaktadırlar. Kulüp içerisindeki hiyerarşik yapılanma bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir. Üyeler statülerine bağlı olarak belirlenen hiyerarşik bir yapı içinde yer alırlar. Üyeler arası ilişkiler bu hiyerarşi çerçevesinde gerçekleşir. Kulüp üyeleri statülerini grup aktivitelerindeki liderliklerine, katılımlarına, sürüş becerilerine ve uzmanlıklarına göre sonradan kazanmaktadırlar. Bununla birlikte üyelerin kulüp değerlerine bağlılıkları, onların kulüp içindeki saygınlıklarını arttıran bir unsurdur (Schouten ve McAlexander, 1995: 49).

Kulübe bağlılık ve kulüp içindeki saygınlık, görsel göstergelerle desteklenir. Schouten ve McAlexander kulübe bağlılığı ifade eden bu göstergelerin dövmeler, kişiselleştirilmiş motosikletler, kulübe özel kıyafetler patchler ve rozetler olduğunu belirtmişlerdir. Kuraldışı kulüp üyeleri aynı tipteki motosikletleri kullanmaktadırlar. Hatta bazı kulüplerin spesifik olarak tek bir marka motosikleti benimsedikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra kulüp üyelerinin aynı tip kıyafetler giydikleri pek çok kaynakta belirtilen bir olgudur(Hopper ve Moore, 1983; Dulaney, 2005; Thompson, 1963; Wolf, 1991; Schouten ve McAlexander, 1995). Aynı tip kıyafetler kulüp üyelerinin kendilerini belirli bir kültüre ait hissetmelerini sağlamakla birlikte onları sivillerden ayırt etme aracı olarak kullanılmaktadır denilebilir. Bu bakımdan üyelerin

giydiği yelekler askerlerin giydikleri üniformaları hatırlatır niteliktedir. Onore edici aktivitelerin ve eylemlerinin sonucunda kazandıkları patch ve rozetler, tıpkı savaşta üstün başarılar elde eden komutanlara ve askerlere verilen onur madalyaları gibi gururla taşınmaktadır(Schouten ve McAlexander, 1995: 49-50).

2.1.3.4. Kuraldışı Kulüpler ve Suç Mafya/Çete İlişkileri

Kuraldışı kulüpler içerisinde mafyatik oluşumların benimsediği adalet sisteminin etkin olduğu bilinmektedir. Üyenin onuru ve daha geniş ölçekte kulübün onuru her şeyin üstünde tutulmaktadır. Kulüp kültürü içerisinde onur ve saygınlık kavramlarının üstün tutulması, kulüplerin kendilerini büyük birer aile olarak betimlemeleri sebebiyle kulüpler mafyatik oluşumlar olarak nitelendirilebilmektedir. Kulüp içerisinde yüceltilen mafya mantığının yanı sıra en önemli görülen kuraldışı kulüplerin ABD kanun güçleri tarafından en azılı terör örgütleri listesinde yer almaları onların suç ve çete ilişkileri bakımından değerlendirilmesi gerektiği sebebiyle bu kısımda kulüplerin suç ile ilişkileri incelenecektir.

Motosiklet kulüpleri, geleneksel ve sapkın olanlar olarak bölünür (Barker, 2007). Geleneksel kulüp üyeleri, her ırktan ve cinsiyetten, yerli veya yabancı olabilen, toplumun normlarına uyan ve ortak ilgi alanları motosiklet olan, keyif almak ve arkadaşlık kurmak için kulüpte bulunan kişilerdir. Sapkın kulüpler ise sosyal bir bakış açısından toplumun normlarını yıkan ve üyeleri sadece bir ırk veya cinsiyetten oluşan kuraldışı motosiklet kulüpleri olarak isimlendirilen kulüplerdir. Zaman geçtikçe bu kulüpler, sürücülerin alt kültürü olarak evrilmişlerdir ve hem kendileri hem de diğer insanlar tarafından yüzde birciler olarak adlandırılmışlardır (Barker, 2007). Kuraldışı motosiklet kulüplerinin üyeleri geleneksel olmayan davranışlar göstermişlerdir ve sıklıkla suç oluşturan davranışlarda bulunmuşlardır.

Hell's Angels, Bandidos ve Outlaws motosiklet kulüpleri Amerikan esaslı olmalarına karşın, uluslar arası yayılım göstermişlerdir ve dünyanın en geniş çaplı motosiklet kulüpleri/çeteleri olmuşlardır. Kulüp üyelerinin ve birimlerinin sayısı asıl olarak bilinemese de bu konuda bazı tahmin ve bilgiler mevcuttur. Hell's Angels motosiklet kulübü kendi internet sayfalarında 65'i ABD'de ve 191'i 27 yabancı ülkede (Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Kanada, Hırvatistan, Şili, Danimarka, İngiltere/Galler, Fransa, Finlandiya, Almanya,

Yunanistan, Hollanda, İtalya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Yeni Zelanda, Kuzey İrlanda, Norveç, Portekiz, Rusya, Güney Afrika, İsveç, İsviçre) bulunan 256 charter listeler. Bandidos, 14 eyalette bulunan 72 ABD charter'ı ve 12 yabancı ülkede bulunan 81 charter'ı listeler. Outlaws motosiklet kulübü ise, 20 eyalette bulunan 80 charter ve 14 yabancı ülkede bulunan 116 charter sahibi olduklarını ifade eder. Bu kulüpler veya onların birimleri 1960'lardan beri suçla ilgili aktivitelere karışmışlardır (Barker, 2007). Pagans motosiklet kulübü ise şiddet ve suç aktivitelerine büyük isteklerinden dolayı bu gruplarla beraber büyük dört grup olarak anılır. Pagans motosiklet kulübü her zaman ağır bir şekilde suçla iç içe olmuştur, İtalyan mafyası ile birlikte suç olaylarına karışmışlardır (Barker, 2007). Ayrıca, Pagans motosiklet kulübünün, beyaz üstünlüğünü savunan Aryan Kardeşliği ile de bağları vardır (Holthouse, 2005).

Sınırlı akademik çalışma içerisinde, Quinn ve Koch (2003) sürücülerle ilgili suç olaylarını şu şekilde kategorize etmişlerdir: Spontane dışavurumcu eylemler; genellikle rakiplere veya salon toplum ortamından kişilere yönelik şiddetli suçlardır ve bir ya da birkaç üye tarafından yapılır. Planlanmış agresif eylemler; genellikle direk olarak kendi kulüplerinin değerlerini yansıtmak amacıyla, rakip gruplara yapılır. Kısa zamanlı araçsal eylemler; genellikle bir yada birkaç üye tarafından önemli bir fırsatı ele geçirmek için yapılan hırsızlık veya bir olaya karışan üye için göz dağı vermek amaçlı uygulanan karşı saldırıdır. Devamlı araçsal girişimler; bir ya da daha fazla takım tarafından istikrarlı bir şekilde, dikkatle, üyelere büyük miktarda para kazandırmak amaçlı ve infazlarının devamı için iyice planlanmış eylemlerdir (Quinn ve Koch, 2003).

3. BÖLÜM: TÜRKİYE'DEKİ MOTOSİKLET KULÜPLERİNDE ERKEKLİK ALGISI

Türkiye'deki motosiklet kulüpleri, genel olarak iki ana kategoride değerlendirilmektedir. ABD'deki sınıflandırmaya benzer bir şekilde içinde kadınların da bulunabildiği MK'lara (Motosiklet Kulübü) ve daha sert bir çizgiye sahip olan MC'lere (Motorcycle Club) rastlanmaktadır. MK'lar, ABD'deki yasal kulüplere benzer karaktere sahip gruplar olarak karşımıza çıkmaktadır. MC'ler ise, kuraldışı motosiklet kulüpleri kategorisi içinde değerlendirilmektedir. Bunun nedeni MC'lerin yurtdışındaki kuraldışı kulüplere yakın özellikler taşıyor olmalarıdır. Söz konusu kulüplerde kadın üyeler bulunmamaktadır. Üyeler özel yelekler giymekte, bu yeleklerin üzerinde %1'ci patch'ini taşımakta, tek tip bir motosiklet kullanmaktadırlar.

Belirli tüketim alışkanlıklarının ve yaşam tarzının kurumlaştığı topluluklar olarak karşımıza çıkan MC kulüpleri, bünyelerinde sadece erkek üyeleri barındırmaları bakımından homososyal ortamlar olarak ele alınabilmektedirler. Homososyal ortamların cinsiyetçi yargılar ürettikleri ve cinsiyetler arasında varolan uçurumu derinleştirerek önyargıları pekiştirdikleri görülmektedir. Toplumsal değişimler sebebiyle cinsiyet düzeninin de değiştiği ve bu bağlamda erkek egemenliğinin sorgulandığı toplumlarda homososyal ortamların erkekliğin genel anlamda bir krize girmesini engelleme işlevine sahip oldukları varsayılmaktadır (Onur ve Koyuncu, 2004: 38). Diğer bir deyişle homososyal erkek birliktelikleri, kapitalist ataerki toplumlarda inşa edilen ideal erkeklik biçiminin altında ezilen erkekliklere yeni bir aidiyet alanı teşkil etmektedir.

3.1. Araştırmanın Varsayımları

Bu bağlamda çalışmanın temel varsayımı toplumdan dışlanmış, değişen cinsiyet düzeni çerçevesinde gelişen yeni erkeklik kimliğine uyum sağlamakta zorlanan bireylerin motorcu asi erkeklik kimliği çerçevesinde erkek iktidarını canlandırarak kendilerine yeni bir aidiyet alanı oluşturduklarıdır. Bu yolla toplumda tutunmakta zorlanan ve otoriteye karşı olan kişiler kulüp yaşantısı içinde sosyalleşerek, rutin hayatta kazanamadıkları saygınlığa ve sosyal statüye erişebilmektedirler.

Bu bağlamda araştırma kapsamında motosiklet kulüpleri hem geleneksel ataerkil toplumsal yapıyı yeniden üreten homososyal ortamlar, hem de dışlanmış erkeklerin sosyalleşebildikleri alanlar olarak ele alınmışlardır.

3.2. Araştırma Problemi:

Araştırma problemini oluşturan sorular şöyle sıralanabilmektedir: Kulüpler bağlamında hangi erkeklik değerleri yüceltilmektedir? Bu ortamlarda nasıl bir erkeklik kimliği inşa edilmektedir? Kadın ve erkek kimlikleri hangi değerler üzerinden kurulmaktadır? Türkiye'deki kulüpler ABD'deki kulüp karakteristiklerinin hangilerini taşıyıp hangilerini dışarıda bırakmışlardır? Kulüpler erkek iktidarını hangi kurum ve pratiklere dayanarak meşrulaştırırlar?

3.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın birincil amacı Türkiye'de faaliyet gösteren motosiklet kulüpleri içerisinde nasıl bir erkeklik kimliğinin inşa edildiği ve kulüp üyelerinin erkekliği nasıl algıladıklarını ortaya koymaktır. Araştırmanın ikincil amacı ise ABD'deki kulüp kültürünün Türkiye'deki yansımalarını analiz etmektir. Araştırmanın birincil amacı bağlamında kulüp üyelerinin erkeklik kimliğini nasıl algıladıkları, ikincil amacı bağlamında da kulüp yaşantısının onlara neler hissettirdiği, ABD'deki kulüpleri nasıl değerlendirdikleri ve Türkiye bağlamında kulüplerin iç işleyişlerinin kültürel olarak hangi dönüşümlere uğradığı sorularına yanıt aranmıştır.

Diğer taraftan literatürde Türkiye'deki motosiklet kulüpleriyle ve genel anlamda motosiklet yaşantısına ilişkin önemli bir boşluk bulunduğu görülmektedir. Bu araştırmayla literatürdeki boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Homososyal ortamların geleneksel erkeklik değerlerini yücelttiğinden hareketle, kuraldışı motosiklet kulüpleri içinde inşa edilen ve sürdürülen erkeklik algılarını ortaya koymak amacıyla araştırmanın yöntemi niteliksel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Türkiye'de faaliyet gösteren MC'lerin ABD'deki örnekler arasındaki benzerlilikleri ve farklılıkları, toplumsal cinsiyet açısından bu kulüplerde yüceltilen erkeklik değerleri ortaya konulmaya çalışılırken niteliksel araştırma yönteminden ve bu yönetime ilişkin araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır.

Nitel araştırma insanların yaşam tarzlarını, yaşam öykülerini ve davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden biri olarak karşımıza çıkar (Strauss ve Corbin'den akt Özdemir, 2010: 325). Bu bağlamda araştırma yöntemi seçilirken Türkiye'deki kuraldışı motosiklet kulüplerinin taşıdıkları karakteristikler ve araştırmada bulgulanmak istenen veriler gözlemlenmiştir.

Kişilerin duyguları, yorumları ve görüşlerini ortaya koyabilmek amacıyla veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme nitel araştırmalar kapsamında derinlikli ve nitelikli veriler sağlamaktadır. Görüşme tekniğinde belirli bir örneklem dahilindeki kişilere açık uçlu sorular sorulur (Türnüklü, 2000: 545). Bu yolla kişilerin kendilerini özgürce ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Kişilerin cevaplamaktan kaçındıkları sorular hakkında onlardan daha fazla bilgi alınabilmesi için açık uçlu sorulara cevap almaya yönelik sondalar kullanılır.

Araştırmacı görüşme yöntemini kullanarak görüşme yapılan kişinin içsel dünyasına girmeye ve olayları onun perspektifinden anlamaya ve kavramaya çalışır (Patton'dan akt. Türnüklü, 2000: 545). Araştırmanın temel odak noktasının üyelerin hisleri ve görüşleri olduğundan hareketle veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler kapsamında görüşme yapılan kişilerin tamamına aynı sorular yöneltilerek, görüşülen kişilerin aralarındaki bireysel farklara duyarlılık en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Üyelerin cevaplamaktan kaçındıkları ya da soruları tam olarak anlamadıkları durumlarda alternatif sorulardan, diğer bir deyişle sondalardan yararlanılarak üyelerden bilgi almaya çalışılmıştır.

Görüşmeler genellikle kulüp üyelerinin toplanma mekanı olan kulüp evlerinde yapılmıştır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda kafeterya gibi ortak buluşma noktaları belirlenmiş ve görüşmeler buralarda gerçekleştirilmiştir. Burada hedeflenen, üyelerle mümkün olduğunca kendi ortamlarında görüşmeler yapmak ve onların kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini sağlamaktır. Sonuç olarak araştırma 10 kişiyle yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgularla ve katılımsız gözlem teknikleriyle elde edilen verilerden oluşmaktadır.

Araştırmanın mikro boyutunu oluşturan kulüplerin işleyişi hususunu ortaya koymak amacıyla üyelere araştırmanın ikinci bölümünde aktarılan kulüp karakteristikleriyle ilgili sorular sorulmuştur. Burada ortaya çıkarılmak istenen üyelerin kulüp yaşantısına diğer bir deyişle MC kültürüne ilişkin algılarıdır. Araştırmanın makro boyutunu oluşturan kulüp içindeki erkeklik imajını ortaya koyabilmek için, üyelere erkeklik kavramıyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu bağlamda üyelerin erkeklik algısı, kadınları konumlandırışları, namus kavramını algılayışları, eşcinsellikle ilgili düşünceleri sorulmuştur.

Bunun yanı sıra kulüpleri farklı bir açıdan değerlendirebilmek ve üyelerin diğer üyelerle etkileşimlerini anlaşılır kılmak amacıyla katılımsız gözlem tekniği bir veri toplamak aracı olarak kullanılmıştır. Katılımsız gözlemde araştırmacının davranışı sadece gözlemleyip ve kaydettiği bir veri toplama tekniği olarak tarif edilmektedir (Akturan, 2007: 244). Katılımsız gözlemde araştırmacı davranışın geliştiği sosyal ortamda yer almaz fakat bu ortamı dışarıdan gözlemler. Katılımsız gözlem tekniği, elde edilen verilere belirli bir objektiflik niteliği kazandırmaktadır denilebilir. Aynı zamanda katılımsız gözlem tekniği, bir grubun ya da kültürel oluşumların analiz edilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda kulüp evleri ziyaret edilmiş, düzenlenen toplu sürürlere ve partilere katılmış, üyelerle bir arada bulunulmuştur. Araştırmada bu yolla elde edilen verilere de yer verilmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi verilerin araştırma çerçevesinde belirlenen temalara göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içerir (Yıldırım ve Şimşek'ten akt. Özdemir: 2010: 336). Bu bağlamda veriler, birinci ve ikinci bölümde aktarılan erkeklik temalarına ve kulüp kültürü özelliklerine göre temalar altında incelenmiştir.

3.5. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırma evrenini Türkiye'de faaliyet gösteren kuraldışı motosiklet kulüpleri oluşturmaktadır. Bunlar Anatolian Tigers MC, Ottomans MC, Turks MC, Red Devils MC, Red Wolves MC adlı kulüplerdir. Kulüpler dışı kapalı oluşumlar oldukları için kendileri hakkında önemli bilgileri paylaşmamaktadırlar. Bilhassa kulüplerdeki kişi sayısını öğrenebilmek mümkün değildir. Bu hususta ancak tahmini rakamlardan

bahsedilebilmektedir. Türkiye'deki motosiklet kulübü üyesi sayısının 500- 1000 kişi civarında olduğu tahmin edilebilmektedir.

Örnekleme belirleme yöntemi olarak kartopu örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bunun nedeni, kulüplerin dışı kapalı gruplar olmalarıdır. Araştırmanın evrenini oluşturan motosiklet kulüpleri içinden bir üyeyle temasa geçilerek başka üyelerin isimleri alınmış ve bu yolla 50 kişilik bir örnekleme grubu ortaya çıkmıştır. Bu kişilerle yapılan ön görüşmeler sonucu farklı kulüplere üye olan 10 kişiyle görüşme yapılabilmektedir. Görüşme süresi en az 30 en çok 50 dakika olarak belirlenmiştir.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Türkiye'deki motosiklet kulübü üyelerinin küçük bir kısmıyla gerçekleştirilen görüşme verilerine dayanılarak oluşturulmuştur. Bu durum araştırmanın en büyük sınırlılığı olarak nitelendirilebilir. Zira elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlar, çok büyük bir alana genellenememektedir. Buna rağmen çalışmada kullanılan derinlemesine görüşme tekniği, kulüp kimliğini kendilerini tanımlama aracı olarak benimseyen kulüp üyelerinin görüş ve düşüncelerini açığa çıkarabilir ve bu bağlamda önemli genellemeler yapılmasını mümkün kılabilir.

Araştırmada karşılaşılan diğer bir zorluk ise ses kaydı alınamamış olmasıdır. Araştırmacı tarafından alınan notların subjektif olabilme olasılığı bulunmaktadır. Araştırmanın tarafsızlığı ve güvenilirliği ilkesini sağlayabilmek amacıyla, yapılan görüşmeler yapılırken başka bir araştırmacı tarafından dikte etmiştir. Görüşme sırasında orada bulunan başka bir araştırmacı, araştırmanın güvenilirliğini kuşkusuz arttıracaktır. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak, araştırmacının ve görüşme yapılan kişinin görüşme sırasında dikkatinin dağılmasını önleyebilmek için görüşmeler doktora eğitimine devam etmekte olan bir başka araştırmacıyla birlikte gerçekleştirilmiştir.

3.7. Bulgular

Araştırma kapsamında motosiklet kulübü üyelerine erkeklik, eşcinsellik, askerlik, namus gibi konularda sorular sorulmuş bu yolla kulüp üyelerinin erkekliğe bakış açılarının ortaya konması amaçlanmıştır. Sonrasında bu kavramların kulüple ilişkisi hususunda sorular yöneltilmiştir. Son olarak %1, kulüp üyeliği gibi

kavramların ne anlama geldiği sorulmuş, üyelerin ABD'deki kulüpler hakkındaki fikirleri, affedilmez buldukları ve onayladıkları davranışlar, motosiklet kültürünü konu edinen medya ürünleri ile ilgili görüşleri alınmıştır. Bu sebeple derinlemesine görüşme yöntemiyle elde edilen veriler, üyelere yöneltilen sorular doğrultusunda başlıklar üzerinden sıralanacaktır.

3.7.1. Toplumsal Cinsiyet Açısından Motosiklet Kulüpleri

Bu bölümde motosiklet kulübü üyelerinin toplumsal cinsiyete bakışlarını ve kulüpler içerisinde kurulan toplumsal cinsiyet rollerini ortaya koymak amacıyla üyelere erkeklik, eşcinsellik, namus gibi kavramlar hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Kadınlara bakış açıları ve kadını konumlandırışları da ayrıca irdelenmiştir.

3.7.1.1. Erkek Olmak Ata Olmak Demek

Üyelerin erkek olmanın ya da erkekliğin ne olduğuna ilişkin soruya verdikleri yanıtlar, kulüp üyelerinin cinsiyet algılarının kaynağını yaratılış mitlerine dayandırdıklarını ortaya koymaktadır. Erkeklerin doğuştan güçlü, koruyucu ve kollayıcı varlıklar oldukları üyeler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

“Erkek olmak koruyucu kollayıcı avlayıcı toplayıcı düzen kuran bir insandır. Erkek olmak doğuştan çünkü genetiğinde bir koruyuculuk yuva kurmak kontrol edicilik avcılık var. Bu erkeğin ruhunda doğasında olan bir şey.”(G8)

Güçsüzü korumak koruyuculuk kollayıcılık soyu devam ettirmek üyelerin erkekliğe atfettikleri rollerdir. Kadını sahiplenmek, evine bakmak, aileyi bir arada tutmak erkeğin hem doğasında olan hem de gerçekleştirmesi gereken sorumluluklar olarak kodlanmaktadır.

“Erkek olmak ata olmak demek. Birlik beraberliği sağlayan, aileyi oluşturan en önemli isimden bir tanesi erkektir. Hani güçlüünün yanında olmayıp da daha çok zayıfı kollayan gözetken daha çok hani böyle baba dediğin kişi aslında”. (G7)

“Öncelikle kadını varsa kadını sahiplenmektir evine bakmaktır yani. Erkeğin görevi daha zordur yani bence. Diğer insanlara karşı sorumluluk var neticede. Ailesine bakmak yuvasına bakmak evine bakmak falan bu yüzden erkek olmak özellikle zor.” (G3)

Birinci bölümde ifade edildiği üzere erkeklik, sadece erkekler tarafından icra edilen bir özellikler bütünü değildir. Yapılan görüşmelerde üyelerden birinin erkek gibi kadınların varlığından bahsettiği görülmüştür. Örneğin G7 ve G9, kendi ayakları üzerinde duran ve kimseye muhtaç olmayan kadınların bir nevi erkeklik yaptıklarını ifade eder.

“Ama erkek gibi kadın diye de bir durum var. Hani kendi hayatını çekip çeviren, nasıl diyeyim, kendi ayaklarının üstünde duran insanlar da hani benim gözümde bir nevi erkeklik yapıyordur demektir. (G7)

“Adam olmak, karşı taraftan saygınlığını görmek demek. Yani erkeklik de böyledir. Karşında ister hemcinsin olsun, ister karşı cinsin olsun bir şekilde saygı görmektir. İstedığın her şeyi koyabilirsin, iş olsun normal ikili ilişkiler olsun, aklına ne gelirse. Erkeklik bunu kapsar, he bayanlarda erkek gibi bayanlar deriz ya o da bir şekilde farkında olmadan gerçekten de erkekliğini yapmış oluyor, belki bazı bayanlar, bazı erkeklerden daha erkek”(G9)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere erkeklik üyeler tarafından saygınlık, muhtaç olmamak gibi erdemli davranışlarda bulunmak ile eş anlamlı bir kavram olarak görülmektedir. Bu bağlamda erkeklik kimliğinin olumlu davranışları gerçekleştirmeyi içeren, her iki cinsiyetin de üzerinde bir kimlik biçimi olduğu hususunun doğrulandığı söylenebilmektedir.

Erkekliğin bir kez elde edilip, kişinin yaşamının sonuna kadar sürdürdüğü bir kimlik olmadığı, bunun aksine belirli süreçlerin sonunda kazanılan ve yitirilme riski bulunan bir kimlik olduğu birinci bölümde belirtilmiştir. Bu durumun üyelerin ifadelerinde de somutlaştığı bulgulanmıştır. Her erkeğin adam olamayacağı, bir erkeğin adam olabilmek için belirli süreçlerden geçmesi gerektiği vurgulanır. Bu bağlamda üyelerin sözleri, birinci bölümde belirtilen “erkekliğin belirli süreçlerden geçerek elde edilen bir olgu olduğu” ifadesini doğrular niteliktedir.

“Erkek erkek doğar bayan bayan doğar. Ama erkeklığe bazı adımlar vardır süreçler... bunlar da zamanla oluyor zaten. Evre evre geliyor. Çocukluk evresi, delikanlılık evresi, ne bileyim gençlik evresi, orta yaş yaşlılık, sırayla gidiyor bunlar. Askerlik olur evlenmek olur. Bu evrelerden geçmeden erkek olmak mümkün değil. Hadi evreleri geçtin iş yine bitmez. O erkeklığı elinde tutacaksın. Onuruna namusuna el sürdürmeyeceksin. Koruyacaksın erkeklığını yoksa olmaz. Adam olmak kolay değil”(G2)

“Şimdi bana göre erkek olmak bence en başta sorumluluk almak. Tabii ki günümüzde kadınlar da daha fazla sorumluluk alıyor ama bilhassa ki motosiklet kulübü için konuşacak olursak büyük sorumluluk almayı gerektiriyor.”(G4)

Erkek olmakla adam olmak, üyeler tarafından farklı şeyler olarak algılanmaktadır. Her erkeğin adam olamayacağını söylemiş, adam olabilmek için gereken karakter özelliklerine vurgu yapmışlardır. Buna göre adam gibi bir adam dürüst, onurlu, saygıdeğer, erdemli, koruyucu ve mücadeleci olmalıdır.

“Ama adam olmak karakterle alakalıdır. Adam olmak ne demektir yalan söylememek üç kağıt yapmamak, düz düzgün olmak, hırsızlık yapmamak. Adam dediğin insan çevreye ve herkese uygun derecede eşit derecede davranıp koruyuculuğunu kollayıcılığını iyiliğini yapmalı yardım severliğini yapmalı” (G8)

“Bizim aramızdaki adamlık kavramı en başta zaten güvenden geçiyor. Yani birbirine karşı samimi olmak, ortada yalan olmaması. Bir de yardımlaşmayı gerektiriyor hani biz zor günlerimizde yanımızda olan kişiye adam diyoruz arkadan iş çevirmeyen vesaire... Dürüstlük geliyor en başta” (G4)

“Adamlık erkek olmaktan çok farklı bir şey. İdeal bir erkek ailesini benimseyen kol kanat geren ailesi dahil kimseyi yarı yolda bırakmayan sözünün eri, yani verdiği sözlerin arkasında duran yani net olacak hani bu gösterdiği bir şey yarın olur dediyse olmalı. İllaki istisnai durumlar olur ama bunu bahaneler adı altında alışkanlık haline getirmemeli” (G3)

Erkek olmanın soyut anlamına ilişkin yanıtlarda onur kavramının belirleyiciliği dikkat çekmektedir. Erkekler bir düsturu olan, ne için yaşadığını ve ölmesi gerektiğini bilen güçlü kişiler olmalıdırlar.

“Yani öncelikle düsturu olmalı. Yani neden yaşadığını bilmeli. Kendine ait bir düsturu olmalı. Yaşamasının sebeplerini çözmediği sürece bence hiçbir varlığı olmayacaktır. Mesela benim için onurdur. Onurum kırılacağına kaburgalarım kırılsın, burnum kırılsın, kafatasım kırılsın ama onurum asla kırılmasın bu uğurda her şeyi göze alırım. Erkek, niçin yaşadığını niçin ölmesi gerektiğini de bilmeli. Yani hani inançlar kişiden kişiye göre fark eder ama herkesin inandığı bir şey vardır ve bu doğrultuda niçin ölmesi gerektiğini de bilmelidir. Benim mesela en çok korktuğum şey boşu boşuna ölmek. Yani durduk yere ölmek. Tek korkum o diyebilirim sana. Tek başıma kazayla kalp krizi geçirerek ölmektense bunun yerine bir mücadele içinde inandığım bir mücadele içinde ölmeyi yeğlerim yani.” (G1)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere mücadele etmek ve savaşmak, olumlu bir özellik olarak kodlanmaktadır. Mücadele içinde ölmeyi doğal yollarla ölmeye tercih eden G1, erkeklerin onurları ve düsturları için yaşamaları gerektiğini ve belirli bir amaç uğruna mücadele içinde ölmeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu ifadeler geleneksel savaşçı erkek kimliğinin kulüp içersinde yüceltildiğini göstermektedir.

3.7.1.2. Kadınlar Anlayamaz

Bu kısımda üyelerin kadınlara bakış açısı, kadınlarla ilişkileri, ve kadınlara yönelik algılarına ilişkin yanıtları incelenmiştir. Daha önce belirtildiği üzere kadınlar, MC'lere üye olamamaktadırlar. Buna paralel olarak kulüp içinde kurulan erkekliğin, kadınları savunulması gereken kişiler olarak kodladığı görülmektedir. Üyelere göre kadınlar değer verilmesi gereken savunmasız kimselerdir. Bu bağlamda kadın erkek karşıtlığı üyeler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Özellikle kadınların neden kulübe alınmadıkları sorusuna verilen yanıtlar kadının ve erkeğin birbirlerine tam anlamıyla zıt kimlikler olarak algılandığına işaret eder. Üyeler erkeğe yükledikleri misyonun kadına yüklenebileceğine inanmamaktadırlar.

“Her yerde hatunlar o şeyi kaldıramaz hani az önce adamlıktan bahsettik ya o özellikleri taşıyamadığı için her anlamda. Tutarlı ve net olmadıkları için yani daha çok. Bir de çok sorumlulukları var. Tek başına kendi ayakları üzerinde durabilmeleri lazım. Başka bir MC kulübünün altında değil de kendi başlarına bir şey yapmaları lazım o da fizyolojik olarak imkansız. Kadın gücüyle erkek gücü bir olmadığı için kendilerini koruyabilecekleri alanlar sınırlı. Bu da onlarda bir engel teşkil ediyor. Ben değerlerimi koruyorum ama nereye kadar koruyorum gücümün yettiği kadar koruyorum olay bununla ilgili aslında. Hatunlar da bu anlamda öyle bir örnek oluşturmadılar şimdiye kadar belki o yüzdendir. Genelde kötü sonuçlar doğurduğu için” (G5)

“Bir bayanın o şiddet içerikli olayların içine sokulmaması gerektiğini ve hani atıyorum o olayların içinde kolay yok olabileceğini düşünüyorum. Çünkü öyle bir olayda direk bir kadının silah taşıyıp bir adamı vuracağını düşünebilir misin? Yani o kulübün içinde daha çeşitli şekillerde argo kelimelerin aramızda kullandığımız vesaire şeyin için de öyle bir bayanın olabileceğini düşünmüyorum. Vardır belki yaşayan, ama barınamaz yani. Şimdi erkeksi olarak büyümüştür, kullanabilir öyle sözler ama o şiddet içerikli şeylerde bulunamaz yani o yüzden.” (G6)

Bir kişinin MC kulübe üye olduğunu gösteren en önemli gösterge, ceketin arkasındaki MC patchidir denilebilir. Bu simge Türkiye’de sadece MC kulübe üye olan erkekler tarafından taşınabilmektedir. G1, kadınların bu simgenin önemini anlamaktan aciz olduğunu ve bu simgenin hak ettiğini düşündüğü değerın kadınlar tarafından verilemeyeceğini ifade etmiştir.

“Mesela sen bu kulüpte olsan bayan olarak başkası yapmış pembeli bi patch MC yazmış. Ben sana gidip al desem ya ne var işte olsun, onlarda da olsun onlarla da gezeriz modunda takılırsın yani anlatabiliyor muyum? Ama diğer kardeşlerim ben söylemeden alırlar yani zaten.” (G1)

Üyelere kadınları neden bünyelerine katmadıkları sorulduğunda alınan yanıtlar, üyelerin cinsiyete dair kalıp yargıları onayladıklarını göstermiştir. Kadınların

birbirlerinin kuyusunu kazan yaratıklar oldukları, kıskançlıklar yaptıkları ve dolayısıyla kendilerini kulübün üstünde tutacaklarına dair önyargılar üyeler tarafından dile getirilmiştir.

“Ne bileyim kendi aralarında birbirlerini çekiştirmeleri, aralarında hiç görüşmedikleri zaman birbirlerine kurmaları. Günlük hayatta da böyledir hatunlar kurarlar yani. Kıskançlıklar bilmem neler falan filan. Bizde öyle şeyler yok. MC olamamasının sebebi odur yani dünyanın her yerinde aynıdır.”(G5)

“Çünkü hani kadınlar benim gözümde birbirleriyle bir araya gelip bir kooperatif oluşturabilecek kafada değiller Türkiye’dekiler için konuşuyorum. Gördüğüm bildiğim kadınlardan edindiğim tecrübeye göre konuşuyorum hani en basiti iki tane arkadaş bunu hani yan yana gelip yapamazlar bence. Çünkü ‘Senin telefonun iyi benim telefonum kötü işte sen Adidas giyiyorsun ben Nike giyiyorum’a dönüyor iş. İşte senin motorun Harley- Davidson benimkisi işte daha kötü bir motor. Hani orda iş artık biraz daha çok affedersin sidik yarışına döneceği için sıkıntılı durumlar. Ben senle iyi anlaşıyorumdur o senle anlaşmak istiyordur anlaşamıyordur bana bileyebilir. Onun gözü aslında bendedir atıyorum görüşmek için. O ona kumpas kurar bir bakmışsın iki tane kadın 8-10 kişilik bir grubu duman etmiş çıkmış böyle (gülüyor) Acayip acayip işler. (G7)

Üyelerden biri, kulüp içerisindeki kardeşlik bağlarını kadınlarla sürdürmeyeceklerini, çünkü kadın ve erkeğin birbirini arzulayan iki ayrı cins olduğunu belirtmiştir.

“Bizim şimdi üyelerimizin arasında bir tane kadın olması demek canlı bomba. Çoğu konuda canlı bomba yani onun haricinde tabi erkekler arasında kardeşlik duygusu daha baskın oluyor yani bi bayanla ne kadar kardeş olunur (gülüyor)”(G4)

Bu bağlamda kulüp içerisinde kurulan kardeşlik mefhumunun, cinsel olarak kurulan ilişkilerden sıyrılması gerekmektedir. Diğer taraftan kadın, sahiplenen bir varlık olarak görülmektedir. Bir üyenin sahiplendiği kadın diğer üye tarafından

sahiplenmesi durumunda üyeler arasında bir rekabete yol açabilir. Üyeler arası çıkar çatışmasını canlandırabilecek bir tehdit unsuru olarak kadın, kulübün devamlılığını tehlikeye atabilme potansiyeli taşıyan bir varlıktır ve bu bağlamda canlı bir bomba olarak algılanır.

Diğer taraftan üyeler kadınların fiziksel olarak narin yapıda olduklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda kadın, duygusal olarak kulüp yaşantısına uygun olmayan bir varlık olmasının yanı sıra, kulüp içi aktiviteleri yapabilecek fiziksel güce sahip değildir. Bu bağlamda kadının fiziksel olarak güçsüz bir varlık olduğuna ilişkin cinsiyet kalıpları, motosiklet kulübü üyeleri tarafından onaylanmaktadır.

“Belki daha narin olduklarından istisnalar tabii kaideyi bozmaz o ayrı konu da. Yaradılış kanunu işte. Bayanlar daha narin oluyor yapı olarak. Motosikletçilikte özellikle MC kulüplerde Chopperlarda e biraz farklı bir durum. Yani motorlarla olur olmaz ortamlara gitmek o motoru düşürmek kaldırmak ne bileyim tamir etmek kavgaya girmek ne bileyim Yani biraz hoyrat bir durum. Bayanlar belki bunu biraz kaldıramaz diye düşünülmüş olabilir” (G2)

“Şimdi şöyle yani Türkiye’ye gelelim en basitiden. Çünkü dışarıdaki kültürlerde her şey olabilir. Yani kadın otobüs şöförü de olabilir. Türkiye’de neden olmaz? Bence Türk kadınının yeri evidir. Aslında ben biraz burada klasik kafadayım. Hani Türk kadını için fazla asi bi şey motosiklet kullanmak. Tabii ki Scooter’ını sürebilir Tur Motoru’nu sürebilir sürebilen tanıdıklarım var. Öğretmen olup mesela çıkıp işte buradan 3000 5000 kilometre yapıp gelen tanıdıklarım da var. Kesinlikle destekliyorum. Ama Türkiye’deki motosiklet kulüplerinde bu kültüre kadınların rahat ayak uyduramayacağını düşünüyorum”. (G7)

Yapılan görüşmelerde, kadın erkek ayrımcılığının şiddet konusu bağlamında daha da keskin bir biçimde ifade edildiği görülmüştür. Üyelerin kadına karşı şiddete sert bir biçimde karşı çıktıkları, buna neden olarak da kadınların savunmasız, korunmaya muhtaç kişiler olmaları gösterilmiştir. Üyelerin tamamı kadına karşı şiddeti hiçbir şekilde onaylamadıklarını söylemişlerdir.

“Kadına karşı şiddet pek fazla mantıklı gelmiyor. Ne kadar kadın erkek eşitliği dense de ikisi hiç bir zaman eşit değildir. Yani bir kadına şiddet uygulamak kendini küçük görmektir, yani birine şiddet uygulamanın sebebi onu bir şekilde ezebilmek onu susturabilmek içindir, susturmak için ama sesli ama fiziksel şiddet uygularsın. Bu kadına yapılmamalı” (G9)

“Kişisel olarak ben kendi fikrimi söyleyeyim ben 23 yaşındayım bu zamana kadar hiçbir kadına el kaldırmadım. Çok hani kanser olduğum durumlar oldu evet. Ama asla el kaldırmadım ağzımdan kötü söz çıktığı oldu ama bir kadına asla vurmam.”(G3)

Kadınlara şiddet uygulamak onların fiziksel güçsüzlükleri ve narinlikleri sebebiyle kulüp içerisinde asla onaylanmamaktadır. Bu durumun da üyeler tarafından yine yaratılış mitleri yoluyla açıklandığı görülmüştür. Erkeğe yüklenen misyonun kadına yüklenememesi durumu bu konuda da belirleyici bir yere sahiptir denilebilir.

“Sence? Hadi sen bir bayansın. Erkek neydi, güvenliği sağlayan korumacı kollayıcı avcı değil mi böyle bir varlık böyle bir cins. İşte bu yüzden MC kulüpte bayan olmuyor. Kadınlar bunu daha az süre daha az şiddetle yapabilir. İkinci olarak da duygusal yaklaşırsak kadına şiddete hayır diyoruz dimi ben bir MC kulübe girmiş bir kadını birini öldürmeye götürebilir miyim? Ya da kavgaya sokabilir miyim? Biliyorum ki o çok ciddi bir şekilde şiddet görecektir. Hem beden hem de cinsel açıdan ciddi anlamda problem yaşayacak. Sence bu şartlarda bir bayan MC kulübe üye olmak ister mi?”(G8)

“Mecbur kalmadıktan sonra bayana kesinlikle karşıyım benim gözümde bayan aciz bir insandır aciz derken sakın yanlış anlamayın. Yaratılış olarak acizdir. Yani bir erkeğe karşı anatomi olarak acizdir. Yoksa düşünce açısından davranış açısından demiyorum o apayrı bir şey erkeğin yaptığı her şeyi bayan da yapabilir ama beden olarak daha narindir daha güçsüzdür” (G2)

Kadınların fizyolojik yetersizlikleri dışında üyeler tarafından çıkarıcı, baştan çıkarıcı kişiler olarak tarif edildikleri görülmüş, bu bağlamda kadınların kulüp

içerisinde çatlaklara yol açabilecekleri üyeler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Bir üye bu durumu Osmanlı dönemi saray yaşantısı üzerinden örneklendirmektedir.

“Kadın MC’ye alınmıyor MC künyesi takamıyor fakat MK RC CC gibi künyeler takılabiliyor. Kulüp üyelerinin başkanlarının eşi nişanlısı veya uzun vadeli bir sevgilisiyse kulübün support(destekçi) dediğimiz anlamda bir yekek verilebiliyor. Ama onun dışında MC künyesi takılmıyor. Bence şu sebepten dolayı: Hani eski Osmanlı’yı ele alırsak, bir bayanın nelere vesile olduğunu biliyoruz. Devletin sallanması vesaire... Biz bir bayana eğer birinin yanında geldiyse asla yan gözle bakmayız. Fakat kulübün içinde bir bayan olduğu zaman dışarıdan herhangi kötü bir şey olursa bu bizim için gerçekten lekeleyici bir şey olur. Çünkü biz bu taşıdığımız yekeklerden mütevellit adımız Ayşe Fatma Mehmet değildir. Direk kulüp ismiyle anılacağımız için kadınları da biraz da savunmasız düşünürsek bizi yaralayacağını düşünüyoruz.” (G3)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere kadınların zayıf ve zarar görebilecek kişiler olmaları, onların kulübe “laf getirebilecek kişiler” oldukları anlamına gelmektedir. Her şeyin üstünde tutulan kulüp kimliğini ve kulüp birlikteliğini tehlikeye atabilecek varlıklar olarak kadınlar, bu kimliği taşımaktan men edilmişlerdir. Bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet algılarında kadına atfedilen ve sıklıkla dile getirilen çekememezlik, dedikoduculuk gibi cinsiyetçi önyargılara dayanan özellikler üyeler tarafından kabul görmektedir denilebilir.

“Dünya üzerinde MC kulüplerde bayan olamaz. Askere neden alınmıyorlarsa kulübe de o yüzden alınmıyorlar. 4 tane 5 tane bayanın olduğu yerde illa münakaşa çıkar ama 10000 tane 20000 tane askerin kaldığı kıışlada münakaşa çıkmayabiliyor. Oraya iki tane bayan at erkekler birbirlerini öldürmeye başlarlar vurmaya başlarlar onun için Türkiye’de özellikle alınmıyorlar bazı ülkelerde alınıyor ama en azından zorunlu askere alınmıyor. Bir de duygusallık noktası var daha duygusallar yani bizde bir noktada duygusal olmaman gerekiyor. Tabi birçok noktada duygusal olmaman gerekiyor. Mesela kulüp içersinde abi kardeşler olabiliyor veya akrabalar olabiliyor. Eğer akrabası kulüpten out (atılma) olduysa artık kendi öz kardeşiyle görüşmemesi gerekiyor.

Yani kötü ayrıldıysa abisi kardeşi artık abisiyle görüşmeyecek yani bunu bir bayan ne kadar yapabilir? (G1)

Kulüp içerisinde kadına biçilen rolün annelik olduğu göze çarpmaktadır. Kadın anne olma özelliğinden ötürü savaştırmaması gereken, evinde oturması gereken bir kişi olarak algılanır.

“Çünkü kadın çok değerli bir insandır, kadın her şeyden önce annedir, çok değerli bir varlıktır. O bayan savaştırmamalı, sakın bir şekilde huzurlu bir şekilde oturmalıdır, çünkü onlar anne. Anneler çok önemlidir, bu yüzden üye olamazlar, olmamalı da bence”. (G8)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere üyelerin kadınlara ilişkin görüşleri geleneksel ataerkil toplumdaki cinsiyet yargılarıyla örtüşmektedir. Bu, birinci bölümde ifade edilen ve kadınların erkekleri yetiştiren kutsal varlıklar olarak kodlandıkları örtük söylemin somut bir ifadesi olarak nitelendirilebilir ve geleneksel ataerkil bakış açısının kulüp kültürü içinde yer aldığını göstermektedir. Aynı zamanda kadınların kulüplere alınmamalarının askere alınmamalarıyla bağlantılı olduğu ifadesi, kulüp kimliğinin militarizm ve erkeklikle iç içe olduğunu gösteren önemli bir veri olarak bulgulanmıştır.

3.7.1.3. Eşcinsellik Hastalığıdır

Kulüp içinde kurulan erkekliği ortaya koyabilmek amacıyla üyelere eşcinsellikle ilgili fikirleri sorulmuş, üyelerin hemen hemen tamamının eşcinselliği bir rahatsızlık olarak tanımladıkları görülmüştür.

“Benim şahsi görüşüm kesinlikle olmaması gereken bir şey yani yok kulüp içerisinde hele asla. Zaten yasak. Benden uzak olsunlar.” (G1)

“Hiç o konuya girmeyelim ya. Ben saygı duymam yani hoş karşılamıyorum. Çünkü benim alımda öyle yazmıyor yani. Ne doğduysan onunla yaşamak zorundasın, Hani ben bir bayan olarak doğsaydım onunla yaşardım. Yani şu vardır hani erkek gibi yetişebilirsin ama yeri geldiğinde bayan gibi davranmak zorundasın ama ben dönersem olmuyor işte.” (G6)

Üyelerin eşcinselliğe karşı tutumlarının heteroseksist bir yaklaşım barındırdıkları görülmüştür. Kişilerin alışılmış cinsiyet kalıplarının ve cinsel birlikteliklerin dışına çıkması hastalık olarak algılanır. Kulüp içinde yasaklanmış olan eşcinsellik üyeler tarafından tasvip edilmez, bir hastalık, bozukluk ve sapkınlık olarak görülür.

“Valla ne yalan söyleyeyim benim pek tasvip etmediğim bir konu. Fakat kişilerin kendi tercihidir. Ben şöyle düşünüyorum onların da elinde bir seçme şansı olduğunu zannetmiyorum. Biraz da doğuştan ileri gelen hani vücut anatomisi yapısı o kişinin yetişme tarzı. Kendi tercihleri olmasa daha iyi ama olanı da ayıplamam (G2)

“Kendimi o katsayıda, sıfatta görmedim görmemde bu saatte, yani saygı duymaktan başka bir şey elimden gelmez. Arkasından belki bir anlık geyik olsun diye konuşulur ama o orda kalır yani yargılamam. Çünkü eşcinselse bir nedeni vardır ya, illa bir neden vardır. Doğuştan gelen bir şey vardır sonradan olma bir şey vardır. Körlük gibi. Bir insan kör diye yargılayamazsın veya sonradan kör oldun diye, eşcinsellikle belki bağdaştırabiliriz yani”. (G9)

G9'un eşcinselliği bir sakatlıkla bağdaştırması, üyelerin kalıpların dışına çıkan cinsel eğilimleri nasıl karşıladıkları hususunda önemli bir veri sunmaktadır. Her ne kadar saygı gösterdiklerini belirtseler de üyelerin eşcinselliği onaylamadıkları, hatta homofobik oldukları söylenebilir.

“Eşcinsellik bir hastalıktır. Bu bilimsel olarak sunulan bir şey aslında. Benim için eşcinsellik rahatsızlık verici. Tabi ki herkesin (gülüyor) tarzı kendisinedir herkesin tuttuğu kendinedir. Her insan istediği beğenilerde bulunabilir. İsteddiği cinsle birlikte bulunabilir ama bu bir rahatsızlık. Ben bunu yermiyorum sadece bir rahatsızlık diyorum. Benim eşcinsel arkadaşlarım var. O da bir insan onu hiçbir zaman yermem o bir insan senle herhangi bir arkadaşımınla nasıl sohbet ediyorsam onunla da sohbet ederim onu ayırmam yani.” (G8)

“Tamamen sapıkça (gülüyor). Bence eşcinsellik psikolojik bi problem bana öyle geliyor. Ama bazen arkadaşlarla konuşuyoruz yani öyle lafi

açıldığı zaman. Hormonel bozukluklardan dolayı böyle eğilimi olan oluyormuş ben kabul etmiyorum ama (güliyor). Bana ters yani. Hani saygı duymam gerekir mi tabi. Neticede o da bir tercihtir. Benimle ilgili olmadığı sürece sıkıntı yok” (G4)

Yukarıdaki alıntılardan anlaşıldığı üzere üyelerin eşcinselliğe olan yaklaşımları homofobiktir. Fakat çoğunlukla bir sapkınlık, hastalık olarak görülen bu duruma bazı üyelerin empatiyle yaklaştıkları, nefret söyleminden uzak yorumlar yaptıkları da vurgulanmalıdır.

“Eşcinselliği yani eskiden çok ürkünç bulurdum. Metropolde yaşadığın zaman daha sık görüyorsun. Bide bu işte bizim Gezi Olayları falan oldu orda işte daha çok tanıklık ettim orda biraz daha özgürdüler. Normalde bu kadar piyasaya çıkıp takılmıyorlar yani kendilerini göstermiyorlar. Orda benim algularım biraz değişti. Öncesinde de böyle bir nefretim yoktu hani öyle homofobik bir adam değildim ama çok fazla hoşuma gitmezdi. Yani anladın mı hani aynı ortamda olmak istemezsin vs rahatsız olursun yolunu değiştirirsin. Hani bizim orda travestiler çoktur mesela Şişli civarında falan bence yaşamaları gerekiyor onların da. Yani hastalık dediler olmadı kapattılar olmadı. Bir şekilde yaşamak zorundalar onlara bir şekilde bir hayat sunmak zorundalar yani başka çaresi yok hep olacak yıllardır var. Düşmanlık beslemenin de vahşetten başka bir şey getireceği yok. Var yani öyle videolar internette iğrenç. O tarz şeyler daha kötü. Yani onu yapan insan da nasıl bir insan düşünemiyorum kanlar içinde bedenleri yerde yatıyor çok kötü videolar izledim bununla ilgili. Kendi içlerinde yaşasınlar. Türlü türlü insan var yani. Özgür olabilmeliler.” (G5)

“Eşcinsellik her toplum için olduğu gibi Türk toplumu için de aslında çok büyük bir tabu. Ne olursa olsun değişik bir durum. Hiç farkında olamayacağın ya bu böyle değildir diyebileceğin insanların aslında o ruh halinde o davranışta olduklarını gördüğünde duyduğunda veya hissettiğinde bir şekilde bu senin için garip. Hani önce bir önyargılı bakıyorsun hani bir hırsızmış gibi sanki bir katilmiş gibi. Bence bir davranış bozukluğundan ziyade aslında psikolojik bir durum. Mesela

benim mahallemden bir tanıdığım var böyle çok uzun bir süre sen erkeksin sen erkeksin sen erkeksin diye baskı kuruyorlar ve artık vücut dayanamıyor ben kadını diyorum. O saatten sonra artık bir kadın şeklinde dolaşılıyor hani ben buna da karşıyım ama o ne hissediyor? Bir de onun içinden gelen ses var. Yoksa tamam biyolojik olarak erkek doğmuş olabilir ama beyin olarak düşünce olarak belki o vücut onun değil başkasına ait.”(G7)

G7'nin ifadeleri, duruma empatiyle yaklaştığını ve bir nebze de olsa eşcinsellikle ilgili doğru tespitlerde bulunduğunu göstermektedir. Eşcinsel olmasını beklemediği bir insanın bu eğilimi onu bir ölçüde rahatsız etse bile kişilerin hislerine anlayışla yaklaşması kayda değer bir yaklaşım olarak değerlendirilebilmektedir. Bu görüşlerin diğer üyeler tarafından bir nebze de olsa paylaşıldığı görülmektedir.

“Hani çevremdeki birisinin hani sapına kadar erkektir veya işte taş gibi hatundur diyebileceğim bir kişinin böyle çıkması bende hayal kırıklığı uyandırır. Güvenimi sarsar mı hayır. Güvenimi sarsmaz benim ona bakışımı değiştirir mi, değiştirmez. Asla. Bu onun tercihidir ne yapıyorsa yapsın ama belli bir çerçevede ne yapıyorsa yapsın. Hani kişinin din özgürlüğü dil özgürlüğü inanç özgürlüğü her şey sınırlıdır sen istediğin her şeye inanabilirsin inancını istediğin gibi yaşamakta da özgürsün aslında ama bizim toplumumuz buna hala alışkın değil kabullenmiş değil ne olursa olsun” (G10)

“Gene senle adam adama işte atıyorum yumruk yumruğa gene dövüşür ama hani dediğim gibi benim ona verdiğim değeri düşürmez ama önyargılı bakar mıyım, bakarım. Yadırgamam asla yadırgamam küçümsemem hatta o düşüncesini yaşayabilmesi için ona şans tanınmasını bile isteyebilirim. Mesela çünkü hani dedim ya önyargılı bir milletiz. Hani bilmem naptımın topu, şöyle böyle bir sürü aşağılayıcı cümle yiyecek çünkü o anda öyle bir şeyi belli ettiği zaman. Hani ben böyleyim arkadaş diyemiyorsun Türkiye’de. Ne olursa olsun atıyorum ben Beşiktaşlıyım Kadıköy’de ben rahat rahat ben Beşiktaşlıyım arkadaş gerisi tıraş bana göre diyemiyorsun. İşte ben siyahı seviyorum ama gittiğin yer çok renkli bir yer siyah benim siyahtır yani rengim

diyemiyorsun. Bu da öyle bir şey aslında benim düşüncem bu diyorsun ben bu adamdan hoşlanıyorum diyorsun ama diyemiyorsun işte. Onu da diyebilmesi konusunda yardımcı olurum derken şöyle olsun onu aslında açalım o cümleyi çok şey kalmasın böyle havada kalmasın çünkü gittikçe böyle değişik yere gidiyor. Şöyle olur atıyorum ben bir kardeşimi bir tanıdığımı veya çok samimi olduğum bir kişiyi eğer böyle olduğunu fark edersem önce çevremdekilere bakarım. Onlar da aynı durumdan anlıyorlar mı hissediyorlar mı yoksa sadece ben mi çözdüm ulan bu böyle mi diye çekerim köşeye oturur konuşurum. Derim ki anlat hemşerim senin derdin bu mu böyle misin bu mudur yani senin orijinalin, bu mudur kafa yapın bu mudur budur. Yani bizimle olmak istiyorsan bunu gizli yaşamak gerekiyor veya benimle arkadaşlık edebilmen için. Kulüp olarak konuşmayalım sosyal çevremizden de bir insan olabilir. Dersin ki arkadaş lan bu takıl kafana göre dersin de hani yardımcı olmak anlamında değil de destek vermek anlamında hani takıl kafana göre dersin de işte ama bak dikkat et işte yani parkta oturuyorsun işte bir erkek bir kız gibi sen rahat oturamazsın. Onlar gibi rahat hareket edemezsin (G7)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere eşcinsellik kulüp üyeleri tarafından saklanması ya da diğer insanlardan gizlenmesi gereken cinsel bir eğilim olarak algılanmaktadır. Üyelerin eşcinsellikten rahatsız oldukları göz önüne alındığında kulüp içerisinde kurulan erkeklik biçiminin heteroseksüel erkeklik olduğu anlaşılmaktadır.

3.7.1.4. Namus

Namus kavramı, üyelerin en çok önem verdikleri kavram olarak karşımıza çıkmıştır. Üyelerin namus kavramını onur, saygınlık gibi soyut temellere dayandırdıkları görülmüştür. Onur kavramı erkeklik kısmında da karşımıza çıkan onur kavramı erkekliği kazanmakla ya da kaybetmekle ilişkilidir denilebilir. Namussuzluk ya da namus kavramı cinselliğe vurgu yapan genel algıdan farklı olarak yalancılık, hırsızlık, usulsüzlük gibi davranışlarla ilişkilendirilmektedir.

“Bizim ülkemizde aslında namus kelimesinin içi çok boş. Yani sadece apış arasından ibaret diyeyim. İnsanlar namusu öyle anlıyor ama namussuzlukla dolu bir ülkede yaşıyoruz. Bence şöyle bir şey var namus kavramı aslında tek bir şeyi hedef almıyor yani çok geniş bir kavram. Namusun içinde yaşam değerleri, insanın insana bakış açısı ondan sonra hak hukuk yani bence bunların hepsi o kavramın içine girer” (G4)

“Namus dürüstlikle alakalı bir şey namusu ben sadece kadın erkek ilişkisi olarak değerlendirmiyorum. Bir erkek namussuzsa yalancısıdır da. Hırsızdır da yani aldatır da aldatma da yalanla ilişkili. Onun için namussuzların bizim aramızda işi yok. Şahsımın da işi yok kulüpte de kesinlikle işi yoktur yani. Namus bizim için kesinlikle önemli. Bir kişinin kulübe girerken belirli aşamalardan geçmesi gerekiyor. Bizim en çok değerlendirdiğimiz şeylerden bir tanesi de bu namus yani adam olup olmaması” (G1)

Yukarıdaki ifadeden anlaşıldığı üzere namus, üyelerin erkeklikle ilgili kısımda özellikle vurguladıkları dürüstlük kavramıyla ilişkili bir biçimde algılanmakta, hatta adam olmakla doğrudan doğruya bağlantılı bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda sözünün eri olmak, sadakat, erdemlilik gibi özellikler bir kişinin namusuyla doğrudan ilişkili özellikler olarak karşımıza çıkar.

“Sadece iki bacak arasında bir şey değil namus aslında söylediğin sözler işte birilerine umut vermen ben işte seninle hayatımın sonuna kadar mutlu mesut yaşayacağım seni kimseye muhtaç etmeyeceğim veya işte bize geldin ben bırakmam etmem senle dövüşürüm diyip bırakmak aslında bir nevi namussuzluktur bence. Yani sözünün eri olmak doğru konuşmak hani kimseyi muhtaç bırakmamak yani sadece çevrendekilerin hani oranı buranı kapat kızım işte gözün dışarıda olmasın lan demekle değil bence iyi insan olmaktan geçer. Namus kavramı yoksa tabii ki sonuçta her şeyin belli bir sınırı belli bir dozajı vardır tabii ki insanlar istedikleri gibi insanlarla flört edebilir yakından tanımak isteyebilir bu çok normaldir ama Türkiye’de henüz bu aşılmış alışılmış bir durum değildir maalesef.” (G7)

“Namus kelimesi en çok kullanıldığı yer kadınlar için kullanılıyor Türkiye’de bizde çok fena kullanılıyor hem de her konuda kullanılıyor. Bende tam tersi o olay bizde cinsel içerikli kullanılıyor namus kelimesi ben onu cinsel içerikli düşünmüyorum. Genelde bakirelik üzerine kullanıyorlar bu kavramı genelde bakire olmayan kızlar namussuz diyorlar yoo ben öyle düşünmüyorum. Mesela karakter olarak sadık bir insansa bana sadık olacaksa dürüst bir insansa geçmişte yaşadığı şeyler çok önemli değil yani bana çok basit geliyor bu yani. Erkekler açısından yani kirli bir şekilde para kazanmak namussuzluk dediğimiz zaman parayı kötü yollardan kazanmak diyelim daha doğrusu illegal yollardan kazanmak bir bakıma namussuzluk oluyor yalan söylemek de namussuzluk aslında namus geniş bir konu ama Türkiye’de genelde kadınlar için kullanılıyor.” (G5)

“Yani nasıl diyeyim namus kelimesi biraz şey hani açık konuşmak gerekirse iki bacak arasındaki şeyden değil yani benim için hani şey benim için bir insan ikili oynuyorsa gerek cinsel olarak gerek duygusal olarak bu bence namussuzluktur. Hani evleneceğim hatun bakire olmalı vesaire namus bekçiliği vesaire bu namus muhabbetine iyi bakmıyorum ben. Sonuçta insanların kendi vücudu kendi tercihi kendi bedeni hani insanlar istediğini yapabilir hani nasıl bir erkek adam kendi olaya cinsel açıdan baktığımızda kızlarla eğlenebiliyorsa bence bir kızın da bu açıdan bir hakkı vardır. Onun için namus benim için sadece ikili oynamak veya yalan söylemek falan buna dayalıdır yani cinsel olarak değil.” (G3)

Bu açıdan değerlendirildiğinde üyelerin cinsellik yönünde kadına ve erkeğe eşit roller biçtikleri söylenebilmektedir. Bu, kulüp üyelerinin geleneksellikten ayrıldıkları anlamına gelmemektedir. Üyelerin militarist bir anlayış çerçevesinde başka bir geleneksellik geliştirdikleri görülmektedir.

3.7.2. Motosiklet Kulüpleri ve Militarizm

Motosiklet kulüplerinin militarizmle ilişkisinin teorik çerçevesi bir önceki bölümde ortaya konulmuştur. Bu kısımda üyelerin savaş ve askerlik hakkındaki fikirleri aktarılacaktır.

3.7.2.1. Savaş

Üyelerin savaş hakkında bir fikir birliğine sahip oldukları görülmüştür. Savaşçılık mücadelecilik olarak algılanmakta, olumlu ve erkeksi bir özellik olarak görülmektedir. Üyeler savaşın hayatın bir gerçekliği ve olmazsa olması olarak tanımlasalar da savaşların yıpratıcı ve insanlık dışı yönlerine de vurgu yaparak kavramı tarafsızca değerlendirmeye çalışmışlardır. G3 ve G7'nin sözleri bu durumu örneklendirmektedir.

“Savaş hakkında benim kullandığım çok iyi bi söz var barış için savaş yani cehaletin olduğu her yerde bence savaş vardır. Savaş bazı yerlerde çok gerekli görüyorum ciddi olarak gerekli görüyorum ama şu an günümüzde bakarsan işte İsrail ya da Irak hani sivillere yansıyor olması cidden moral bozucu bir şey dediğim gibi ben de yarı yarıya hani yarı gerekli yarı üzücü bir durum.” (G3)

“Savaş bir gereklilik. Kesinlikle olmazsa olmaz. Bu ne uğruna savaştığınla önemli yoksa savaşta sonuçta her şey mübahdır aslında. Ama savaş yıkımdır. Genel olarak baktığın zaman katliamdır, ölümdür. En önemlisi ölümdür aslında. Ama bir şeyler canına tak ettiği zaman kendini savunma gereği duyduğun zaman aslında savaş orda başlar. Ayakta durma savaşı olabilir hayat savaşı olabilir ölüm kalım savaşı olabilir. Aslında hayatta bir yerlere gelmek için yaptığın her şey aslında savaşmanın bir yolu.” (G7)

Üyeler, politik düzeyde yaşanan savaşları eleştirmektedirler. Üyeler erkekliği namusla, dürüstlikle ilişkilendirdikleri için günümüzdeki savaşları onaylamadıklarını belirtmektedirler.

“Savaş dediğin zaman aklına 2 şey gelir. Bir tanesi günlük hayatta yaşadığın savaş işte iş para, almak istediklerimiz, yapmak istediklerimiz yaşam standartlarımız vesaire. Bir de dünyadaki gördüğümüz savaş geliyor. Toplu tüfekli. Dünyadaki toplu savaşın olmaması gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta bu savaşlar halk adına değil o en üstteki adamlar tarafından yaptırıldığı için onun acısını da uluslar çekiyor yani milletler

çekiyor. Bizim zaten yaşadığımız savaşı yaşamak zorundayız dünyanın her yerinde böyle en refah içindeki ülkede bile böyle.” (G5)

“Savaş... severim (gülüyor) aslında benim aklıma savaş deyince birebir hayat geliyor yani benim için en büyük savaş hayatın kendisi yani çünkü burada hepimiz bir şeyler için savaşıyoruz zaten bazı şeyleri oluşturmak kolay olmuyor. Cepheden cepheye savaşın bir defa istenilerek yapılan bir şey olduğunu zannetmiyorum ben. Yani ne bileyim bir insanı öldürmek çok öyle zevkli bir şey olmasa gerek. Zannetmiyorum hiç hoş bir şey olduğunu. Ama genelde işte hani savaş konusunda benim fikrim savaşanlar yani yönetenler belki istekli olabilir de savaşanlar pek istekli değildir o konuda.” (G4)

“Savaş bence hiç olmaması gereken bi şey. Ne güzel olurdu hep barış içinde yaşasa insanlar ama maalesef olmuyor. Artık kişisel egolardan ihtiyaçlardan aç gözlülükten insanların birbirini çekememesinden bir sürü nedenlerden dolayı. Bunlar genelde maddi nedenler. Arada manevi olanlar da var. İnsanlar maalesef savaşıyorlar. Ülkeler savaşıyor... Keşke hiç olmasa keşke (G2)

Savaşın olmamasını kadına karşı şiddetle bağdaştıran bir üyenin sözleri bu hususta çarpıcı bir bakış açısını gözler önüne sermektedir. G1, eski savaşların daha erkekçe olduğunu, bir bölgeye bomba atıp oradaki sivilleri öldürmenin erkek onuruna sığmadığını ifade etmektedir.

“Yani şu an mesela bence kadına yönelik şiddetin en büyük sebebi savaşın olmaması ama savaştan kastımız bu dönemin savaşları değil yani alçakça yapılan bir savaştan bahsetmiyorum. Yani bi bomba atıpta bi bölgeye sivilleri öldürmek çoluk çocuk katliam yaptığın bir savaşı kastetmiyorum. Bir düsturunun olduğu inandığın bir doğrultuda savaştığın bir savaştan bahsediyorum. Yani bunu insanlar sadece toprak elde etmek ya da yer altı kaynaklara ulaşmak için yapıyor bu dönemde veya işte para için yapılıyor. Ama gene bir düstura sığıldığına inanmıyorum. Bence inandığın doğrular için savaşmak gerekiyor. Bu

savaş illa dövüşten kavgadan geçmiyor yani yaşam savaşı da bir savaş yani bu kişinin kendi savaşını bilmesi gerekiyor.(G1)

G1, şiddet uygulamanın erkeğin bir gereksinimi olduğunu, kan akıtma arzusunun bastırılması gerektiğini ifade eder. Buna göre erkek, savaşmadığı için içindeki şiddet eğilimini kadına yansıtır ve bu yolla kan akıtma arzusunu tatmin eder.

Ama işte sosyal medyanın televizyonun yönlendirmesi evde erkeği oturan, çocuğa bakan onun gereksinimleriyle daha fazla ilgilenen bi pozisyona soktu. Dinde de kurban olayı var mesela Allah kurbanı vermiş tek sebebi fakire fukaraya et dağıtmak değil, kurbanı kes diye vermiş. Kestir de dememiş. Yani sen bir can alacaksın o sıcak kanı hissedeceksin ki içinde senin insanı insan yapan o bazı şeyleri senede bir kere bile olsa bastırman gerekiyor. Yaratıcı bile bu şekilde yönlendirmiş aslına bakarsan. Mesela şimdi erkekler neden bilgisayar oyunu oynuyor çünkü orada daha özgürler.” (G1)

G1'in ifadelerinden anlaşıldığı üzere savaşçılık erkeklere atfedilen bir özelliktir. Erkeklerin kadına karşı şiddet uygulamaları için içlerindeki şiddet dürtüsünü bastırmalarının gerektiğini söyler. Erkeğin değişen toplumsal rolünün onun doğasına aykırı olduğunu erkekleri insan yapan şeyin şiddet dürtüsü olduğu ve bu dürtüleriyle başa çıkmak için bilgisayar oyunlarına yönlendikleri, bu yolla kendilerini tatmin etmeye çalıştıkları vurgulanır. Daha önceki kısımlarda görüldüğü gibi burada da cinsiyetçi önyargılar yaratılış mitlerine dayandırılmaktadır.

3.7.2.2. Askerlik

Üyelerin askerliğe bakış açılarının birbirinden kısmen farklı olduğu bulgulanmıştır. Genç üyeler askerliği gereksiz bulmakta, yaşça olgun üyeler kesinlikle gerekli görmektedirler. Yine üyelerin askerliği erkeklikle doğrudan ilişkili buldukları ve adam edilme sürecine vurgu yaptıkları görülmüştür.

“Askerlik Türk milletinin bence genlerinde olan bir şey. Bu bize hep öğretilmiş her Türk asker doğar diye. Bu vücut yapılarından tut da işte ilk zamanlardaki işte geldiğimiz boylara kadar işte Orta Asya'daki kökenlere kadar hep var. Türkler aslında yerinde duramayan bir millet

bu yüzden askerlik aslında bizim ata sporumuz. Yani atalardan gelen bir şey genlerden geliyor. Nasıl Afrikalılar hızlı koşuyorsa onun gibi mesela. Türklerde de askerlik bence genlerinde olan bir durum. Belli bölgeler hariç tabi tüm Türk erkekleri silaha meraklıdır. İşte atış yapabilir işte askerlikle alakalı milliyetçilik duyguları kabarmabilir.” (G7)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere askerliğe yatkınlık, silah merakı, gibi özellikler genlere atfedilmekte, başka bir deyişle doğuştan geldiği düşünülen özellikler olarak anlamlandırılmaktadır. Birinci bölümde ifade edilen Türk milliyetçiliğinin meşrulaştırılma biçimleriyle örtüştüğü görülmektedir. Askerliğin Türkiye özelinde hala kültürel bir özellik olarak kurgulandığı birinci bölümde ifade edilmiştir (Altınay ve Bora, 2002: 144). Askeri ve sivil hayatın bu iç içeliğinin G7'nin sözlerinde de somutlaştığı görülmektedir. Askerliğin ve savaşçılığın Türklerin doğasında bulunduğu iddiası militarist düşüncenin kulüp içerisindeki yerini ifade etmektedir. Diğer üyelerle yapılan görüşmelerde bunun tam karşıtı düşüncelerin de ifade edildiği görülür. Bazı üyeler zorunlu askerliğe karşı olduklarını dile getirmişlerdir.

“Ben şahsen zorunlu askerliğe karşıyım bu anlamda yani çok netim. Yani profesyonel askerlik olayı olması lazım. Şimdi zorunlu askerlikte şöyle bir şey var siz mesela 18 yaşındaki bir adamı yetişkin sayıp her türlü iradeyi görebiliyorsunuz. Ama eline silah alıp tutma veya işte bir askeri hiyerarşinin içine girip girmeme gibi bir iradeyi tanımıyorsunuz. İşte olay burada başlıyor. Belki o adamın hayatında önemli bir noktada askerlik diye dayattıyorsun. Belki adamın hayatından bir çok fırsatı alıp götüreceksin ve bunu zorla yapıyorsun inzibatlarla vesairelerle. Eskiden böyle bişey vardı bu biraz da toplumsal demagojiyle oluyordu bu milli anlamda işte asker ocağı peygamber ocağı falan bunlar demagoji bence. Toplum da bunu çok güzel yutmuş yalamış. Ben bedelli yaptım askerliğimi ama hiç içime sinerek yapmadım. Yani çıkmasaydı yine gidecektim. İnsanlar genelde şey yapıyor gittikten sonra kıskanıyor yani onlar niye gitmedi biz enayi miydik diye ben gayet yaptım ama o da askerlik kadar askerliğin saçmalığı kadar o da ayrı bir saçmalık çünkü ben para veriyorum o da bana hizmet belgesi veriyor ben ne hizmet

yaptım? E sen bana özgürlüğümü parayla sattın? İşte bu da çok saçma yani bu bize şeyden kalma zaten ülkenin o süreçteki militarist havasının bu güne yansması. Kalkması gerekiyor yani” (G5)

Üyelerden biri, askerliğin eğitimle doğrudan ilişkili olduğunu ve erkeklerin askerlik eğitimi dolayısıyla “adam edildiğini” söylemiştir. Bu, ilk bölümde ifade edilen askerliğin erkeklige bir geçiş aşaması olduğu ifadesini doğrulamaktadır. G4, askerliğin insanın hayatından pek çok şey götürdüğünü erkekler için askerliğin bir milat niteliği taşıdığını ve erkeklerin askerlik süresince önemli hayat tecrübeleri edindiklerini belirtmiştir.

“Bir defa 20 yaşına gelmiş gençlerin ömründen bir sene gidiyor çok etkiliyor yani askerlik öncesi çünkü o bir nasıl diyeyim yani aşılması gereken bir engel olarak görüldüğü için askerlik öncesi hayat pek önemsenmiyor. Belli planlar yapılmıyor her şey askerlikten sonrasına bırakılıyor. O zaman da askerden döndükten sonra bir şeyler oturmuyor. yani aslında Ne bileyim yani bu ülkede erkekler için hayat askerden öncesi askerden sonrası gibi yani bir geçiş aşaması yani. Ya şimdi hep derler askerliğini yapmayan adam değildir falan filan yani bu eskiden beri gelen bir şey. Ama yani yerine göre olgunlaştırdığını düşünüyorum insanı. Askerde çünkü çok farklı kesimlerden insanları görüyorsun belki sosyal hayatında karşılaşamayacağın insanlar. O konuda belki tecrübe kazandırmış olabilir insanlara ama yani dediğim gibi genç bir adamın ömründen bir şeyleri alıyor yani ben öyle düşünüyorum.” (G4)

G4'e göre askerlik kişilere önemli tecrübeler kazandırsa ve onları olgunlaştırırsa da bir takım önemli şeyleri kaybetmelerine yol açmaktadır. Askerliğini doğuda komando olarak yapan G6'nın ise askerliği tamamen olumlu olarak algıladığı hatta emir komuta zinciri altında olmanın onur verici bir şey olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Emir alıp o emri yerine getirmek G6 tarafından adam olmanın başlangıcı olarak algılanmaktadır.

“Herkesin yapmasını, tatmasını isterim. Hele böyle bilinçlenmek adına. Çünkü şöyle bir şey var yaşını gelmiş geçiyorsa adam orda oturaklı oluyor ona eminim. Ama 18-19 yaşında gidiyorsa orda bir şeyler

öğreniyorsun. Ailenden uzak kaldığını öğreniyorsun, açlığı öğreniyorsun, bir şeyleri hani kendi başına yapmayı öğreniyorsun. Elbiseni bile kendin yıkıyorsun. Orda emir alıyorsun. Dediğim gibi adam olmak orda başlıyor zaten çünkü sana emrediyor yapmak zorundasın, başarmak zorundasın elinden geldiğince. Elinden geldiğince başarı azmettiğin zaman orda bir şeyler takdir görüyor yani. Sonuçta hani orda onlarda insan rütbeli onların da ailesi, çocuğu var eşi var filan onları da gördüm orda saygılı olduğun zaman, efendi, denilen şeylere gayret gösterdiğin sürece hiç bir zarar göreceğini sanmıyorum” (G6)

Yapılan görüşmeler sonucunda kulüp yaşantısının ve kulüplerin yapısal özelliklerinin orduyla ve askerlikle tam anlamıyla örtüştüğü gözlenmiştir. Üyelerin çoğu kulüp yaşantısının askerlikten daha katı kuralları içerdiğini, aralarındaki hiyerarşik yapının çok güçlü olduğunu belirtmişlerdir.

“Aslında bizimkisi bir nevi sivil bir askeri birlik gibi. Baktığın zaman hiyerarşik yapı, insanların davranışları sonuçta aslında bir nevi askerlik. Belli evrelerden geçiyorsun, katılmaya çalışıyorsun, kendini kanıtlamaya çalışıyorsun. Bunların hepsi askerlik. İşte sürmen etmen gelmen gitmen işte bir şeyleri paylaşman, iyi gününde kötü gününde yanında olman. Askerlik görev olarak baktığın zaman belli bir sürede bitebilen bir şey. Ama bizdeki askerlik çok farklı. Bizdeki askerlik kendini burada gördüğün müddetçe yine hani benimsediğin müddetçe ben hep şu lafi severim; derim ki sen kendini hissettiğin sürece hep bizimlesin aslında. O his senden kaybolduğunda artık bizden kopup gidiyorsun zaten o süreye kadar bizim askerliğimiz hep devam ediyor ömür boyu demek zor olabilir daha o kadar ömür boyu görmedik kimseyi de... ” (G7)

Üyelerin kulüp yaşantısını gönüllü olarak bağlanılan bir askerlik ilişkisi olarak tanımladıkları görülmektedir. Üyeler belirli evrelerden geçerek kulübe katılmaya hak kazanırlar. Kulübe girdikten sonra, kulüp içersindeki hiyerarşik yapılanmaya ayak uydurarak belirli görevleri yerine getirmekte, kendilerini kanıtlayarak elde ettikleri üyelik statüsünü sürdürmektedirler.

3.7.2.3. Hiyerarşi

Kulüplerin militarizmle ilişkisini en iyi örnekleyen durumun kulüp içindeki hiyerarşi olduğu görülmektedir. Hiyerarşi rütbe sistemiyle somutlaşmaktadır. Rütbeler arasındaki hiyerarşik yapının sırasıyla Başkan, Başkan Yardımcısı, Çavuş, Sekreter, Road kaptan, Member, Prospect, Hangaround, Support olduğu görülmektedir. Rütbeler arasındaki hiyerarşi, selamlaşmadan sürüş düzenine kulüplerin içerisindeki her alanda kendini göstermektedir.

“Selamlaşırken ilk önce başkanı selamlarsın, hiyerarşi her yerde var. Şu masada 4 tane member otursun ama 10 tane sivil insan otursun orda bile var. Tabi yani samimi bir ortamda olacak değildir ama şöyledir yani bir MC masaya oturduğunda bile diğer insanlar susup baktığında bile hiyerarşiyi anlarlar. İlla ki yelek giyip de racon kesmene gerek yok.”(G10)

G10'un ifadelerinden anlaşıldığı üzere MC olmak ayrıcalıklı bir sosyal statüye sahip olmak anlamına gelmektedir. Kulüp içinde elde edilen rütbeler bu sosyal statüyü arttırıcı niteliğe sahiplerdir. Rütbelerin ve görevlerin somut olarak görülebildiği en önemli kulüp aktivitesinin ise sürüşler olduğu ifade edilmiştir. Kulüpler grup halinde sürerler ve bu sürüş disiplinli bir biçimde gerçekleştirilir.

“Fermuar düzeninde süreriz hep. Hani şöyle söyleyeyim bir gemiyi düşünün. En önde başkan ya da yol kaptanı sürer. Yani sürüş şekli genelde hiyerarşiye göredir. Başkan yoksa başkan yardımcısı başkan yardımcısı yoksa çavuş, yoksa yol kaptanı en önde sürer. Sürüş düzeni rütbede en yüksekten en aşağı olan kişiye göre belirlenir. Tail gunner dediğimiz kaç kaptanı en arkada gelip tehlikeleri koruyan kişidir. Bir araba girmesin gelip bizi biçmesin diye çünkü hani böyle V şeklinde sürdüğümüz zaman ortada bir kişi kalır. Bu kişi bizi yoldaki tehlikelere karşı koruyan kişidir. Road security (yol güvenliği) vardır mesela eğer bir yerden dönülecekse başka bir nakil yol varsa o yolu kapattıktan sonra road security tekrar yerini alır mesela” (G3)

Üyeler kendilerini sivillerden ayırır ve bu yolla sosyal statülerini ellerinde tutarlar denilebilir. Üyelerin ifadeleri kulüplerin, birinci bölümde bahsedilen kamusal

alan ve ordunun iç içe geçerek militarist mantığı kurumlaştıran homososyal yapılar olduğunu iddiasını doğrulamaktadır.

3.7.3. Kulüp Kültürü

Bu bölümde üyelere kulüp kültürü ya da kulüp yaşantısı ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yelek, patchler, motosiklet gibi başat kulüp kültürü öğeleriyle ilgili soruların yanı sıra ABD'deki kulüplerle ilgili düşünceleri %1 felsefesini nasıl algıladıkları ve kulübün üyelere ne hissettirdikleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

3.7.3.1. Motosikletin Ötesinde Kardeşlik: Aile Olmak

Üyelerin MC ve MK ayrımını sıklıkla dile getirdikleri görülmüştür. Buna göre MC kulüpler kardeşliğin daha baskın olduğu, motosikletin ikinci planda kaldığı oluşumlardır. Üyelerin tamamı bir motosiklet kulübü içinde olmalarına karşın, motosikletin kulüp söz konusu olduğunda ikinci plana geçtiğini ifade etmişlerdir.

“Türkiye’de MK’lar vardır mesela. Bunların bayan üyeleri de var. Biraz daha sucuk kulübü tabir ettiğimiz işte gezip sucuk pişirip yedikleri. Yani biz de yiyoruz ama kardeşlik ayrı bir noktada hani buluşup gezerler daha fazla motosiklet severler hani bizde kardeşlik motosikletin önüne geçmiştir” (G1)

MC statüsü, diğer kulüplerden daha üst düzeyde bir sosyal statü olarak algılanmaktadır. Diğer kulüplere üye olan kişiler bir araya gelip birer sucuk kulübü oluşturmuşlardır. MC olmak ise motor sevdalısı birkaç kişi olmanın ötesinde, kardeşlik bağlarını üstün tutulduğu üst düzey bir birey olmak anlamına gelir.

“Başkanımızın bir benzetmesi var ben o benzetmeyi çok seviyorum. Şimdi bir futbol ligi düşünün. Süper lig var ikinci lig var üçüncü lig var yükselme grubu var. Biz süper lig takımlarıyız MC’ler olarak. Dünya çapında yani diğer MK kulüpler gibi bir araya gelmiş ne bileyim motor sevdalısı birkaç kişinin bir araya gelip kurduğu bir kulüp gibi değil. Biz bu futbol liginde dünya çapında müsabakalar yapıyoruz. Onlar gibi yerel gruplarda mahalle liglerinde oynamıyoruz. MC’liğin kuralları var öyle hafta bir toplanıp pikniğe gidip sucuk ekmek yapmak bilmem ne yapmak

değil. Uymamız gereken bazı kurallar var Buna bütün MC'ler nasıl uyuyorlarsa biz de öyle uyuyoruz”(G2)

Motosiklet sürmek, her ne kadar ikinci plana düştüğü söylene de kulüp içindeki en önemli aktivite olarak karşımıza çıkmaktadır. Üyelerin motosikletle ilgili paylaşımları ve birlikte sürmeleri motosikletin kulüp içinde önemli bir unsur olarak devamlılığını sürdürdüğünü ifade etmektedir.

“MC olmanın özellikle ilk kurallarından biri iyi bir motorcu olmak bizde özellikle şey vardır yani motorculuk çok ağır basar. Türkiye'deki kulüpler için söylüyorum. Diğer kulüplerde bu kadar değil onlarda biraz daha böyle hobiseldir ama bizde motor muhabbeti başlar bitmez yani öyle söyleyeyim” (G5)

Bir üye, kulübün aslında bir üyelik sistemi olmadığını, birlikte olma ve birlikte sürme isteği olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle kulübün bir sosyalleşme aracı olarak karşımıza çıktığını ve üyelerin yavaş yavaş motosikleti ikinci plana atarak kardeşlik olgusunu algılarının merkezine yerleştirdiklerini söylemek mümkündür.

“MC'lerde insanlar bir araya gelme ihtiyacı duyuyor. Çünkü insanda his denen bir şey var seziyor karşısındaki insanın da kendi gibi olduğunu veya kendine benzer olduğunu. O yüzden motosiklet kulüpleri var diye düşünüyorum. Yoksa motosiklet kullanmak için bir araya gelmeye gerek yok veya böyle bir organizasyonda bulunmaya gerek yok. Yani günü birlik toplanılıp böyle gezilebilir etkinlik amaçlı ama bizdeki olayın bununla pek bir alakası bir yok aslında. Hani biraz motosiklet tarzı olarak ne bileyim biraz yaşam tarzı olarak daha önceden kabullenildiği için böyle bir seçicilik oluyor bu tarz motorları sevenlerde. Hani böyle bir kafaya sahip özgür ruha sahip insanlar bunlar. Hayattan daha farklı şeyler arıyorlar. Onun için yani bir araya gelebiliyoruz bu vesileyle ve genelde bir araya geldiğimiz zaman çok şaşılacak bir şekilde çok çabuk ısınıyoruz birbirimize yani kafalar uyuşuyor.” (G4)

Chopper tipi motosikletlere ilgi duyan insanların daha özgür bir kafada oldukları ifadesi, ikinci bölümde belirtilen motosikletin kapitalist toplumun

konformizmine bir karşı çıkış niteliği taşıması ifadesini doğrular niteliktedir. Motosiklet etrafında bir araya gelen üyeler, belirli süreçlerin sonunda kardeş olmakta, bir aileye sahip olmaktadır. Bir üye, kulübün aslında bir üyelik sistemi olmadığını, birlikte olma ve birlikte sürme isteği olduğunu ifade etmiştir. Buradan hareketle kulübün bir sosyalleşme aracı olma işlevini yerine getirdiği iddia edilebilir.

“Bir üyelik değil bizimkisi. Aslında bizimkisi burada olmak isteği diyebilirim. Bu insanlarla bir şeyleri yapma isteği işte örnek veriyorum motorunu işte revizyon yapma isteği, birlikte sürme isteği. Beraber yiyip içmek beraber ağlamak beraber gülmek gibi. Çünkü insan özünde sosyal bir varlık. Bu hep böyledir. Yaşamın boyunca. Okullarda böyledir iş yerinde böyledir, her şeyde böyledir. Her yerde belirli bir sosyal statüde olman gerekiyor. İşte ben kendimi soyutlayayım sadece bakkalı tanıyayım çakkalı tanıyayım üç tane arkadaşım olsun değil. İnsan kendinin bir yerlerde olması gerektiğini düşünüyor. Müzisyenler müzisyenler ile sanatkarlar sanatkarlar ile işte motosiklet sürenler motosiklet sürenlerle. Biz aslında motosiklet sürmeyi seven adamlarız özünde. Birlikte sürmekten zevk alan adamlarız. Sonrasında da birlikte bazı şeyleri seven adamlar olmaya başlıyoruz git gide sonra da artık beraber yaşama beraber başarıma isteği olmuş adamlarız aslında.” (G7)

Kardeşlik kavramı, üyelerin en çok vurguladıkları kavram olarak karşımıza çıkar. Diğer bir deyişle kulüp kardeşlikle özdeştir. Üyeler aralarında kan bağı olmayan diğer üyeleri kardeşleri gibi görmektedirler.

“Türkiye’deki hiçbir MC kulüp Avrupa’daki gibi kovboyculuk oynamıyor hani. O yüzden sadece daha sıkı süren ve motorlarını seven benimseyen kulübünü kardeşliği benimseyen kişileriz” (G3)

“Normal bir kardeşlik değil bu, kan bağı değil, gözü kapalı direk güvenli, sınırsız yani, o adama her şeyimi emanet edebilirim, hiç bir şey gelmeyeceğine adım gibi emin olurum, karımı, çocuğumu, annemi.”(G10)

Kulüp içerisinde gelişen kardeşlik bağı, üyeler tarafından kan bağıнын ötesinde bir şey olarak algılanır. Buna göre üyeler diğer kulüp üyelerine sonsuz bir güven beslemekte, onlara ailelerinden daha fazla değer vermektedirler.

“Kulüp içerisinde olmak benim için kardeşliği had safhada yaşamak. Yani bizde böyle. İlk başlarda bunu insan sezemiyor çok yadırgıyor çünkü bu işin de belli seviyeleri var belli periyotlardan geçiyorsun. İlk zamanlarda böyle bir şeyin gerçek olduğuna insan kanaat getiremiyor tamamen sembolik olduğunu düşünüyor falan. Ama zaman içinde öyle olmadığını anlıyor insan ve bir müddet sonra da tamamen yaşantın buna dönüyor” (G4)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere, kulüp, üyelerin yaşamında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Üye olma süreci, bu duruma verilebilecek bir örnektir. Üyelerden biri, kulüp içindeki geçiş aşamalarını aile örneği üzerinden aktarmıştır.

“Bence her doğan insan bir kulüp üyesidir. Bir aile de bir kulüptür çünkü burası bizim ailemiz. Yani insanın çekirdek ailesi de bir kulüptür sonuçta insan doğduğu anda o kulübe girmiş olur. Çocukluk evresi onun çaylaklık dönemidir yani çaylaklıktan ziyade “Hangaround” yani aday adayı. Zaman geçer “Prospect” olur o aileye girmiş olur doğduktan sonra. Anne karnındayken aday adaydır. Doğduktan sonra “Prospect” o ailenin çaylağıdır. Bir şeyleri öğrendikçe o ailede “member” olur yani tam üye olur o aileye. Biraz daha zaman geçtikçe daha sorumlulukları attıkça evde bir rütbe alır yani kişiliğini kazanır. O rütbeye göre hareket etmeye başlar. Niye? evde birkaç kardeş daha olabilir. Kardeşler arası sorumluluk artar işte biri lider konumundadır diğeri yardımcı konumundadır abidir abladır kardeşdir. Baba başkandır anne başkan yardımcısıdır.”(G2)

Kardeşliğin, kulüp içinde üyelerin birbirine duydukları karşılıklı güven ilkelerini kuran en önemli öge olduğu söylenebilmektedir. Üyeler eğer karşılıklı güven olmazsa, kulüp içindeki değerlerin ve yapıların çökeceğini belirtmişlerdir.

“Mesela ben kulüpteki kardeşim dediğim adama paramı da emanet edebilmeliyim kız arkadaşımı da emanet edebilmeliyim ailemden herhangi birini de emanet edebilmeliyim her anlamda bizde namus kavramı öyle. Öyle olması gerekiyor çünkü öbür türlü o yapı içerisinde çöküntüler başlar bizdeki o süreçler hani kardeş aday olma gibi süreçlerde aslında bunlar sınanır. Bunları niye sınarsınız? İlerde kardeş dediğimiz insana her anlamda güvenebilmek için. Bir aile kurabilmek için. Onları da nasıl sınarsınız genelde yani özellikle sınama diye bir şey yok yani aynı ortamda yaşıyorsan o adam da otarz şeyler varsa kendini gösteriyor. Biz genelde brief vermeyiz kulübe girmek isteyenlerde ilk başta. O kendi kendine ortamda rengini belli eder böyle biraz ufak ufak bilgiler veririz belli bir aşamadan sonra zaten o öyle süreci devam ettirir belki ilerde kardeş olabilir belki de olmayabilir.” (G5)

Daha önce belirtildiği gibi, bir kişi MC kulübe üye olabilmek için belirli sınamalardan geçmek zorundadır. Bu süreçleri başarıyla atlatamayan bir kişi, member ünvanını alamamaktadır. Üyeler bunun en önemli nedeninin o kişiye sonsuz güven duymak zorunda olmaları olduğunu söylemişlerdir. Bu bağlamda kulüp üyesi olmak, aynı aileden olmanın daha üstünde bir şey olarak algılanır.

“Kardeşlik deyince genelde millet şey anlıyor yani aynı anne babadan dünyaya gelmiş insanlara kardeş deniyor yani ama bize göre böyle değil yani bazen kendi kardeşimiz bile bizim için çok önemli olmayabilir çünkü yani hayat şartları çünkü insanların gelişimi bilmem ne. Çok zıt düşebilirsin kendi ailenden biriyle ama buradaki kardeşinle pek mümkün değil yani. Kardeşliği teşvik eden bi ortam olduğu için hani böyle en ufak bi sorunda rest çekip hani ben senle muhatap olmam diyemiyorsun. Tam aksine o sorunların üstüne gitmek çözüm odaklı yani o kafada olmak için teşvik eden bir sistem yani MC kulüplerdeki sistem onun için hani kardeşlik duygusu besleyen belli başlı kurallara uyabilen. Hayatını belli disiplinlere adapte edebilecek insanların tutunabileceği bir yer. Onun dışında zaten pek tutunamıyorlar yani”(G4)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere kulübe üye olmak bir aileye üye olmak anlamına gelmektedir. Kulüp içerisinde oluşturulan disipline ayak uydurmak, kulüpte inşa edilen yaşam tarzına uyum sağlamaktan geçmektedir.

3.7.3.2. İtaat Et Ama Sorgula: İdeal Üye Profili

Bu bölümde bir kulüp üyesinin nasıl davranması gerektiği, affedilmeyecek davranışların neler olduğunu öğrenmeye yönelik sorular sorulmuş, bu yolla ideal kulüp üyesi imajı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

“İdeal bir MC itaatkar olmalı, sorgulamalı aynı zamanda ama yani hani itaat etmeli ama verilen görevlere itaat etmeli nerde niçin bulunduğunu da sorgulamalı. Kendisi her zaman bilmeli niçin burda olduğunu bilmeli. Kendi bulunduğu veya ait olduğu kulübün kanunlarına uymalı ve en önemlisi benim için en önemlisi tek başına olduğu zamanlarda bile bin kişiyi temsil edebilmeli yani bunu bilmeli yaptığı bütün hareketlerde sadece kendi adına değil herkesi temsil ettiğini oturmasıyla kalkmasıyla dövüşmesi gerektiği yerde dövüşmesiyle yardım etmesi gerektiği yerde yardım etmesiyle kulübü temsil ettiğini bilmeli.” (G1)

Yukarıdaki ifadeler, ideal bir üyenin itaatkar olması gerektiğini belirtmektedir. Üyelikte önemli olan, üyelerin tek başına kendi bireyselliklerini değil, bütün olarak kulüp kimliğini temsil etmeleridir.

“Belli bir düzeni ayakta tutmak için bir şeylerin belli görevlerin verildiğini anlayabilecek kafada insanlar MC olabilir. Yani çünkü dışarıdan bakıldığında ya çok saçma ya yani motor kullanıyorsun niye birinden emir alıyorsun yani git kendi motorunu kullan niye birileri seni yönlendiriyor? gibi düşünenler var. Bence tamamen yani MC’lik konusu insanı geliştiren bir şey insan ilişkileri konusunda da insanı geliştiren bir şey onun için hani MC’lerin belli başlı kuralları var bunlara ayak uydurabilecek insanlar gelmeli. Dışarıda bazı şeylere ayak uyduramayan hani az önce bahsettiğim gibi burada çünkü çok farklı bir yaşam tarzı var. Geneli kabullenme var yani kulüpte kardeşlik olgusu hani onu algılayabilmek”(G4)

Kulüpler düzenli ve disiplinli oluşumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. G4, kulübe katılmak için öncelikli şart olarak kişinin dış dünyanın bir takım değerlerine uyum sağlayamamış bir kişi olması gerektiğini, aksi takdirde kulüp içindeki disiplinin kişi için bir şey ifade etmeyeceğini anlatmaktadır.

“Cruiser, Custom, Chopper tipi bir motosikletin olacak, bunun dışında kesinlikle üye adaylığı yani kardeş adaylığı sürecinden geçeceksin ki o aileye, o kardeşe kardeş olabilesin bu süreçten geçmen lazım. Dediğim gibi her kulübün müfredatı, iç tüzüğü farklıdır, şu an çok iç tüzükten bahsedemem bununla birlikte kendi kulübünün iç tüzüğünü hiç bir şekilde anlatmamalısın dışarı yansıtmamalısın bahsetmemelisin. MC üyesi olabilmek için dediğim gibi kardeşini satmaman lazım, kardeşine kazık atmaman lazım.” (G8)

G8'in ifadeleri adam gibi adam olmak deyimine gönderme yapmaktadır. Kardeş adayı olan kişiler belirli süreçlerden geçmeden ve kulüp üyelerinin güvenini kazanmadan üye statüsüne ulaşamazlar. Bunun yanı sıra kişilerin kendi kimliklerini bir ölçüde kenara bırakarak kulüp kimliğini edinmeleri gerekmektedir.

“Saygı gösterilecek kişilere saygı göstererek.. Eksikleri veya ihtiyaç olan şeyleri hiç çekinmeden söyleyebilen, adabında kişiler... Her zaman ve her yerde taşıdığı yeğinin tek kişiyi değil tüm kardeşlerini etkileyeceğini bilerek hareket etmesi gerekir ve yaşam şartlarını ona göre oluşturması gerekir.” (G9)

“Sakin olmalı, disiplinin iyi olması lazım oturup kalkmayı bilecek. AA MC 150 kilo adam 4 kilo sakallı bir şey beklemeyeceksin yani. Karşıdaki adamı dövmeden dize getirebilmesi lazım yani, az önce dediğim gibi 10 kişilik bir masada ortaya otursa bile ona bakıyorsa eğer herkes olmuş o adam.” (G10)

G10, üyelerin saygın olabilmelerinin başka insanları dize getirmekten, bunu da gösterişle ya da kaba kuvvetle yapmamak olduğundan geçtiğini belirtir. Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere, kulüp içerisinde onaylanan davranışlar sadakat, dürüstlük, saygınlık olarak sıralanabilmektedir. Affedilmeyen davranışların başında ise yalan ve ihanet gelmektedir.

“Yalan söylemek başka ne olabilir ihanet etmek çok büyük bir sıkıntı bu tarz şeylerin affı yok. Hiyerarşiye uyması gerekiyor aslında bu affedilmeyecek bir şey değil çözülür ama uzun vadede devam ederse o zaman sıkıntılar olabiliyor. Kendi ayakları üzerinde duramaması da uzun vadede affedilemiyor çünkü kendine faydası olamayan bir adamın kimseye faydası olamaz. Aslında bizim burada birinci amacımız ortada bir kulüp var şahsiyetlerin ötesinde bir kulüp geçiyor. Yani bizim yaşatmak istediğimiz aslında kulüp. İnsanlar değil aslında ama kulübe sahip çıkan insanları da biz yaşatıyoruz. Ya affedilmeyecek şeyler çok tezat bir hayata doğru yürürsün. Ayrılıyorum dersin mesela istemiyorum dersin bu noktada onun geri dönüşü yoktur. Ya da buna karar vermişsen kendi içinde bu kadar insana bunu söyleyebiliyorsan artık geri adım atamazsın. Dediğim gibi teorik şeyler değil ya bunların aslında çoğu yaşanacak şeyler ders kitabı yazılacak şeyler değil açıkçası (gülüyor)”
(G5)

İdeal bir üyenin öncelikle kendi hayatında bir şeyler başarabilmesi, daha sonra da kulübe kendi kimliğinden daha çok önem vermesi ve kulüp için bir şeyler yapması gerekmektedir.

“Yalan, şerefsizlik. Bir kardeşimizin çevresinde yanında getirdiği atıyorum bir bayana yan gözle bakmak. Çünkü bunlar çok affedilmeyecek şeyler para konusunda hassasız. Ya bunları yaptığında hiçbir kişi değil MC kulüpte hiçbir sosyal çevrede zaten sevilmez biz de sevmeyiz böyle bir adamı. Hoşumuza gitmez. Sevmediğimizi de keser atarız.” (G)7

“Yalan söylemek, basit gibi gözükse de en ağır cezalardan biri, yüz kızartıcı her şey, Türk Ceza Kanunu'nda olduğu gibi yüz kızartıcı her şey.” (G9)

“Yalan, kulüp içerisinde yalan söylemek, yelek namus dedik ya, bir üyenin yeleği namusudur, o yelek ona özeldir yeleğini kaptırırsan birine verirsen giydirirsen satarsan bu affedilmez bir suçtur. Hiçbir affı yoktur. Kardeşini herhangi bir sebeple kandırdın, ona yalan söyledin, hırsızlık yaptın bu da affedilmez. Kardeşinin eşini taciz ettin ona tecavüz ettin bu

affedilmez. Kulübü küçük düşürmek affedilmez, kulübü küçük düşüremezsün ailen çünkü. Kendi annene babana küfür ediyor musun dışarıda, anlatabiliyor muyum?” (G8)

Kulübe ihanet eden bir kişi, ailesine ihanet etmiş kabul edilir ve bunun ağır yaptırımları bulunmaktadır. Affedilmeyecek olan davranışları sergileyen üyenin kulüple ilişkisi kesilmektedir. Bir üye atılma yollarını şu şekilde aktarır:

“Yalan, valla şimdiye kadar mümkün olmadı ama yanındaki kardeşinin kızına yan gözle bakmak. Uyuşturucu. Atılma olayları vardır mesela; bad out(kötü şekilde atılma), good way(iyi şekilde), no contact(temas yasak). Bad out demek adam kulüpten atılırsa gördüğün yerde gidip döveceğin anlamına gelir. Good way: atılan kişiyle bir sıkıntı yok demek. No contact: Gitti, görebilirsin ama hiç bir şekilde iletişime geçemezsin, yanından geçsin gitsin.”(G10)

Başkasının karısına, kızına yan gözle bakmak, yalan söylemek, kendi kimliğini kulübün üstünde tutmak, kulübe yakışmayacak davranışlar göstermek, kişinin bir takım bedeller ödeyerek kulüpten atılması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda kulüp kimliğinin sürekliliği, onurlu, saygın, erdemli kısacası adam gibi adam olan üyelerin varlığından geçer.

3.7.3.3. Kimliği Giymek: Yelek Namustur

Üyeler, kulüp yaşantısı özelinde en önem verdikleri nesnenin yelek olduğunu söylemişlerdir. Yelek basit bir kıyafet olmanın ötesinde, kişinin ve kulübün değerlerini içeren, sembolik anlama sahip bir eşya olarak karşımıza çıkar.

“Dışarıdan baktığında hepsi birbirine benzer hani değişseler ne fark eder dersiniz ama öyle değil. Askerde mesela şey vardır askerin birinci günüünden son gününe kadar bir silah zimmet edilir ve o silah başka er askerin eline geçemez. Çünkü o ona zimmetlidir artık. Bizde de hani bu yeleğe kimse dokunamaz kimse giyemez. Yelek yani namustur diyelim. Sonuçta şey var çünkü eğer ben bu yeleğin başında beklemesem bu yeleğe sahip çıkmazsam bir yerde unuttum diyelim bir başkası bunu alır, yarın bir gün dışarıda bir kabahat işler. O zaman az önce dediğim gibi

bunu Ahmet Mehmet yaptı değil bunu bu kulüp yaptı olarak yargılanacağı için bu yeleklere sonuna kadar sahip çıkmak lazım yani” (G3)

“Kulüp için namustur diyebileceğim tek şey yeleşimdir. Yani bu yelek bizim her şeyimiz. Bizi biz yapan kulübümüzü kulüp yapan sadece bir deri parçası değil sadece bir bez parçası değil. Bizim savunduğumuz değerlerin işte milli değerlerin olsun işte karakterimiz olsun her şeyimizin aslında simgesi. Bir yerde bırakılmaması gereken, birisinin eline geçmemesi gereken işte böyle bir paçavra gibi atılmaması gereken çok yüksek değer taşıyan bir obje bizim gözümüzde. Aslında bir nevi bizim namusumuz yelek. Yeleşimiz ve patchimiz. (G7)

Üyelerin tamamı yeleklerini namus olarak görmektedir. Kulübü temsil eden yelek, kişinin uzun süreçler sonunda hak ettiği bir obje olarak karşımıza çıkar. Bu sebeple üyeler, yeleklerini canları pahasına korumaları gerektiğini ifade ederler.

“Kulüpsel olarak yelekler bizim namusumuzdur, bizim iznimiz olmadan kimse el süremez, bakamaz veya eline alıp sırtına giyemez, sırtına hiçbir şekilde giyemez. Onu hak etmesi gerekiyor, hele kişisel yeleşini asla ve de asla hiç bir Allah'ın kulu zorla alamaz yani onu alması için öldürmesi gerekir. (G9)

Üyelerden biri “yeleşin yoksa sen de yoksun” diyerek, kişinin kulüp içerisindeki varlığının yeleşiyile somutlaştığını ifade etmiştir. Yelek birçok kişiden önce gelen, kişiyi ve geniş ölçekte kulübü temsil eden bir araçtır. Herkes aynı patchleri taşısa da yelekler benzersiz eşyalar olarak algılanır.

“Yelek her şey, yeleşini kaybedersen sen yoksun zaten yeleşin asla yere düşmeyecek yelek birçok kişiden önce gelir. Yani kulüp içerisinde de önce gelir. Kimse kimsenin yeleşine dokunmaz. Herkes aynı patchleri taşır ama kimse kimsenin yeleşine dokunmaz kesinlikle özeldir. Yani sağa sola gidebiliyorsan bile yeleşini bırakamazsın kimseye emanet edemezsin sadece senindir. Yeleşini kaybedersen bizim aramızda yerin yoktur. Yani hani yelek her şeydir zaten yeleşini almak için uğraşırısın. Bir de bizde bağlılık kişilerin yeleşidir. Başkan rütbesindeki bir kişi bile hata

yapabilir ama kulübünü seviyorsa bir adam yeleş için hareket eder kişi için hareket etmez.” (G1)

Bu açıdan bakıldığında yeşek, o kulübün kimliğine bürünmek anlamını taşımasının yanı sıra hem bir üniforma, hem de bir statü göstergesi olarak karşımıza çıkar. G1 yeleşin kendisini tanımladığını ve diğer insanların da onu tanımasını sağlayan bir kimlik göstergesi olduğunu belirterek yeleşin önemini vurgular.

“Yeşeksiz gezdiğim zamanlarda hayalet gibi hissediyorum kendimi. Hiçbir şekilde kimse beni görmüyormuş gibi hissediyorum. Çünkü ben bu yeşekle geziyorsam sayısı fark etmez bütün kulübü temsil ediyorum. Hangi kardeşim olduğu fark etmez hani nereye girerse girsin ne yaparsa yapsın kendi şahsi hareketleri bile bu kulüp böyledir imajı uyandıracağı için yeşeksizken kendimizi hayalet gibi hissediyoruz. Operasyona çıkarken yeşeksiz gidiyoruz. Operasyondan kastımı anlamışındır. Yani hani yeşek giydiğimiz durumlar giymediğimiz durumlar da fark ediyor. Temsil ediyorsun çünkü ama %90 genelde yeşekliyiz.” (G1)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere yeşek hem kulübün tanınma aracı, hem de kulüpteki kişilerin kendilerini ifade etme araçları olarak önemli bir sembol niteliğine sahiptir. Sosyal statü kazandırma işlevinin yanı sıra kişilerin kulüpteki varlığını temsil ederek onların somutlaşmasını sağlar.

3.7.3.4. Herkesten Ayrı ve Ayrıcalıklı Olmak: %1 Felsefesi

Bu kısımda üyelerin %1 felsefesini nasıl yorumladıklarını ortaya koymak amacıyla üyelere %1'in ne olduğu, ABD'deki kulüpler hakkındaki düşünceleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Üyelerin %1 felsefesini hemen hemen aynı yönde yorumladıkları bulgulanmış olsa da, yanıtlar arasında kısmi bir farklılık göze çarpmıştır. %1 felsefesi genel olarak sistemin kölesi olmamak anlamına gelmektedir. Bunun anlamı otoriteye karşı çıkmak, bu bağlamda farklı bir adalet sistemini benimsemektir.

“Benim için %1 yani kendi adıma konuşursam aslında genel olarak toplumda tutunamayan bir şeyleri yadırgayan bir şekilde o topluma ısınamamış insanlar. O kesim benim için %1'i oluşturuyor. Sorunlara

farklı çözümler bulan, bazı şeyleri daha farklı yorumlayan insanlar %1'lik kesimi oluşturur. Bir de şöyle bir şey var %1 olmak için herhangi bir MC kulüpte olmaya gerek yok. O kişinin kendi hissettiği bir şey. Sonuçta zorlamayla olmaz bu. Ben farklı olacağım farklı davranacağım farklı çözümler bulacağım farklı bir yaşam tarzı oluşturacağım bu zorlamayla olmaz. Teşvik edilecek bir şey de değildir bu arada hani %1 olun falan böyle bir şey teşvik edilmez. İnsan ya %1dir ya da %99dur yani benim gözümde öyle” (G4)

%1 toplumda tutunamamış insanların oluşturduğu bir kesim olarak tarif edilmektedir. Sosyal yaşantıdaki kanunların yıkılmaz nitelikte oluşunu reddetmek anlamına gelir. Üyelerden biri, %1 olmanın sürüye ayak uydurmamak olduğunu ve sistemin kölesi olmayı reddetmek olduğunu ifade etmiştir.

“Bence %1 yaşamın hem sosyal dünyadaki hem de kanunlarla çevrelenmiş sosyal hayattaki kanunların artık benim gözümde yıkılmaz tabu olarak görülmesinin aslında reddeden bir kavram %1 kavramı. Hani bu kırmızı ışıktaki geçmek işte hız işte hız kurallarını geçmek anlamında değil hani sürüye ayak uydurmamaktır aslında %1 felsefesi. Yani ne olursa olsun tabi ki doğru yaşıyoruz her şeyimizi. Yani doğru bir insan iyi bir insan olmaktır benim gözümde. Hani insan olmak nedir doğru dürüst yaşamak işte kimseye karışmamak, hani belli bir sosyal çizgiye sahip olmak. %1 aslında temel anlamda hani dışarıdan farklı yorumlansa da aa işte bunlar %1 işte kırar dökerler yıkar geçerler de dese aslında o değildir bence benim kişisel fikrim bu hani kuralları işte tanımamazlıktan ziyade aslında hani biz sistemin köleleri olmaktan kendimizi böyle kurtarıyoruz.” (G7)

%1 olmak ile kastedilen kural tanımamazlık değil, sistemin köleleştirdiği insanlardan farklı olmak ve farklı bakmaktır. Bu bağlamda kulüpte sürdürülen yaşam tarzı topluma uyum sağlamakta zorlanan veya bir şekilde bunu istemeyen kişilere bir aidiyet alanı oluşturmaktadır denilebilir.

“%99 herkese uyuyor ama ben %1 olarak hiçbir şeye uymuyorum bazen farklı olduğumu düşünüyorum, yüzde birin anlamı da farklı olmak yani o

dilimin içinde bir payın da farklı olmak onu da zaten gösteriyoruz diye düşünüyorum.” (G6)

“Diğer insanlardan darbe yemiş işte soyutlanmış, kendini bir şekilde %99un dışında %1 gören kişiler demektir bu. Diğer motorculara nazaran daha sıkı süren işte yaz kış gözetmeksizin süren kişilere deniyor %1” (G3)

Motosiklet kulübü bağlamında %1, ikinci bölümde ifade edildiği üzere yaz kış sürmek, motosiklet üstünde yaşamak anlamına gelmektedir. Üyelerin ifadeleri ikinci bölümde belirtilen bu iddiayı doğrulamaktadır. Diğer taraftan kulüp içinde önemli görevleri yerine getiren ve tehlikeli görevleri yapabilen kişilere onur madalyası olarak %1MC patchi verilmektedir. Bu bağlamda %1 olmak, kulüp içindeki sosyal statüyü yükselten bir saygınlık göstergesidir.

“%1 şöyle olunur zamanında çok böyle herkesin yapamayacağı kadar büyük şeyler göze aldıysanız kulüp adına öyle bir potansiyel gösterdiyseniz yani %1 bizim kardeşlerimiz arasında bir şey değil onun anlamı biraz daha şu nasıl söylesem aslında herkes %1dir kulüpte ama onun bir şeyi vardır eşiği vardır. Zamanı geldiğinde o gösterecektir belki o anlamda kendini ifade edecektir onu gördüğün zaman da %1i hak etmiş oluyorsun %1’er verilir mesela ilk başta o da hayranlık duyan %1’i seven anlamında olur bizde öyle yani diğer kulüplerde öyle olmayabilir yani o şekilde bizde bence gayet de yerinde” (G5)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere %1 felsefesi Türkiye’deki motosiklet kulüpleri özelinde farklı anlamlara bürünmüş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD’de dışlanmışlık, farklılık, ayrıcalıklı statü, antisosyallik ve suç anlamlarını barındıran kavram, Türkiye’deki üyelerin algıları bağlamında otoriteye karşı çıkmak olarak anlamlandırılmaktadır. Üyeleri bir araya getiren şey, farklılıktır. Kulüplerin %1 felsefesini kendi kültürlerine göre yorumladıkları görülür. Aşağıdaki alıntıda bu durumun somutlaştığı görülmektedir. G8, %1 olmanın mafya mantığıyla benzerliklerini anlatarak bunun bir tür adalet sistemi olduğunu ortaya koyar.

“Nedir iki anlamda düşünülebilir aslında yanlışları düzeltmek eskilerden hani Türkiye’de eskiden ağır ağabeylerimiz vardı. Hani mafyavari, ağır

ağabeylerimiz vardı. Onlar psikopat manyaklar değildi. O kötü çocukları toplardı çeşitli şekilde şiddetle ya da lafla onları toplardı. Bu kötü çocuklara sunulan devlet yasaları altında onlar için yapılan yasalar idi ama bu ağır ağabeylerimiz bunları reddederek o pislği toplardı anlatabiliyor muyum. Aslında bu devlet bazında veyahut diğer insanlar bazında bakıldığında o serserilik olarak düşünülebilir ama aslında ağır ağabeyliktir. Bu saçma yasalar o kötü çocuklar için yapılmış yasalar aslında saçma yasalar o yasaları çiğnersin kötü yasaları çiğnersin ki normal insan olabilesin. Koyun olan o tipleri koyunluktan çıkartırsın güzelce onlara siktir git dersin. Bu bir tür adalet midir yani kesinlikle evet. Hepsini s... edersin gerekirse si....sin” (G8)

Hali hazırda var olan kanunlara itibar etmediğini ifade eden G8, aslında devletin resmi otoritesinin yozlaşmış olduğunu ve bu yozlaşmış ortamda %1 felsefesinin kurtarıcı bir niteliğe sahip olduğunu vurgular. Bu bağlamda üyeler birbirlerine benzer biçimde %1 felsefesini “toplumdan (olumlu biçimde) farklı olmak” şeklinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda %1’in topluma uyum sağlayamayan dışlanmış insanların ayakta tutmaya çalıştıkları bir adalet olgusu anlamına geldiği söylenebilmektedir. Başka bir üye %1’in toplumdan topluma farklılık gösterdiğini şu sözlerle ifade eder

“Her ülkenin farklı kültürü var, Amerika’daki kulüpçülük burada olmaz, Almanya’daki de Avusturya’da olmaz, bir kere şöyle bir şey var hangi ülkedeysen oranın milliyetçiliğini savunacaksın sen ki yanındakine cidden kardeşim diyebil birbirine sahip çık o yüzden asimile olmak gibi bir şey”(G10)

Buradan hareketle, kulüp kültürünün kültürden kültüre değişiklik gösterdiği, bu değişimlerin de milliyetçilik değerleriyle yapılandırıldığını ifade etmek mümkündür. Bu nedenle bir sonraki kısımda Türkiye’de faaliyet gösteren kulüplerin yurtdışında ve bilhassa ABD’deki örneklerinden hangi yönleriyle ayrıldıkları ve onlara hangi açılardan benzedikleri tartışılacaktır.

3.7.3.5. ABD'deki Örneklerle Benzerlik ve Farklılıklar

Yukarıda bahsedilen durum, üyelerin ABD'deki kulüpler hakkındaki fikirlerine de yansımaktadır. Üyeler, ikinci bölümde anlatılan büyük kulüpler hakkında çok farklı yorumlarda bulunmuşlardır. Suça karıştıklarını şirketleştiklerini illegal faaliyetlerde bulduklarını söylemişlerdir.

“Amerika'daki kulüpler çok farklı değil bireysel illegal işlere karıştıkları zaten aşikar. Dünyada Amerika'da en azılı terör örgütleri listesinde motosiklet kulüpleri ilk onun içinde yer alıyor. Yani daha iki gün önce bir haber çıktı motosiklet kulüpleri birbirine giriyorlar 8 ölü 18 yaralı yüzlerce tutuklu silah ele geçiriliyor. Amerika'daki kulüplerin yaptıkları işler Türkiye'den farklı Amerika'da uyuşturucu kadın ticareti üzerine döndüğü için farklı yani hepsi aynı pastaya girmek istiyor çünkü oradaki kavramlar biraz daha farklı burada Naziler yok farklı çeteler de var orda. O yüzden farklı savaşlar halindeler zaten kan çıkartarak giriyorsun çıkma diye bir şey de yok kulüpten yani ya sen de o şekilde çıkarsın ya da çıkamazsın.” (G1)

Üyeler ABD'deki kulüplerin suç örgütleri olduklarını fakat Türkiye'deki kulüplerin suçla ilişkileri bulunmadığını ifade etmektedirler. ABD'deki kulüpler Türkiye'dekilerin aksine kardeşlik anlayışını değil, şirket olmayı ön planda tutan oluşumlar olarak değerlendirilmektedirler. Burada inşa edilen güven ilişkisi uyuşturucu taşıyabilmek, suç işleyebilmek, hapse girmek gibi kanun aleyhinde faaliyetler gerçekleştirilebilmenin bir koşulu olarak algılanır.

“Amerika'daki kulüplerde daha çok kardeşlikten ziyade bir şirketleşme var işin içinde. Tamam bu adamlar birbirlerine güveniyorlar sonuna kadar. Sırtlarını ha kardeşine dönmüş ha duvara dönmüş ama yaptıkları işler sadece aidatla veya başka bir şeyle geçinme değil. Yani işlerin içinde bir çok işler de illaki var. Mesela bir çoğu varlıklı insanlar. Amerika'da adamların kulüp evleri bildiğimiz tripleks arkada havuzları var falan. Bindikleri motorlar Amerikan motorlardan başka hiçbir şey değil. İlegal işler de yapılıyor yapan kulüpler de var. Ama Türkiye'de bunun önüne geçiliyor. MC kulüpler önüne geçmeye çalışıyor sonuçta

şöyle bir şey var Türk halkı bir motor gördüğü zaman ayırt etmez hani racing vardır endurosusu crossu chopperi. Bir motorlu uyuşturucu ticareti yapıyorsa yarın bir gün yakalandıkları zaman bizi de aynı kefeye koyarlar bu yüzden bizler ve diğer kulüpler bunları Türkiye’de engellemek zorundayız. Ama Amerika’da daha farklı işler”(G3)

ABD’deki kulüpler arasındaki çatışmaları, ticari olarak değerlendiren üyeler saygınlık, erdemlilik gibi kalıpların yurtdışında çok da önemli görülmediğini ifade etmişlerdir. G4, özgür ruha sahip olma anlamının ABD’de olumsuz yönde dönüştüğünü ve bu bağlamda ciddi kayıplar verildiğini söylemiştir.

“Amerika’daki kulüpler hakkında çok fazla kardeşliğin söz konusu olmadığını düşünüyorum. Çünkü orda da şöyle bir şey var genelde daha uç noktalarda yaşamak da bir ilgi uyandırdığı için insanlarda mesela orda suç unsurları daha fazla yani kulüplerde. Bir de mesela ticaret yapan kulüpler var bu ticaret de genelde legal olmuyor. Daha farklı yöntemlere başvuruyorlar çünkü özgür ruh kavramını farklı algıladıkları için hani her şeyi yapmakta özgürüm gibi anlayan insanlar var. Genelde Amerika’daki kulüplerde böyle istediğim gibi yaşarım kimseye de hesap vermek zorunda değilim gibi. Ama o iş öyle olmuyor yani çünkü tek bir kulüp söz konusu değil farklı farklı kulüpler var hepsinin de kendine göre bölge edinme durumu oluyor genelde kulüplerde şimdi karşılıklı saygı olmazsa genelde bu şiddete dönüşüyor. Herkesin kendi bölgesi bir yaşam anlayışı var, ticaret anlayışı var. Genelde orda patlak veriyor zaten. Bir kulüp başka bir kulübün yaptığı işe yönelirse aynı işi yapmaya kalkarsa orda patlak veriyor, çatışıyorlar. Baya feci kayıplar veriyorlar. Mesela bizim aldığımız bilgilere göre son dönemde bir kaç kulübün girdiği bir olay var mesela orda 9 kişi ölmüş 18 kişi de yaralanmış. Yani hani burada şimdi bir kulübün içinde kardeşlik var da yani diğer kulüpler de motosiklet kulübü eğer motosiklet kulüplerinin kardeşlik olayı genel olarak kabul edilen bir şeyse siz kardeşseniz diğer kulüpler de kardeş. Hani biz kardeşiz de diğer kulüpler isterse ölsün vurar kırar geçeriz böyle bir mantık bana ters geliyor. O yüzden orda yani sadece ABD değil dışarıdaki MC kulüplerin ben çok aslında samimi olduğunu

düşünmüyorum. Tamamen daha farklı bir yaşam tarzını kazanma belli ortamlarda kendini kabul ettirme ve çalışmadan daha farklı yöntemlerle hayatını kazanma şeyine yöneldiklerini düşünüyorum” (G4)

ABD’deki kulüp kültürünün motosiklet kültürüyle bağdaşmadığını iddia eden G7, Türkiye’de motosikletin çalışarak kazanıldığını, ABD’de ise iyi bir motosiklet sahibi olmanın illegal yollardan geçtiğini ifade eder.

“Aslında orda çok çok fazla kulüp var. Hepsinin ortak noktası aslında illegal işler bildiğimiz gördüğümüz kadarıyla işte edindiğimiz tecrübeler edindiğimiz bilgilere göre öyle diyeyim hepsinin sonuçta getirisi hepsinin geliri illegal işlerden geliyor. Bunlar motosiklet kültürüyle çok bağdaşmayan şeyler. Hani bizde motosikletini çalışarak kazanırsın onlarda bazı illegal işleri yaparak daha iyi motosikletlere ulaşabiliyorsun. Daha kolay ulaşabiliyorsun çalarak çırparak işte başka kötü şeyler yaparak. Onların kardeşlik tanımı bize göre çok farklı mesela onlar zencileri almıyorlar sadece. Öyle bir garip yani ırkçı değiliz diyorlar ama zencileri kabul etmiyoruz diyorlar. (gülüyor) Garip bir milliyetçilik anlayışları var aslında. Oradaki kardeşlik kavramı aslında iş ortaklığı. Yani aslında aralarına katılmak istediğin zaman onlar aslında seni deniyorlar sürekli. İşte sen atıyorum uyuşturucu taşıyabilir misin ya illegal iş yapabiliyor musun. İlegal iş yapabiliyorsan sen onlarla birlikte olabilirsin. Hayatının sonuna kadar, biri gelip seni vurana kadar veya ceza evine düşene kadar. Kardeşlik deyimini onlarda bence iş ortaklığı temel anlamda.” (G7)

Bir üye, gerçek kulüpçülüğün ABD’de olduğunu ifade eder. Buna göre oradaki insanlar tüm hayatlarını kulüp içinde ve kulüp kültürü doğrultusunda yaşamaktadırlar. Kulüp para kazanan, üyelerine para kazandıran bir oluşum olarak tarif edilir.

“Gerçek kulüpçülük orda oluyor. Daha çok şey, tamam bizim de hayatımız kulüp ama o adamların hayatında daha fazlası kulüp bütün maddiyatları, bütün aileleri kulüp. Ben de tamam kulüp evinde yatıp kalkıyorum bazen ama o adamların ne var ne yok’u kulüp, parasal

kaynaklı. İlegal şeyler tabi ki var ama legal olan şeylerde var tabi bunun yanında yaptıkları, atıyorum bir tane Harley bayisi var motor sattıkları.”(G10)

Görüşme yapılan kişiler, Amerika’daki motosiklet kültürünü Türkiye’ye uyarladıklarını, bu bağlamda kendileriyle ABD’deki kulüpler arasında yapısal farklılıkların bulunduğunu iddia etmişlerdir.

“Onlar çeşitli iş kollarında iş sahipleri ve Türkiye ‘de bağlantılı olan insanlar var. Gidip gelen insanlar Almanya’ya. Birbiriyle kavgalı olan kulüpler var, birbirini gördüğü zaman dayanamayıp birbirlerini vuran insanlar var. Şimdi onların yaşantısı Türkiye’ye baktığın zaman bize göre çok uçuk. Çünkü biz Türkiye’de yaşıyoruz ve bu MC’liği Türk gibi yaşatmaya çalışıyoruz. O yüzden hani burada öğreniyoruz Türkiye’de öğreniyoruz ama oraya gittiğin zaman profesyonel birlikle karşılaşıyorsun. İşler çok daha değiştiğini görüyorsun. Atıyorum farklı bir kulüpte en basitinden Hell’s Angels’da olunca eğitim için ülkelere gönderiliyorsun. Atıyorum Norveç’e gönderiliyorsun. Bu bir aşama, eğitimini alıp geldikten sonra verilen görevlerde kulüp için yapabileceğin her şeyi kanıtlamak zorundasın. Adam vurabilmen lazım çünkü onu aşıyorlar yani. Bunlar bizim gibi ailevi değerlere çok ters bence. Çünkü sen kalk git bir adamı vur, hiç tanımadığın bir adamı vurmak zorundasın tanımadığın ve düşman olduğun bir insana bir kin beselemediğin sürece sen vurmazsın. Ama sana diyor ki vurmak gerek, kulüp için bu adamı indirmen lazım. Ama bu Türkiye de mümkün değil yani bizim ancak kavgamız yumruklarla, öldürmekle değil yani.” (G6)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere, kulüp kültürü Türkiye’de aile, kardeşlik gibi farklı değerler üzerinde inşa edilmektedir. Türkiye’deki kulüplerin kendilerini büyük aileler olarak gördükleri, ABD’deki şirketleşme sürecinin aksi yönde ilerledikleri anlaşılır.

3.7.4. Medya Metinlerinde Motosiklet Kulüpleri

Üyelere medyada tasvir edilen motosiklet yaşantısı ve kulüp kültürü imgeleri hakkında ne düşündükleri sorulmuş, bu bağlamda medya ürünlerini algılayışları

öğrenilmeye çalışılmıştır. Bazı üyeler medyada yansıtılanların tamamen doğru olduğunu söylemiş, bazıları da medyanın olayları abarttığını dile getirmişlerdir.

“Bence tam olarak yansıtıyor genelde şey var o filmlerde belli bir yaşam tarzını özendirme yani çünkü ben kendim MC kulüpte olduğum için neyin ne olduğunu biraz biliyorum yani o işler öyle olmuyor öyle görüldüğü gibi değil. Orda genelde abartı çok var. Çünkü hani seyircinin dikkatini çekmen gerekiyor bir ilgi uyandırması lazım. Sert bir yaşam tarzı işte ne bileyim kavga dövüş uyuşturucu paranın döndüğü şeyler anlaşılıyor dışarıdan da öyle anlaşılıyor. MC kulüp veya ne bileyim bu ortamın içinde olmayan insanlar bizle ilgili öyle bir önyargıya varabiliyor yani soruyorlar zincirleriniz var mı uyuşturucu satıyor musunuz gibi (gülüyor) Hâlbuki hiç öyle şeyler yapmayız yani “ (G4)

Üyeler medya ürünlerinin motosiklet sürücülerini serseri, suçlu kişiler olarak yansıtıklarını ifade etmişlerdir. Bu bir operasyon çalışması olarak değerlendirilir ve medyanın bu yolla kulüplerin ve motosiklet sürücülerinin olumsuz imajlarını inşa ettiği sıklıkla ifade edilmiştir.

“Kısmi yansıtıyor ama şöyle söyleyeyim dünya üzerinde MC kulüplere yönelik operasyon çalışması var. Amerikan filmlerinde olsun, Türkiye’de mesela Arka Sokaklar dizisinde olsun nerde bir uyuşturucu satıcısı, gaspçı varsa hep işte yelek giyen motosikletli dövmeli tipler. Ben bunun kasıtlı yapıldığını düşünüyorum çünkü dünya üzerinde demeyeyim ama Türkiye’ye baktığın zaman tam tersi. Yani kulübe girme şartlarından biri tacizden tecavüzdten uyuşturucudan hiçbir şekilde hüküm giymemiş ve böyle bir meyli olmamasını gerektiren kişilerdir çünkü biz tam karşılarında duruyoruz.” (G1)

“Bir kısmını yansıtabiliyorlar ama bir kısmı da mesela toplumun değerlerine göre. Amerika’daki kulüpsel kavgaları ya da kulüp içindeki illegal olayları topluma çok boş bir amaç içinmiş gibi şey yaparlar filmlerde. Motorcu adamlar hep böyle avareldir yani gerizekalıdır çünkü öyle yansıtırlar çünkü toplumun içinde onu ezmeye çalışırlar. Ama gerçek hayatta öyle değiller işte sen de biliyorsun. İşte Amerika’da o

kadar avarel adamlar değiller yani. Şimdi ilk kuruldukları tarihlere bakarsak bu adamların ailesi var normal bir hayatı var işleri güçleri var legal işler yapıyorlar sonra bu kulüpsel bağ gittikçe şiddetlenmeye başlıyor daha da böyle artık büyümeye başlıyor yayılmaya başlıyorlar sonra başka kulüpler kuruluyor. Kulüplerde şey vardır MC kurallarının en önemli kurallarından biri şudur. Saygı gösterirsen saygı görürsün bu yani nettir çok açıktır. Kulüpler arası böyledir yani bunu bir protokol olarak görebilirsin. İşte bu protokole uymayan kulüpler birbirleriyle artık geçinemeyen kulüpler birbirleriyle çatışıyorlar. Sonra bunar hapse giriyorlar bu adamlar hapisten çıkıyor iş bulamıyorlar çünkü artık toplumdan dışlanmışlar. Ne yapıyorlar peki, çoğu böyle olduğu için yani kulüpte hapse girip çıkmamış insan az olduğu için illegal işlerde para kazanmaya çalışıyorlar. Kendi sistemlerini kuruyorlar başka yapabilecekleri bir şey yok bazılarının yapabilecekleri başka alternatif şeyler olmasına rağmen yapmıyorlar. Olmasını istedikleri şeyin o olduğunu da zannetmiyorum ilk başta.” (G5)

Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığı üzere medya üyeler tarafından, kulüp yaşantısını kötüleyen, motosiklet sürücülerini yozlaşmış kişiler olarak tanımlayan bir araç olarak algılanır. Üyeler medyada yansıtılan olayların doğru olmadığını söylerler.

3.7.5. Kulübün Hissettirdikleri

Bu bölümde üyelerin kulüp içinde nasıl hissettikleri, kulüplerini nasıl algıladıkları ve kulübün onlara neler kazandırdıkları sorularına yanıt aranmıştır. Üyelerden biri kulübü baba imgesiyle eşdeğer tutmuştur. Bu aynı zamanda baba imgesine yaklaşımın somut ifadesini örneklemektedir.

“Hani ufak bir çocuk için baba neyse o. Benim babam dağ gibidir demek neyse benim için kulüp de o demek. Yani her şeydir benim için. Her türlü ne olursa konu haksız da olsam benim yanımda olurlar ama haksızsam da bunun cezası kendi aramızda kesilir. Ama ne olursa olsun her zaman birbirimizin yanındayızdır ve dışarıda birbirimizi kollarız. O yüzden kulüp harika hissettiriyor.”(G3)

Kulüp, üyelerin sosyalleşmelerine olanak sağlayan, onları eğiten, ehlileştiren bir oluşum olarak karşımıza çıkar. Üyeler kulüp içinde pek çok insanla tanışırlar, kulübün diğer üyelerini kardeşleri olarak görürler ve birbirlerini desteklerler. Kulüp üyeler için bir nevi aile ortamıdır.

“Bir sürü kardeş kazandım. Daha geniş bir aile kazandım sosyal çevrede bu da o kulübe üyeymiş bu da motorcuymuş diye böyle bir sürü özne içeren bir sürü sıfat içeren soruyla karşılaştım. Değişik çok güzel anılarım oldu. Çok uzun süredir kulüp içersinde değilim ama o kulüp içinde olduğum süre boyunca belki de hayatımın o 20 senelik bölümünde edinmediğim hatıraları çok kısa bir sürede edinmiş oldum. Daha çok yer gördüm daha çok şehir gezdim daha çok insan tanıdım. Sosyalleşmek diyelim aslında daha çok. Çünkü her kulüp üyesi farklı bir kişilik. Hepsiyle muhabbet ettikçe hepsinden alabileceğin şeyler oluyor böyle o başka bir şey seviyor. Aa buna da bakayım diyorsun bunu da sevebiliyorsun. İşte mesela ben blues müzik sevmezdim blues müzik dinliyorum şimdi. İşte siyah mesela çok sevmezdim ama siyah çok sevdiğim bir renk haline gelmeye başladı. Hız yapmayı mesela çok seviyordum motosiklet kulübüne girdiğim zaman hız yapmamayı öğrendim, daha sakın sürmeyi öğrendim. Grup sürüşü yapmayı öğrendim gibi bir sürü şeyi var.” (G7)

Kulübün kişileri ehlileştirme ve eğitme işlevinin yanı sıra onları bir takım zararlı çevrelerden koruma işlevinin de yerine getirildiği bulgulanmıştır. Örneğin G4, bazı eski arkadaşlarıyla artık görüşemediğini belirtmiştir. Bu, kulübün kişilerin hayatında belirleyici bir iktidar olarak var olduğunu kanıtlamaktadır. Her ne kadar bir baskı niteliği taşısa da bu yaptırımlar, üye tarafından olumlu yönde değerlendirilmektedir.

“Aslında benim kafamda oluşturduğum hayatı buldum diyebilirim. Yani daha önceden farklı yaşıyordum ben. Ki az önce bahsettim işte dışarıda bulamadıklarımı kulüpte aramak falan filan. Olay ondan ibaret zaten. Dışarıda belli şeylere tutunamayıp belli şeyleri kabullenemediğimiz için buradayız. Aslında benim yaşamam gereken

hayat buydu diyorum. Kaybettiğim şeylerin olduğunu pek düşünmüyorum ya. Aslında şöyle mesela belli çevrelerle artık görüşmüyorum ama zaten onlardan ayrılmak istediğim için daha doğrusu bu tarz bir yaşam tarzını seçtiğim için ayrıldım o insanlardan. Çünkü memnun değildim hani belli bir çevre değişikliği oluyor birilerinden kopuyorsun ama benim için onlar kayıp değildi zaten. O yüzden kulübe katılma olayına tamamen kazanç olarak bakıyorum” (G4)

“Bir kere hiçbir zaman yalnız olduğunu düşünmüyorsun. Her zaman güvenebileceğin insanlar var etrafında. Açıksın, dürüstsün, yapmacık şeylere çok fazla yer vermiyorsun. Samimiyet arttıkça o yapmacık tavırlar artık azalıyor. Bir de prospectlerde bizim o sürece girenlerde o biraz törpüleniyor. Plazada çalışıyordur adam mesela dışarıda bir yerde orda o rutin olarak yaptığı davranışsal hareketler idare etmek için yaptığı hareketler böyle insanlar çok geliyor bize. Artık böyle kendi evindeymiş gibi davranmaya doğru gidiyor işte o güzel bir şey. Güçlü hissediyorsunuz kendinizi bir de zor durumda kaldığınızda çaresiz hissetmiyorsunuz. Her anlamda olabilir bu başınıza her şey gelebilir. Çok basit bir şey de olabilir. Aile gibi yani aile gibi düşünebilirsin”(G5)

G5'in ifadeleri, kulüp yaşantısının kişiyi günlük hayatın stresinden uzaklaştırdığını, aynı zamanda onların yalnız ve çaresiz hissetmelerini önleyen güvenli bir aile ortamı niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır.

3.8. Değerlendirme

Görüşmelerin sonucunda kulüp üyelerinin erkekliği dürüstlük, onur, saygınlık gibi kavramlarla tanımladıkları görülmektedir. Kulüp içinde erkeklik dürüstlük, mücadelelilik, güçlülük, saygınlık, güvenilirlik ve erdemlilik gibi davranışlarla ölçülmektedir. Bu bağlamda kulüp içinde inşa edilen erkeklik kimliğinin sert, mücadeleli, güçsüzü koruyan, kollayıcı özelliklere sahip olan, birlik ve beraberliği sağlayan geleneksel erkeklik biçimiyle örtüştüğü görülmektedir. Kulüp üyelerinin toplumdaki dışlanan ve toplumsal normlara uyum sağlamayı reddeden otorite karşıtı bireyler oldukları bulgulanmıştır. Bu bağlamda kulüp içinde inşa edilen erkekliğin

asi erkeklik kimliğiyle de örtüştüğü dolayısıyla iki ayrı erkeklik biçimini bir araya getiren sentetik bir erkeklik kimliği inşa edildiği söylenebilir.

Kulüp kültürü bağlamında kadının ikincil konuma itildiği bulgulanmıştır. Üyeler kadınları güçsüz, savunulması gereken varlıklar olarak konumlandırmaktadırlar. Kadının kutsal bir varlık olduğu ve zarar görmemesi gerektiği üyeler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Bu bağlamda üyelerin algısı kapsamında kadın, anne ve eş rolleriyle özdeşir denilebilir. Kadının toplumsal cinsiyet rolleri üyeler tarafından, fizyolojik yetersizliklerine dayandırılmaktadır. Fizyolojik olarak güçsüz olmaları onların kulüp yaşantısı içinde yer alamamalarının ya da kulüplere alınmamalarının nedeni olarak belirtilmiştir. Diğer bir deyişle erkeklerin kulüp içinde ve genel olarak toplumda yerine getirmeleri gereken misyon, kadınlara layık görülmemektedir. Kadınların bu fiziksel güçsüzlüğu, onların kulübün geleceğini tehdit eden varlıklar olarak algılanmalarına yol açmaktadır. Diğer taraftan kadınlar ruhsal açıdan da yetersiz kişiler olarak görülmektedirler. Dürüstlük, onur gibi kavramları doğru değerlendiremedikleri, kulüp yaşantısını bir trend olarak algılayacakları gibi düşünceler, kadınların kulübe layık görülemeyecek varlıklar olarak kodlandıklarını gösterir.

Elde edilen veriler, Türkiye'deki kulüp üyelerinin cinsiyetçi önyargıları desteklediklerini ve kadın erkek arasındaki eşitsizliği biyolojik farklılıklara dayandırdıklarını göstermiştir. Bu bağlamda eşcinsellik, üyeler tarafından cinsiyet normlarını ihlal eden bir yaşayış biçimi olarak algılanır. Üyeler eşcinselliği bir rahatsızlık, hastalık ve sapıklık olarak değerlendirmektedirler. Eşcinsellik kulüpte yasaklanan ve ayıplanan bir cinsel eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kulüp içinde kabul edilen erkeklik biçiminin heteroseksüel erkeklik olduğu bulgulanmıştır.

Türkiye'deki kulüplerin ordu kurumuyla benzerlikleri araştırma kapsamında bulgularanan diğer bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. İç işleyiş, hiyerarşik düzen ve rütbe sistemi açısından değerlendirildiğinde kulüplerin bir tür askeri birlik oldukları söylenebilmektedir. Askeri disiplinin hakim olduğu bu yapılar içinde sosyalleşen üyeler toplumun diğer kesimlerinde elde edemedikleri bir sosyal statüye ulaşabilmektedirler. Bu, üyelerin askeri kurallar yoluyla eğitilerek saygın kimseler haline getirildikleri, diğer bir deyişle adam edildiklerini ifade etmektedir.

Görüşmelerden elde edilen veriler, üyelerin toplumdan dışlanmışlık ve uyumsuzluk özelliklerini, kulüp kültürü içerisinde %1 felsefesi yoluyla olumlu yönde dönüştürdüklerini göstermiştir. Bu bağlamda toplumda kabul gören adalet anlayışının yerine otorite karşıtı ve güçsüzün yanında durmayı içeren farklı bir adalet sisteminin kulüp kültürü içinde olumlandığı söylenebilir. Kulüp üyelerinin tamamı, yaşamı bir savaş olarak değerlendirmekte, zorlu şartlarda ayakta kalmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında kulüp, onları sistemin kölesi olmaktan kurtaran, içinde kendileri gibi düşünen insanları barındıran kurtarılmış bir alan olarak algılanmaktadır.

Elde edilen veriler, kulüplerin bireylerin sosyal statü kazanabildikleri ve sosyalleşebildikleri alanlar olduğunu göstermiştir. Kardeşlik, aile bağları kulüp içinde yüceltilen önemli değerler olarak karşımıza çıkar. Bu açıdan değerlendirildiğinde kulüplerin ABD'deki ilk örneklerden ilham aldıkları görülür. Her ne kadar ABD'deki ilksel örneklere benzer oluşumlar olsalar da kulüplerde ciddi suçların işlendiği söylenememektedir. Zira sahip çıktıkları değerler bakımından kulüpler suç karşıtı oluşumlar olarak ele alınabilmektedirler. Ayrıca Türkiye'deki kulüpler, resmi açıdan dernek statüsüne sahip olan kulüplerdir. Araştırma kapsamında bulgularan bu bilgi, Türkiye'deki kulüplerin ABD'deki örneklerinin çizgisinden önemli bir biçimde saptığını göstermektedir.

Türkiye'deki kulüpler militarist düşünceden beslenen cinsiyetçi mafyatik oluşumlar olarak değerlendirilebilmektedirler. Milliyetçilik, militarizm ve mafya mantığı kulüpler bağlamında Türk toplumunun değerlerine göre yeniden üretilmiştir denilebilir.

SONUÇ

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin, tarihin belirli bir kesitinde başlayıp yüzyıllardır devam ettiği, farklı kültürlerde farklı biçimlerde somutlaştığı görülmektedir. Erkek iktidarının meşru kılındığı ve erkek bakışının baskın olduğu ataerkil toplumsal yapılarda kadın sömürülen ve ötekileştirilen bir cinsiyet kimliğine karşılık gelmektedir. Erkek kimliği ise daha önce ifade edildiği gibi kadın kimliğinin tam tersi özellikler bağlamında kurgulanan bir cinsiyet kategorisi olarak iktidarı elinde tutmaktadır. Feminist teorinin gelişim süreci boyunca erkek, yukarıda ifade edilen şekliyle homojen bir toplumsal cinsiyet kategorisi olarak ele alınmıştır. Bu tüm toplumlarda tek bir erkeklik kimliğinin var olduğunun altını çizen bir argüman olarak erkek iktidarının meşruiyetinin sorgulanmasını engellemiştir denilebilir. Bu bağlamda getirilen eleştirilerle birlikte toplumsal cinsiyet çalışmaları kapsamında erkekliğin ne olduğu sorusu sorulmuş, erkeklik çalışmaların temeli atılmıştır. Bu bağlamda 1970’li ve 1980’li yıllarla birlikte erkeksi özellikler, roller ve davranışlar tek tip ideal bir erkeklik modeli bağlamında biyoloji, anatomi ve psikoloji temelli çalışmalarla ikili karşıtlıklar üzerinden listelenmiştir. Bu tür çalışmaların çoğu erkekliğin biyolojik temelli bir özellik olduğu kabulüne karşı çıkmaksızın, doğuştan gelen bu özelliklerin sosyo-kültürel alandaki dışavurumunu ampirik araştırmalarla açıklamaya çabalamıştır (Sancar, 2009: 29).

İkinci dalga erkeklik çalışmalarıyla birlikte hiçbir zaman ve hiçbir yerde genel geçer, tek ve tutarlı bir erkeklik tanımının olmadığı ilan edilmiş, birbiriyle çatışan ve karşılıklı olarak birbirini reddeden erkeklik deneyimlerinin, yarışan ve birbirini etkisiz kılmaya çalışan erkeklik modellerinin varlığı saptanmıştır (Cornwall ve Lindisfarne’den akt. Sancar, 2009: 26). Bu bağlamda erkeklik ile iktidar ilişkileri arasında bir bağ kuran bir açıklama geliştirmek maksadıyla hegemonik erkeklik kavramı ortaya atılmıştır. Başka bir deyişle hegemonik erkeklik kavramı, erkeklik ve iktidar ilişkisini daha kapsamlı bir biçimde açıklamaktadır. Bu yapısal olgu hegemonik bir erkeklik biçimini tanımlayan erkekler arası ilişkilerin ana temelini oluşturmakta, ataerkil toplumsal düzenlerin işleyişinin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır (Connell, 1998: 245).

Connell, toplumda baskın konumda olan ve idealize edilen bir erkeklik biçimine ve bu bağlamda üretilen rızaya işaret eder (1998: 246- 247). Pek az erkek

bu ideal erkeklik özelliklerini taşımaktadır. Nitekim hegemonik erkekliğin erkeklerin büyük çoğunluğunun gerçek kişilikleriyle sıkı sıkıya örtüşmesi gerekmez. Önemli olan, çeşitli kurumlar aracılığıyla bu idealin yaratılması ve pratiklerle bu idealin sürdürülmesidir (akt. Kepekçi, 2012: 77). Toplumsal kurumlar erkekliği üretir, yeniden üretir, erkeklik değerlerinin devamını ve dolayısıyla ataerkil toplumun sürekliliğini sağlarlar. Bu bağlamda ailenin dışında okul, ordu, medya gibi kurumlar erkekliğin biçimlendirildiği, kurumsallaştırıldığı ve pekiştirildiği yerler olarak önem teşkil etmektedirler. Aynı zamanda erkeklik, homososyal ortamlarda, yani hemcins insanların bir arada buldukları toplumsal gruplarda da inşa edilip pekiştirilmekte ve yeniden üretilmektedir (Onur ve Koyuncu, 2004). Ordu, taraftar grupları, kahveler, erkeklere özel kulüpler, erkek okulları bu alanlardan bazılarıdır.

Homososyal ortamların aynı cinsiyete sahip bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları gruplar olduğu göz önünde bulundurulduğunda cinsiyet ayrımının körüklendiği ataerkil toplumların işleyişini anlayabilmek açısından önemli veriler sunduğu söylenebilir. Bu çalışmada incelenen motosiklet kulüplerinin de homososyal ortamlara örnek teşkil ettikleri görülmektedir. Çalışmada motosiklet kulüplerinin başlangıçları itibariyle cinsiyetçi yapılar olarak ortaya çıktıkları görülmüştür. Örneğin bilinen ilk kulüplerin sadece erkeklerden ve sadece kadınlardan oluşan iki ayrı kulüp olduğu görülmektedir. Günümüzde her ne kadar farklı cinsiyetteki bireylerin bir arada bulunduğu kulüplerin varlığı tespit edilse de motosiklet yaşantısının cinsiyet ayrımına dayanan değerleri ve bu değerlerin sürekliliği göz ardı edilememektedir.

Motosiklet yaşantısını sürdüren kulüpler arasında en dikkat çekici olan kulüp türünün kuraldışı kulüpler olduğu görülmektedir. Daha önce belirtildiği gibi kuraldışı kulüpler, toplumdan dışlanmış bireylerin motosiklet etrafında bir araya gelerek kendilerine yeni bir aidiyet alanı kurma çabalarının sonucunda meydana gelmişlerdir. Öte yandan outlaw kulüpler toplumsal cinsiyet açısından dikkat çekici oluşumlar olarak karşımıza çıkar. Tamamı erkek üyelerden oluşan kulüpler tarihsel süreçle birlikte dönüşmüş, ataerkil düzeni pekiştiren kurumlardan beslenerek yeni bir erkeklik biçimini ortaya koymuşlardır. Bu erkeklik biçiminin toplumda baskın olan hegemonik erkeklik ve öteki erkeklik biçiminin sentezlenmesi yoluyla oluştuğu söylenebilmektedir. Zira bu kulüplere üye olan kişiler, toplumdan dışlanmış kimseler

olmalarına rağmen toplumda genel olarak kabul gören geleneksel sert erkeklik imajını taşımakta ve dolayısıyla ataerkil toplumsal yapıyı yeniden üretmektedirler. A.B.D.'deki kulüplerde kadınlar alınıp satılan bir mal, bir cinsel obje olarak görülen kimseler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Türkiye'de ise bu söylemin kültürel olarak dönüştüğü iddia edilebilir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, Türkiye'deki kulüp üyelerinin cinsiyetçi önyargıları desteklediklerini ve kadın erkek arasındaki eşitsizliği biyolojik farklılıklara dayandırdıklarını göstermiştir. Üyeler kadınları güçsüz, savunulması gereken varlıklar olarak konumlandırmaktadırlar. Kadının kutsal bir varlık olduğu ve zarar görmemesi gerektiği üyeler tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Üyelerin algısı kapsamında kadın, anne ve eş rolleriyle özdeşleştirilebilir. Bu durum birinci bölümde ifade ettiğimiz Türkiye'deki erkek iktidarının sorgulanmasını zorlaştıran, kadının kutsal ve savunulması gereken bir varlık olarak kodlandığı örtük söylemin marjinal tabir edilebilecek topluluklarda halen geçerliliğini koruduğunu ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle kulüpler, Türkiye'deki ataerkil söylemin yeniden üretilişinde önemli bir rol oynamaktadırlar.

Tarihsel gelişimlerine bakıldığında outlaw kulüplerin ordu kurumundan göz ardı edilemeyecek ölçüde beslendikleri görülmektedir. İkinci bölümde ifade edildiği gibi kuraldışı kulüpler içyapıları bakımından orduya benzer karakteristikler taşımaktadırlar. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler Türkiye'deki kulüplerde bu militarist mantığın daha etkili bir unsur olduğunu göstermiştir. Üyeler kendilerini sivillerden ayrı tuttuklarını sıklıkla dile getirmiş, kulüp yaşantısı içinde askerlikten daha katı kuralların bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Alan çalışmasından elde edilen bulgular, Türkiye'deki outlaw motosiklet kulüpleri bağlamında militarizmin ve milliyetçiliğin körüklendiği, cinsiyetçi bir yaklaşımın benimsendiğini göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'deki kulüplerin de Türkiye'deki hegemonik erkekliği canlandıran oluşumlar olduğunu söylemek mümkündür. Kulüplerde yüceltilen erkeklik değerleri bu iddiayı kanıtlar niteliktedir. Kulüplerde saygınlık, onur gibi kavramların yanı sıra mertlik, dürüstlük gibi kavramların yüceltildiği görülmektedir. Aynı zamanda kadın ikincil bir konumda yer almakta, kutsal ve korunması gereken bir nesne olarak görülmektedir. Diğer yandan kulüp içinde kabul gören yegane erkeklik biçiminin heteroseksüel erkeklik olduğu açıkça görülmektedir. Bilhassa üyelerin eşcinsellikle ilgili

yaklaşımlarının homofobik olduğu göz önünde bulundurulduğunda üyelerin toplumsal cinsiyet algılarının zıtlıklar üzerinden ilerlediği, kadın ve erkek arasında varolan uçurumu derinleştirdikleri söylenebilir.

Yine saha çalışmasından elde edilen bulgular, kulüplere üye olan erkeklerin bir takım aşamalardan geçerek sosyal bir statü elde ettiklerini ortaya koymaktadır. Erkekler tıpkı zorunlu askerlik sürecindeki gibi kulüp içerisinde “adam” edilmekte, topluma kazandırılmaktadırlar. Aynı zamanda erkeklerin askerlik hizmeti boyunca adam edilmeleri sürecinin, kulübe katılma sürecine benzerliği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla askeri pratiklerin sivil hayata yansıtıldığı ve erkekliğin bu pratiklerle sivil hayatta kulüpler vasıtasıyla yeniden üretildiği ya da canlandırıldığı ifade edilebilir.

Bu açıdan bakıldığında kulüplerin ABD’deki örneklerine benzer şekilde toplumdaki dışlanmış erkeklerin bir arada bulunabildikleri, sosyalleşebildikleri homososyal ortamlar oldukları varsayımının doğrulandığı söylenebilmektedir. Aynı zamanda kulüplerin, milliyetçilik, militarizm ve mafya gibi hegemonik erkekliğin üretildiği ve yeniden üretildiği ideolojik düzlemleri harmanlayarak ve ABD’deki motosiklet kulübü örneklerinden ilham alarak oradaki değerleri Türk kültürüne göre dönüştürdükleri bu yolla yeni bir kimlik biçimi ve yaşam tarzı oluşturdukları sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akar, A. (2008). Mafya: Yeraltının Kriminal Efendileri. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Akca, E. B. , Altundaş E. (2014). “Erkeklğin Sosyalizasyonu Bağlamında Motosiklet Kulüpleri: Hells Angels on Wheels Filminde Erkeklik Temsilleri”
1. :Uluslararası İletişim Bilimi ve Medya Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı
2. Cilt. Kocaeli: Volga Yayıncılık: s. 613-626
- Akca, E. B., & Tönel, E. (2011). Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve. İ. Erdoğan (Dü.) içinde, Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil (s. 11-39). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Akca, E. & Ergül S. (2014) Televizyon Dizilerinde Erkeklik Temsili: Kuzey Güney Dizisinde Hegemonik Erkeklik ve Farklı Erkekliklerin Mücadelesi. Global Media Journal Bahar 2014. 13- 39
- Akturan, U. (2007) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:6 Sayı:11 Bahar 2007/2 s.237-252
- Altınay, A. G. (2013). "Askerlik Yapmayana Adam Denmez": Zorunlu Askerlik, Erkeklik ve Vatandaşlık. N. Y. Sünbuloğlu içinde, Erkek Millet Asker Millet: Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik, Erkeklikler (s. 205-260). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Amerikan Motosiklet Federasyonu (American Motorcyclist Association) Resmi Web Sitesi: <http://www.americanmotorcyclist.com/> Erişim Tarihi: 24. 03. 2015
- Arlacchi, P. (2000). Mafya Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atay, T. (2004). “Erkeklik En Çok Erkeği Ezer” Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı: 101 s. 11-30.
- Barker, T. (2007). Biker Gangs and Organized Crime. Florence, KY: Anderson Yayınları
- Barker, T., & Human, K. M. (2009). Crimes of The Big Four Motorcycle Gangs. Journal of Criminal Justice , s. 174-179.
- Barutçu, A. (2013) Türkiye’de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Beauvoir, S. d. (1993). Kadın "İkinci Cins": Genç Kızlık Çağı. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Berktaş, F. (2009) “Feminist Teorinin Önemli Bir Alanı: Cinsellik” Cogito, Sayı: 58 s. 58- 72
- BEDİ (Biz Erkek Değiliz İnsiyatifi) Resmi Web Sitesi: <http://bizerkekdegilizinsiyatifi.blogspot.com.tr/> Erişim tarihi: 17.03. 2014

- Bourdieu, P. (2014). Eril Tahakküm. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bozok, M. (2009). Feminizmin erkekler cephesindeki yankısı: Erkekler ve Erkeklikler Üzerine Eleştirel İncelemeler. Cogito, 58, 269-284.
- Butler, J. (2010), Cinsiyet Belası, İstanbul: Metis Yayınları,
- Carrigan, T., Connell, B., Lee, J. (1985) "Toward A New Sociology of Masculinity". Theory and Society, Cilt:14 Sayı:5 s. 551-604
- Cengiz, K., Tol, U. U., & Küçükural, Ö. (Güz 2004). Hegemonik Erkekliğin Peşinden. Toplum ve Bilim Dergisi , 50-70.
- Connell, R. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2002). Understanding Men: Gender Sociology and The New International Research On Masculinities. Social Thought and Research , s. 13-31.
- Connell, R. W., Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking The Concept. Gender and Society, Cilt: 19 Sayı:6 s.829
- Connell, R. W. (2009). Gender: Short Introductions. Cambridge: Polity Press.
- Cornwall, A. (1997, Haziran). Men, Masculinity and "Gender In Development". Gender and Development , s. 8-13.
- Demez, G. (2004). Tarihsel Süreçte Değişen Erkeklik İmgesi (İnternet Ortamında Arayışlar) Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demren, Ç. (2001). Ataerkillik ve Erkeklik Biçimlerinin Karşılıklı İlişkileri ve Etkileşimleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Direk, Z. (2009) "Simone de Beauvoir: Abjeksiyon ve Eros Etiği" Cogito, Sayı:58, s. 11-38
- Donovan, J. (2014). Feminist Teori. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dulaney, W. L. (2005, Kasım). A Brief History of "Outlaw" Motorcycle Clubs. Ekim 23, 2013 tarihinde International Journal Of Motorcycle Studies: http://ijms.nova.edu/November2005/IJMS_Artcl.Dulaney.html adresinden alındı
- Engels, F. (2015) Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni. Ankara: Alter Yayıncılık
- Erdoğan, İ. (2011). Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Geray, H. (2006). Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Giddens, A. (1998) Sosyoloji: Eleştirel Bir Yaklaşım. İstanbul: Birey Yayınları
- Hells Angels Motorcycle Club Turkey. (tarih yok). Mart 12, 2014 tarihinde Hells Angels Türkiye: <http://www.hells-angels-turkey.com/faq.html> adresinden alındı
- Hells Angels Motorcycle Club Turkey. www.hells-angels-turkey.com/ Erişim Tarihi: 12.03.2014
- Hells Angels Motorcycle Club Resmi Web Sitesi <http://affa.hells-angels.com/hamc-history/> Erişim Tarihi: 18. 05. 2015
- Holt, D. B., & Thompson, C. J. (2011). Eylem Adamı Kahramanlar: Günlük Tüketimde Kahraman Erkek(lik) Arayışı. İ. Erdoğan içinde, Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil (Ç. T. Akdağ, Çev., s. 429-465). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Hopper, C. B., & Moore, J. (1983). Hell on Wheels: The Outlaw Motorcycle Gangs. *Journal of American Culture* , 6 (2), s. 58-64.
- Hopper, C. B., & Moore, J. (1990). Women In Outlaw Motorcycle Gangs. *Journal of Contemporary Ethnography* , s. 363-387.
- Jahada, M. (2008). Toplumsallaşma. W. Outhwaite (Dü.) içinde, Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü (s. 820-822). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Jenainati, C., & Groves, J. (2014). Feminizm. İstanbul: NTV Yayınları.
- Kandiyoti, D. (2011) Cariyeler, Bacılar, Yurттаşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler. İstanbul: Metis Yayınları
- Kayıran, Y. (2004). Türk Şiirinde Erkek İmgesi. *Toplum ve Bilim Dergisi* , 104-126.
- Kepekçi, E. (2012). (Hegemonik) Erkeklik Eleştirisi ve Feminizm Birlikteliği Mümkün mü? *Kadın Araştırmaları Dergisi* , s. 59-86.
- Larrain, J. (2008). Ataerkillik. W. Outhwaite içinde, Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü (s. 55). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lindsey, L. L. (1990). Gender roles a sociological perspective. New Jersey: Prentice-Hall inc.
- Lloyd, G. (1996) Erkek Akıl: Batı Felsefesinde “Erkek” ve “Kadın” İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Millett, K. (2011). Cinsel Politika. İstanbul: Payel Yayınları.
- Odabaş, S. (2013). İnternette Erkeklik, Cinsel Sağlık Politikası ve Ticareti. *Doğu Batı Dergisi* , 205-224.
- Ok, S. (2011). Erkeklik Krizi ve İşsizlik Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Onur, H., & Koyuncu, B. (Güz 2004). Hegemonik Erkekliğin Görünmeyen Yüzü: Sosyalizasyon Sürecinde Erkeklik Oluşumları ve Krizleri Üzerine Düşünceler. *Toplum ve Bilim Dergisi* , 31-49.
- Outlaws Motorcycle Club Resmi Web Sitesi <http://www.outlawsmc.com/history.html> Erişim Tarihi: 18. 05. 2015
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , s. 302-312.
- Özbay, C. (2013). Türkiye'de Hegemonik Erkekliği Aramak. *Doğu Batı Dergisi* , 185-204.
- Özbay, C., & Baliç, İ. (Güz 2004). Erkekliğin Ev Halleri. *Toplum ve Bilim Dergisi* , 89-103.
- Özdemir, M. (2010) Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 323- 343
- Öztürk, Akif (2011). Bir Erkeklik Alt Alanı Olarak Eşcinsel Erkeklik Alanı. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Pagans Motorcycle Club Resmi Web Sitesi <http://pagansmc.net> Erişim Tarihi: 18. 05. 2015
- Phillips, A. (2010). *Gender & Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Renkmen, M. S. (2012), *Evlilik Programlarında Hegemonik Erkekliğin İnşası, Temsili ve Ataerkil Söylem*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Rock, P. (2008). Suç ve Sapma. W. Outhwaite içinde, *Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü* (s. 737). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Quinn, J. F., & Forsyth, C. J. (2009). Leathers and Rolexes: The Symbolism and Values of The Motorcycle Club. *Deviant Behavior* , s. 235-265.
- Quinn, J., & Koch, D. (2010). The Nature of Criminality Within One-Percent Motorcycle Clubs. *Deviant Behavior* , s. 281-305.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Saraçgil, A. (2005) *Bukalemun erkek: Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde ataerkil yapılar ve modern edebiyat*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Schouten, J. W., & McAlexander, J. H. (1995, Haziran). Subcultures of Consumption: An Ethnography of The New Bikers. *Journal of Consumer Research* , s. 43-61.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Selek, P. (2008). Sürüne Sürüne Erkek Olmak. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Selek, P. (2011). Maskeler Süvariler Gacılar. Ankara: Ayizi Yayınları.
- Selkirk, E., & Rosenblatt, N. (1994). Herkes için cinsellik. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Sim, S., & Loon, B. V. (2010). Eleştirel Teori. İstanbul: NTV Yayınları.
- Somersan, B. (2012). Devlet, Sivil Toplum ve Erkek Hegemonyası: Türkiye Üzerine Bir Gramşici- Feminist Bakış, içinde: Felsefe Logos Dergisi 44. Sayı. İstanbul: Bizim Kitaplar
- Steeves, H. L. (1999). Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları. M. Küçük içinde, Medya İktidar ve İdeoloji (s. 127-199). Ankara: Biliim ve Sanat Yayınları.
- Sünbuloğlu, N. Y. (2013). Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik ve Erkeklerle Dair Bir Çerçeve. N. Y. Sünbuloğlu içinde, Erkek Millet Asker Millet: Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik, Erkeklikler (s. 9-44). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Syder, A. (2002, Eylül 16). Ripped from Today's Headlines: The Outlaw Biker Movie Cycle. Scope: An Online Journal of Film Studies: <http://web.archive.org/web/20060830230257/http://www.nottingham.ac.uk/film/journal/articles/outlaw-biker-movie.htm> Erişim Tarihi: 13, 03, 2014
- Thompson, W. E. (2008). Pseudo-Deviance and The "New Biker" Subculture: Hogs, Blogs, Leathers and Lattes. Deviant Behavior , s. 89-114.
- Thompson, W. E. (2012). Don't Call Me "Biker Chick": Women Motorcyclists Redefining Deviant Identity. Deviant Behavior , s. 58-71.
- Türnüklü, A. (2000) Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Eğitim Yönetimi Dergisi 543 -559
- Uluocak, Ş., & Aslan, C. (2011). Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Rollerini. İstanbul: Çanakkale Kitaplığı .
- Wolf, D. R. (1991). The Rebels: A Brotherhood of Outlaw Bikers. University of Toronto Press: Toronto
- Yücel, V. (2014). Kahramanın Yolculuğu: Mitik Erkeklik ve Suç Draması. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yüksel, A., Mil, B., & Bilim, Y. (2007). Nitel Araştırma: Neden, Nasıl, Niçin. Ankara: Detay Yayınları
- Zeybekoğlu, Ö. (2009) Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

EKLER

Araştırma Kapsamında Üyelere Yöneltilen Açık Uçlu Sorular ve Sondalar

1. Erkek olmak sizce ne demektir?
2. Savaş hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
3. Askerlik hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
4. Eşcinselliği nasıl değerlendirirsiniz?
5. Namus kelimesi size ne ifade eder?
6. Kadınlar neden kulüplere alınmaz?
 - a. Kulüpte kadınların yeri nedir?
7. Kadına ya da erkeğe karşı şiddet uygulamak konusunda ne düşünüyorsunuz?
8. Kulübe girdikten sonra hayatınızda neler değişti?
 - a. Kulübe girmek size neler kazandırdı?
 - b. Kaybettirdiğini düşündüğünüz şeyler var mı?
9. Kulüp üyesi olmayı nasıl tarif edersiniz?
 - a. Kulübün içinde olmak size ne hissettiriyor?
10. %1 ne demek?
 - a. Nasıl %1 olunur?
 - b. MC üyesi olma şartları nelerdir?
 - c. İdeal bir MC üyesi nasıl olmalı? Nasıl davranmalı?
11. Amerika'daki kulüpler hakkında neler düşünüyorsunuz?

- a. Neler yapıyorlar?
 - b. Pek çok suç işlediklerini biliyoruz. Siz bunları göze alır mıydınız?
12. Rütbe sisteminiz nasıl? Rütbeler konusunda bilgi verir misiniz?
13. Affedilmeyecek davranışlar neler?
- a. Üyenin kulüpten atılması nasıl gerçekleşir?

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Adapazarı'nda doğdu. 2012 yılında Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren Kocaeli Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı bölümünde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.